

T.C.

**AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ**

HEYKEL ANASANAT DALI

**TOTEM VE TOTEMİZM KAVRAMLARININ KÜLTÜREL
KODLARI İLE GÜNÜMÜZ HEYKEL SANATINDA
DEĞERLENDİRİLMESİ**

ALPAY POLAT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Dr. Öğr. Üyesi HÜLYA UYSAL

ANTALYA, 2025

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

HEYKEL ANASANAT DALI

TOTEM VE TOTEMİZM KAVRAMLARININ KÜLTÜREL KODLARI İLE
GÜNÜMÜZ HEYKEL SANATINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

ALPAY POLAT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Dr. Öğr. Üyesi HÜLYA UYSAL

ANTALYA, 2025

KABUL VE ONAY SAYFASI

Alpay POLAT tarafından hazırlanan “TOTEM VE TOTEMİZM KAVRAMLARININ KÜLTÜREL KODLARI İLE GÜNÜMÜZ HEYKEL SANATINDA DEĞERLENDİRİLMESİ” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından Güzel Sanatlar Heykel Anasanat Dalı’nda Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik Tezi olarak oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir./....../....

Jüri Başkanı	Prof. Olcay ATASEVEN	İmza
Jüri Üyesi (Danışman)	Dr Öğretim Üyesi Hülya UYSAL	İmza
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Özcan ÖZKARAKOÇ	İmza

Bu çalışma, Akdeniz Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri tarafından uygun bulunmuştur.

Doç. Bekir KİRİŞCAN
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürü

ÖNSÖZ

Totem ve totemizm kavram ve olgularının toplumsal düzenin sağlanmasındaki etkisi bu araştırmanın en önemli hareket noktasını oluşturmaktadır. Bu olgu ve kavramların geniş bir coğrafyada yalnızca geçmiş dönemde bir dinin temeli değil aynı zamanda toplumu düzenleme özelliği ile hikâye (öykü) anlatıcı yanı vurgulanarak sanat dediğimiz disiplin içinde yer alan özgünlüğü ile farkındalığını kapsamaktadır.

Bu araştırmayı yaparak hayvan ve bitki dünyasının insan toplumuna uygulanabilirliği ile kurulan bağlamın, gizemli ve bir o kadar da açık olan tabularının izini sürmektedir. Kuşaktan kuşağa aktarılan tabuların sanat, doğa, din ve felsefe arasındaki bağlamın kurularak, birey ve toplum üzerindeki etkisini deneyimleyebilmeyi önermektedir.

Bu araştırmayı gerçekleştirme sürecince desteklerini esirgemeyen Danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Hülya UYSAL, Doç. Dr. Özcan ÖZKARAKOÇ ve Prof. Olcay ATASEVEN'E teşekkürlerimi sunarım.

T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

Öğrencinin	Adı Soyadı	Alpay POLAT
	Numarası	202253012002
	Anasanat Dalı	Heykel
	Danışmanı	Dr. Öğretim Üyesi Hülya UYSAL
	Tezin Adı	TOTEM VE TOTEMİZM KAVRAMLARININ KÜLTÜREL KODLARI İLE GÜNÜMÜZ HEYKEL SANATINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZ

Sanatın kültürel bağlamda belirlenişi onun toplumsal içeriğindeki bağlamlarının kurulmasının gerekliliğine işaret etmektedir. Bu bağlamda sanatın doğmasında en önemli etkenlerden biri olan inanç sistemlerinin, yaşam dediğimiz olgunun içinde birey ve toplum arasındaki ilişkilerin şekillenmesi, düzenlenmesi ya da kolektif bilincin oluşumunda insan beynine işlenmiş kodlarıdır.

Araştırmanın omurgası dört ana bölümden oluşmaktadır. İlkinde gerekli tanımlara yer verilmiştir. İkinci bölümde kültürler bağlamında totem ve totemizm konusu incelenmiş, Aborjin ve Kızılderili kültürleri öncelenmiştir. Üçüncü bölümde totem ve totemizm kuramları üzerinde çalışılmıştır. Toplum, din, sanat ve ahlak ilişkisinin bağlamlarını açarak bunun sonucu olan ve topluma yön veren ortaklaşa yapının evlilik, aile, akrabalık ve kardeşlik gibi alt kavramların kültürel kodlarının izini sürmeye ve hikâye anlatıcılığına vurgu yapılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın son bölümünde ise geçmişin totem izlerinin günümüz heykel sanatındaki yerine işaret ederek, günümüz çağdaş sanatçıların yapıtlarından örneklerle yer verilmiştir. Totem

ve totemizm konusunun geçmişten günümüze iz sürümünü içeren araştırmamızdan beslenerek yaptığımız kişisel uygulamalarla desteklenmiştir.

Anahtar sözcükler: Bellek, Din, Heykel, Kolektif Bilin, Kültürel Kimlik, Totem, Totemizm.

T.R.
AKDENİZ UNIVERSITY
INSTITUTE FINE ARTS

Students	Name Surname	Alpay POLAT
	Number	202253012002
	Department	STATUE
	Supervisor	Dr. Öğretim Üyesi Hülya UYSAL
	Thesis Title	EVALUATION OF THE CONCEPTS OF TOTEM AND TOTEMISM IN TODAY'S SCULPTURE ART

ABSTRACT

The determination of art in a cultural context indicates the necessity of establishing its contexts in its social content. In this context, belief systems, which are one of the most important factors in the emergence of art, are the codes engraved in the human brain in the formation of collective consciousness or in the shaping and organization of the relationships between individuals and society within the phenomenon we call life.

The backbone of the research consists of four main sections. The necessary definitions are included in the first. In the second section, the subject of totem and totemism is examined in the context of cultures, and Aboriginal and Native American cultures are prioritized. In the third section, totem and totemism theories are studied. By opening the contexts of the relationship between society, religion, art and morality, it is attempted to trace the cultural codes of the sub-concepts such as marriage, family, kinship and brotherhood, which are the result of this and which guide the society, and to emphasize storytelling. In the last section of the research, the place of totem traces of the past in today's sculpture art is pointed out and examples from the works of today's contemporary artists are given. It is supported by our personal applications that

we have made by feeding on our research that includes the trace of totem and totemism from the past to the present.

Key words: Memory, Religion, Statue, Collective Consciousness, Cultural Identity, Totem, Totemism.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

KABUL VE ONAY SAYFASI	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	vii
GÖRSEL DİZİN	x
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ.....	xiii
ÇALIŞMADA ADI GEÇEN TERİMLERİN TANIMLAR DİZİNİ.....	xiv
1. BÖLÜM 1: GİRİŞ.....	1
1.1. Totem ve Totemizm Kavramlarının Kültürel Kodları.....	1
2. BÖLÜM 2: YÖNTEM.....	9
2.1. Problem Durumu.....	9
2.2. Alt Problemler.....	9
2.3. Amaç.....	10
2.4. Araştırmanın Önemi.....	10
2.5. Evren ve Örneklem.....	11
2.6. Verilerin Toplanması.....	12
3. BÖLÜM 3: KÜLTÜREL KİMLİK BAĞLAMINDA TOTEM VE TOTEMİZM KAVRAMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	18
3.1. Kültürel Kimlik Totem ve Totemizm.....	18
3.2. Totemizm ve Sosyal Dayanışma.....	19
3.3. Modern Dünyada Totemizm ve Kültürel Kimlik.....	20
3.4. Kuzey Amerika Kızılderili sanatında Totem ve Totemizm.....	20
3.5. Avustralya Aborjin Kültüründe Totem ve Totemizm.....	23
4. BÖLÜM 4: BULGULAR.....	25
4.1. Totem ve Totemizm Kuramları.....	25

4.2. Emile Durkheim Dini Hayatın İlk Biçimleri	25
4.3. Sigmund Freud Totem ve Tabu Kuramı.....	28
4.4. James G. Frazer'in "Totemizm ve Exogamy" Kuramı.....	31
5. BÖLÜM 5: GÜNÜMÜZ HEYKEL SANATINDA TOTEM VE TOTEMİZM KAVRAMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	33
5.1. Günümüz Heykel Sanatında Totem ve Totemizm Kavramları.....	33
5.2. Constantin Brancusi'nin Heykellerinde Totemik İmgeler.....	33
5.3. David Smith'in Heykellerinde Totemik İmgeler	35
5.4. Louise Bourgeois'nın Heykellerinde Totemik İmgeler.....	36
5.5. Antony Gormley'in Heykellerinde Totemik İmgeler.....	40
5.6. Charles Edenshaw Heykellerinde Totemik İmgeler	44
5.7. James Hart Heykellerinde Totemik İmgeler	46
5.8. Robert Davidson Eserlerinde Totemik İmgeler.....	47
5.9. William "Bill" Ronald Reid Heykellerinde Totemik İmgeler.....	48
5.10. Ryan Schneider Heykellerinde Totemik İmgeler.....	51
5.11. Guy Haddon Grant Heykellerinde Totemik İmgeler.....	52
5.12. William Leggett Heykellerinde Totemik İmgeler.....	53
5.13. Annie Morris Heykellerinde Totemik İmgeler.....	55
5.14. Karen Hawkins Heykellerinde Totemik İmgeler.....	56
5.15. Evan Holloway Heykellerinde Totemik İmgeler.....	57
5.16. Jonathan McCree Heykellerinde Totemik İmgeler.....	58
5.17. Choi Jeong-Hwa Heykellerinde Totemik İmgeler.....	60
5.18. Isamu Noguchi Heykellerinde Totemik İmgeler.....	61
5.19. Nisa Talazoğlu Heykellerinde Totemik İmgeler.....	63
5.20. Ivan Chermayeff Heykellerinde Totemik İmgeler.....	64
5.21. Ernest Swanson Eserlerinde Totemik İmgeler.....	65
5.22. Ben Davitson Eserlerinde Totemik İmgeler.....	66
5.23. Koray Ariş Heykellerinde Totemik İmgeler.....	69
6. BÖLÜM 6: TOTEM VE TOTEMİZM KURAMLARINDAN OLUŞTURULAN KİŞİSEL UYGULAMALAR VE ÇÖZÜMLEMELERİ....	72

6.1. Kişisel Uygulamalar ve Analizleri.....	72
6.2. Karga.....	72
6.3. Öykücü.....	74
6.4. İsimsiz.....	75
6.5. İsimsiz.....	76
6.6. Gen.....	77
6.7. Vatozlar-3.....	77
SONUÇ.....	80
KAYNAKÇA.....	82
GÖRSEL KAYNAKÇA.....	84
EKLER.....	90

GÖRSEL DİZİN

Görsel 1.	Ksan Historical Village and Museum, Ahşap, 6metre.	25
Görsel 2.	Haida replica totem pole (UBC Museum), Ahşap, 5metre	26
Görsel 3.	Constantin Brancusi, Sonsuz Sütun, 1938, 29metre, Dökme Demir-Meşe	38
Görsel 4.	David Smith, Tanktotem 1, çelik, 228x99x42 cm (89 3/4x39x16 1/2 inç), The Art Institute of Chicago, 1952.	39
Görsel 5.	Louise Bourgeois, “Maman”, bronz, paslanmaz çelik ve mermer, 927x891x1024 cm, Long Müzesi, 1999.	41
Görsel 6.	Louise Bourgeois, “Cell” (Coisy), mermer, metal ve cam, 170,2x 241,3 cm 1990-1993.	42
Görsel 7.	Antony Gormley Angel of the North (kuzeyin Meleği) 20metrex54 metre Metal	45
Görsel 8.	Antony Gormley, Field For The British Isles, 1993, Kil	46
Görsel 9.	Antony Gormley, Another Place,1997, Metal	47
Görsel 10.	Antony Gormley, Inside Australia,2003, Metal	47
Görsel 11.	Edenshaw ve oymaları, 1839	48
Görsel 12.	Edenshaw ve oymaları, 1839	49
Görsel 13.	Charles Edenshaw (First Nation, Haida, 1885, Totem Direği Modeli	49
Görsel 14.	James Hart, Üç Bekçi,2021,Bronz	50
Görsel 15.	James Hart ,Kunduz , Kanada Tarih Müzesi	51

Görsel 16.	Robert Davidson, <i>T-Silli-AA-Lis, Raven Finned Killer Whale</i> , 1983	52
Görsel 17.	<i>Haida Gwaii'nin Ruhü: Siyah Kano 1986 Bronz 3,89 m × 3,48 m × 6,05 m Kanada Tarih Müzesi</i>	53
Görsel 18.	<i>Haida Gwaii'nin Ruhü: Beyaz Kano 1986 alçı 3,89 m × 3,48 m × 6,05 m Kanada Tarih Müzesi</i>	54
Görsel 19.	<i>Duygusal Veriler</i> , 2022,Ahşap üzerine yağlıboya pigment,188 x 41 x 20 cm	55
Görsel 20.	<i>Duygusal Veriler</i> , 2022,Ahşap üzerine yağlıboya pigment,188 x 41 x 20 cm	56
Görsel 21.	Black Totem No:4 2017 Painted bronze and Portland stone,50 x 10 x 10 cm	57
Görsel 22.	William Leggett, The Gods, Talking,, 2023, concrete, copper 152 x 62 x 60cm	58
Görsel 23.	William Leggett, The Gods, Talking,, 2023, concrete, copper 152 x 62 x 60cm (Farklı Açıdan)	58
Görsel 24.	Annie Morris <i>Stack 9, Viridian Green</i> , 2017, 212cm	59
Görsel 25.	Annie Morris <i>Stack Sergisi</i>	60
Görsel 26.	Karen Hawkins, Kitaplar Yaklaşık 220cm	61
Görsel 27.	Evan Holloway , <i>Head Stack</i> serisinden Işıklı Kafalar	62
Görsel 28.	Jonathan McCree Yüksek Delilik, 2021 Londra,	63
Görsel 29.	Choi Jeonghwa Korean Art Museum Association (Seoul, South Korea) 2009 Plastik	65
Görsel 30.	Isamu Noguchi, Kouros, (32.11.1)	66
Görsel 31.	Nisa Talazoğlu, isimsiz, seramik, yükseklik 200cm	67

Görsel 32.	Ivan Chermayeff 9 Rakamının Dev Kırmızı Heykeli	68
Görsel 33.	Ivan Chermayeff Koç Grubu Kurumsal Logosu	69
Görsel 34.	Ivan Chermayeff National Geographic Logosu	69
Görsel 35.	Ivan Chermayeff Mobil Kurumsal Logosu	69
Görsel 36.	Ernest Swanson Serigrafi 30" x 18 1/2"	69
Görsel 37.	Ernest Swanson Totemik Rölyef “Köpekbalığı Evi”	70
Görsel 38.	Ben Davitson Serigrafi 2019.	71
Görsel 39.	Ben Davitson “The Man Who Became an Eagle” 2018 ahşap 170,2x 241,3 cm 1990-1993.	72
Görsel 40.	Koray Ariş, retrospektif sergisi, ahşap	74
Görsel 41.	Koray Ariş, retrospektif sergisi, ahşap deri	75
Görsel 42.	Alpay Polat, Karga, 27x54x17, Taş,Ahşap, 2024	77
Görsel 43.	Alpay Polat, Karga, 27x54x17, Taş,Ahşap, 2024(Farklı Açı)	77
Görsel 44.	Alpay Polat, Öykücü, 133x40x17, Ahşap, 2024	78
Görsel 45.	Alpay Polat, İsimsiz, 30x12x30, Ahşap, 2025	79
Görsel 46.	Alpay Polat, İsimsiz, 221x53x6, Ahşap, 2023	80
Görsel 47.	Alpay Polat, Gen,10x35x21, Ahşap, 2025	81
Görsel 48.	Alpay Polat, Vatozlar-3, 27x54x17, Ahşap, 2025	82
Görsel 49.	Görsel 48. Alpay Polat, Vatozlar-3, 27x54x17, Ahşap, 2025(Farklı Açı)	83

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

ABD (Amerika Birleşik Devletleri)

DNA (Deoksiribo Nükleit Asit)

TDK (Türk Dil Kurumu)

ÇALIŞMADA ADI GEÇEN TERİMLERİN TANIMLAR DİZİNİ

Simge

Simge tanımı itibari ile yerine konulan şey ya da onun yerine geçen imge olarak değerlendirilebilir. Simge ana, temel veya asli imge olarak değerlendirilirken karşımıza arketip ve mit kavramlarıyla yakından ilişkili bir durum çıkmaktadır. Simge en geniş anlamıyla Bobaroğlu'na göre (2014, s. 13), kendisinden başka bir şeyi yansıtarak ya da temsil ederek görünür kılan im olarak tanımlanmaktadır.

Mit (mitos)

Yunanca uydurulmuş söz anlamındaki mythos deyiminden türetilmiştir. Antik Yunanca 'da söz, öykü anlamına gelen mit, ilkel insan topluluklarının evreni, yeryüzünü ya da doğa olaylarını kişiselleştirerek yorumlamış ve kendisi ile özdeşleştirme ihtiyacı duymuştur. Çünkü doğa karşısında savunmasız olan insan özne varlığını anlayabilmek, anlamlandırmak ve kendisini koruyabilmek için toplumsal işlevselliği olan masallar, hikayeler veya mitolojiler yaratmıştır.

Mitoloji

Can'a göre (1997, s. 3), Doğanın gücü karşısında yalnız olan insan, yaratıcısını ve var oluş sebebini anlamlandırma çabası olarak ürettiği öyküler ya da hayal ürününün bütünüdür. Bu nedenle eski dönemlerde yaşamış olan ulusların ya da toplumların inanmak üzere yarattığı tanrılar, periler, kahramanlar ve onların hikayeleri mitolojiyi yaratmıştır. Doğanın bir parçası olan insan, başa çıkamadığı olaylarla ilgili olarak sebep-sonuç ilişkisi kurarak, ona anlam yükleyerek, kendi özü ve kendisinin dışında var olanlarla bağlamlar kurma gereği duymuştur.

Totem Direği

Kuzey Amerika Kızılderililerince kalın bir ahşap direk üzerine yontulan ve kabilenin totemini betimleyen, genellikle renklendirilmiş, heykelsi yapıt (Sözen ve Tanyeli, 1993, s. 239).

Durkheim'e göre, totem bir sanat eseri olduğu ölçüde yalnızca din bilimlerine ait bir sahaya ait olamaz (Durkheim, 2019, s. 163).

Töre

Totem kavramı töre kavramını da içermektedir. “Töre”, Türk Dil Kurumu sözlüğündeki tanıma göre: “Bir toplulukta benimsenmiş, yerleşmiş davranış ve yaşama biçimlerinin, kuralların, görenek ve geleneklerin, ortaklaşa alışkanlıkların, tutulan yolların bütünü, adet” (TDK). Tanımdan da açıkça anlaşılacağı gibi “töre” toplumsal bir olgudur ve toplumun davranış biçimini önemli ölçüde belirler. Hukuksal bir dayanağı yoktur ama, özellikle ilkel toplumlarda, göçebe kültüründe, kabile toplumlarında, meşru ve yazılı olmayan bir yaptırımı ve gücü vardır. Dolayısıyla, örgütleyici ve biçimlendirici bir karaktere sahiptir. Çünkü insanlar ve toplumlar arası ilişkileri, davranış biçimlerini belirlemekte ve göçebe feodal toplumların varlığını devam ettirmesine yardımcı olmaktadır.

Nirun ve Özönder bu konuyu şöyle açıklamaktadır (1990), “Sosyal, kültürel unsurların yani adetlerin, örflerin, gelenek ve göreneklerin önemi şudur ki onlar sosyal grupları yaratan ve yaşatan muhtevaya sahiptir” (Nirun ve Özönder, 1990, s. 253). Bu nedenle de “töreler”, olumlu ya da olumsuz yönleriyle, özellikle ilkel toplumlarda, düzeni sağlayan yasalar olarak algılanır. Rosenthal felsefe sözlüğünde açıklamaktadır, (1997): “İnsanların şu ya da bu alandaki yaşayış tarzlarını düzenleyen, çok uzun zamandan beri yerleşmiş bulunan değişmez davranış kuralları (örneğin bir konuğun ağırlanması, evlenme, bayram şekilleri, vb). Töre bir sosyal alışkanlık gücüne sahiptir ve insanların davranışlarını etkiler” (Rosenthal, 1997, s. 76). Nirun-Özönder, sosyal bir olgu olarak örf törenin, toplumsal bir norm olduğunu söyler ve sosyal ilişkinin çerçevesini belirleyen yapılar olarak görür: “Her sosyo-kültürel yapı içinde etkileşimlerin düzenliliği temel normlar sayesinde sağlanır ve bu temel normlar insanlar arasındaki etkileşimlerin yönlendirilmesini, kanalize edilmesini, kısaca çerçevesini belirler” (Nirun ve Özönder, 1990, s. 252).

Orhun Kitabelerinde “töre” kelimesi on bir yerde geçmektedir. Töre; yasa, düzen, gelenek, örf, kanun, ayin, tören ayini, merasim gibi geniş bir anlam yumağını içerir. Türk töresi Türk hikmetine dayanmaktadır. Devletin varlığı, töre koyan Devlet Başkanı ile kaimdir. Türklerde bir devleti iki şey oluşturur; biri hikmet diğeri töredir. “Hükümdarlık iyidir fakat töre daha iyidir. Töre kâğıt üzerinde yazılı değildir ve hiçbir zaman da (tümü) yazılmamıştır. Törenin bilgelikle, felsefeyle, hukukla, siyasetle, ahlakla, dinle, sosyal

hayatla ilgili yanı da vardır. Türk Töresi, eski Türklere atalarından kalan bütün kuralların toplamıdır” (Saltuklu, 2019, Cilt: 2, Sayı: 4).

Tabu

Tabu, toplumlar tarafından yasaklanan ya da kaçınılması gereken davranışlar, objeler, yerler ya da düşünceler için kullanılan bir kavramdır. Tabular, belirli bir kültür ya da toplum içinde kutsal, dokunulmaz ya da tehlikeli olarak görülen unsurlara karşı geliştirilmiş yasaklar olarak işlev görmektedir. Genellikle dinsel, ahlaki ya da toplumsal normlar tarafından belirlenir ve tabulara karşı gelenlerin sosyal dışlanma, ceza ya da lanetlenme ile karşılaşacağına inanılır. Freud’e göre (2023), “Bizim için tabu sözcüğü karşıt iki kavramı içermekte, birincisi kutsal, kutsanmış, ikincisi netameli, tehlikeli, yasak, temiz olmayan anlamına gelmektedir” (Freud, 2023, s. 53).

Tabu kavramı, ilk olarak Polinezya kültüründe kullanılmaya başlanmış ve zamanla antropoloji, sosyoloji ve psikoloji alanlarında yer almaktadır. Sigmund Freud da tabuyu araştırarak Totem ve Tabu adlı eserinde, toplulukların bilinçdışı korku ve arzularını düzenleyen bir mekanizma olarak değerlendirmektedir.

Tabunun özellikleri üç başlık altında incelenebilir: 1) Toplumsal yasaklar: Tabular, genellikle bir toplumun dini, ahlaki veya sosyal normlarına dayalıdır. Bu yasaklar, toplumun düzenini korumak ve bireylerin davranışlarını kontrol etmek amacıyla oluşturulur. 2) Kutsallık ve tehlike: Tabular hem kutsal hem de tehlikeli olarak görülür. Bu unsurların ihlal edilmesi, toplumun manevi dengesini bozabileceği gibi, bireyin de başına kötü olaylar getirebilir. 3) Evrensel ve kültürel tabular: Bazı tabular hemen hemen tüm toplumlarda görülür (örneğin ensest yasağı), ancak çoğu tabu kültürel olarak farklılık gösterir. Örneğin, bir toplumda kutsal kabul edilen bir hayvan, başka bir toplumda yemek için kullanılabilir.

Freud’un Tabu Teorisi

Sigmund Freud tabuları, insanın bilinçdışı arzularını ve korkularını düzenleyen bir mekanizma olarak görmüştür. Freud’a göre (Freud, 1913, s. 79) tabu, özellikle cinsellik ve şiddet gibi insan doğasının temel dürtülerini baskı altına almak için işlev görür. Toplumlar, bu dürtüleri düzenlemek için tabu oluştururlar, bu sayede bireyler arasındaki

çatışmaları ve toplumsal düzeni bozan davranışları engellerler. Ensest yasağı, (Freud,1913, s.55) Freud'un tabu teorisinin en önemli örneğidir; Freud, bu yasağın bireyin bilinçdışındaki cinsel arzuların kontrol edilmesine yönelik bir mekanizma olduğunu savunur.

James George Frazer Tabu adlı eserinde Tabu şeyler ve Tabu kişilerden şöyle söz etmektedir:

“Tabu terimi, İngiliz dilinin ilkelerin dilinden ödünç aldığı pek az sözcükten biridir. Polinez dilinden aldığımız bu sözcük, Okyanusya adalarında yaşayanların dinsel, toplumsal ve siyasi yaşamını derinden etkilemiş, bunu da soylu kişilere ve özel mülkiyet haklarına yönelik batıl bir saygı duyulmasını sağlayarak yapmış kayda değer bir sisteme işaret eder... yalnızca başka yerlerde yaşayan ilkelerin değil, Antikçağ'ın uygar ırklarının da sahip olduğu batıl inançlarla bu sistem arasındaki benzerlikler, göz ardı edilemeyecek kadar çarpıcı ve sayıca kabarıktı.” (Frazer, 1922, s.11).

Modern toplumlarda tabu, hâlâ varlığını sürdüren ama zamanla değişime uğrayan bir kavramdır. Teknoloji, bilim ve sosyal değişimlerle birlikte bazı tabular yumuşarken, diğerleri hala güçlü bir şekilde varlığını korur. Örneğin, cinsellik, din ve ölüm gibi konulara dair tabular, günümüzde de toplumlar üzerinde önemli bir etkiye sahiptir.

Ruh

Ruh, çoğu kültür ve inanç sisteminde, insanın bedensel varlığının ötesinde, onu hayatta tutan ve karakterini, bilincini, kişiliğini oluşturan manevi veya metafiziksel bir varlık olarak tanımlanır. Ruh, genellikle ölümsüz ya da bedenden bağımsız olarak kabul edilir ve beden öldüğünde varlığını sürdürdüğüne inanılır. (Durkheim, 1865, s.81) Ruh kavramı, insanın varoluşu, bilinci, ahlakı ve ölüm sonrası yaşam üzerine düşüncelerini şekillendiren en önemli unsurlardan biri olmuştur.

Ruh, farklı dinler, felsefi sistemler ve kültürlerde çeşitli biçimlerde tanımlanır ve yorumlanır. Bu yorumlar, ruhun kökeni, doğası, işlevi ve ölümden sonra ne olacağı gibi sorulara farklı cevaplar verir.

Ruh kavramına ilişkin dinsel yaklaşımlar üç başlık altında değerlendirilebilir: 1) Hristiyanlık, İslam ve Yahudilik: Bu dinlerde ruh, Tanrı tarafından yaratılan, bedenin ötesinde ölümsüz bir varlıktır. İnsanın ölümünden sonra ruhun ahirette bir yaşam sürdüğüne, cennete ya da cehenneme gideceğine inanılır. Ruhun ahlaki seçimleri, bu son varış noktasını belirler. 2) Hinduizm ve Budizm: Bu inançlarda ruh, beden ölümünden sonra yeniden doğar (reenkarnasyon). Hinduizm'de ruh (Atman), evrensel ruh (Brahman) ile özdeşdir ve ruhun nihai amacı, bu evrensel gerçeklikle birleşmektir. Budizm'de ise "ruh" terimi yerine, bireyin bir yeniden doğuş döngüsünde (Samsara) bulunduğu ve aydınlanma ile bu döngüden kurtulabileceği inancı ön plandadır. 3) Yerel ve Şamanik İnançlar: Pek çok yerel inançta ruh, doğa ile iç içe ve çok katmanlıdır. Örneğin, bazı Afrika ve Amerika yerlileri, bir kişinin birden fazla ruhu olduğuna inanır ve bu ruhların doğayla ve diğer varlıklarla içsel bir bağa sahip olduğunu düşünür.

Felsefi yaklaşımlar dört başlık altında incelenebilir: 1) Platon: Platon, ruhun bedenden bağımsız, ölümsüz bir varlık olduğunu ve doğrudan idealar dünyası ile ilişki kurduğunu savunur. Ona göre ruh, beden hapisanesinden kurtulmayı ve gerçek bilgiye, hakikate ulaşmayı amaçlar. 2) Aristoteles: Aristoteles ise ruhu beden bir "formu" olarak tanımlar, yani ruh, bir bedenin yaşam gücüdür. Ancak Aristoteles'e göre ruh, bedensiz bir varlık olarak var olamaz. 3) Descartes: Descartes, ruhu insanın düşünsel varlığıyla (zihin) özdeşleştirir ve "Düşünüyorum, öyleyse varım" (Cogito, ergo sum) sözünde olduğu gibi ruhu düşünce yeteneğiyle tanımlar. Ona göre ruh, bedenden bağımsızdır, ancak bedenle bir etkileşim içindedir. 4) Modern Felsefe ve Bilim: Modern felsefe ve bilimde ruh, sıklıkla zihin ya da bilinç ile ilişkilendirilir. Bilimsel yaklaşımlar, bilinci genellikle nörobiyolojik süreçlerle açıklar ve ruhun varlığını kabul etmez. Ancak, bilinç ve zihinsel süreçlerin doğası üzerine tartışmalar sürmektedir.

Psikolojik yönden ise Carl Gustav Jung ve Sigmund Freud öne çıkmaktadır. 1) Carl Gustav Jung: Carl Jung, ruhun kolektif bilinçdışının bir parçası olduğunu, bireyin sadece kendi iç dünyasında değil, insanlık tarihinde de ortak arketiplerle bağ kurduğunu öne sürmektedir. Ona göre (Jung, 1981, s. 45) ruh, bireyin içsel benliği ve kişisel gelişim süreciyle bağlantılıdır. 2) Sigmund Freud: Sigmund Freud, ruh kavramını bilinçdışı ile ilişkilendirir. Ruhun yerine "zihin" kavramını kullanır ve zihinsel süreçlerin bilinçdışı

arzular, korkular ve travmalar tarafından yönetildiğini öne sürmektedir (Freud,1913, s.32).

Günümüzde, ruh kavramı genellikle zihin, bilinç ya da kişilik ile örtüşecek şekilde kullanılır. Bilimsel gelişmelerle birlikte, özellikle nörobilim ve psikoloji alanında, ruhun varlığına dair metafizik açıklamalar yerine, insan bilincinin nörolojik temelleri üzerine odaklanılmaktadır. Ancak ruhun manevi, felsefi ve dinsel boyutu modern insan için hala önemini korur. Sonuç olarak ruh kavramı, insanlığın varoluşsal sorularına yanıt arayan en temel kavramlardan biridir. Hem dini hem de felsefi anlamda, insanın kimliği, yaşamın amacı ve ölüm sonrası yaşam gibi temel konularda önemli bir yer tutar. Günümüz dünyasında ruh kavramı, bireysel deneyimlerin, bilincin ve içsel dünyamızın bir sembolü olarak farklı anlamlarla varlığını sürdürmektedir.

Ritüel

TDK sözlüğüne göre, din, tapınma, büyü vb. ile ilgili geleneksel tören anlamına gelmektedir. TDK bu sözcüğü “ayın” anlamıyla açıklamaktadır. Sözlükte ritüelin bir diğer anlamı da “adet haline gelen şey” şeklinde belirtilmektedir. Bir din veya inanç sistemine ait ibadet, ayin, merasim ve bu sırada uyulması gereken kurallar olarak nitelendirilmektedir(<https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 05.05.2025).

BÖLÜM 1: GİRİŞ

1.1.Totem ve Totemizm Kavramlarının Kültürel Kodları

Sanatın kültürel belirleniş i onun toplumsal içeriğindeki bağlamların kurulması gerekliliğ ine işaret etmektedir. Bu konu sanatın doğmasında en önemli etkenlerden biri olan inanç sistemlerinin, yaşam dediğ imiz olgunun içinde birey ve toplum arasındaki ilişkilerin şekillenmesi, düzenlenmesi ya da kolektif bilincin oluşumunda insan beynine işlenmiş kodlarıdır.

Tüm insanlık tarihi boyunca sanat toplumsal yaşamın içinde var olan ve toplumsal ilişkilerin pekiştirilmesinde bir bütünün parçası olmasının ayırdına varılmasında ve yaşam pratiğinde toplumsal öznenin nesnesi haline gelmektedir. Bu nesneler doğanın dışında insanın yarattığı ve insanın varoluşundan itibaren düşünce yapısından kaynaklanan estetik kaygıların ortaya çıkardığı yapıtların bilinçli veya bilinçsiz olsun insanın toplumla olan ilişkisini düzenleme etkisine sahip düşünsel figürlerdir.

Birçok toplumda öncel diyebileceğ imiz inanç sistemleri insanların yaşamı üzerinde etkili olmaktadır. Kültürel kimliklerinin yapılanması ile bu kimliklerin meydana getirdiğ i yaşam pratiğinde yüksek manevi değ erini oluşturur. İnsanın kültürel kodlarına işlenen ve toplumun hafızasında kayıtlı her türlü imgenin ortaklaş a belleğ ini yapılandırmaktadır.

Totem, bir grup insanın (çoğ unlukla bir kabile ya da klan) kendilerini sembolik olarak bağlı hissettiğ i bir hayvan, bitki, doğ a unsuru ya da mitolojik varlıktır. Bu semboller genellikle atalar, koruyucu ruhlar ya da doğ a güç leri ile ilişkilendirilmektedir. İlkel toplumların sembolik düşünce yapıları ve topluluk kimliklerini açıklayan bir imgedir. Totem, klanın veya bireyin kimliğ ini temsil etmekte ve genellikle manevi, kültürel ve sosyal bir işleve sahip olan güç olarak kabul edilmektedir. Tanımlanmış veya tanımlanabilir, ş unu veya bunu yapan bir güç değildir; hiçbir sıfat veya sınırlamaya tabi olmayan son derece mutlak bir Güçtür. Bu güç gelişmemiş insan zihninde her olayın ve etrafında olup biten her eylemin tesir edici sebebidir (Durkheim, 2019, s. 269). Yaşamın

içinde olan ve insan hayatı üzerinde etkinliği ile tüm varlığı düzenleyici olarak düşünülebilir.

İnsan ve dünya arasındaki inanç ve ritüellerin bağlantı noktası olarak kabul edebileceğimiz totem direği Axis Mundi (Dünya Eksenini) kavramının içeriğinde de yer almaktadır. Bu kavram Latince Dünyanın Göbeği, Dünya Eksenini, Dünya Sütunu ya da Dünyanın Merkezi gibi anlamlara gelmekte ve cennetin (gök) dünyaya bağlandığı merkezi temsil etmektedir. Bir sembol olan Eksen Mundi farklı kültürlerde doğal bir nesne (dağ, ağaç, asma, sap, duman veya ateş sütunu) veya insan yapımı bir ürün (asa, kule, merdiven, merdiven direği, haç, çan kulesi, ip, totem direği, sütun, sivri uç) olabileceği gibi kule, tapınak tepesi, kilise veya dikilitaş, minare, deniz feneri, roket ya da gökdelen gibi temsil biçimlerini açmaktadır. Ayrıca eksen mundi dışıl (besin sağlayan bir göbek bağı) ya da eril (rahime tohumlama sağlayan bir fallus) (omphalos göbek) olabilir (https://www.newworldencyclopedia.org/entry/Axis_Mundi).

Orhan Hançerlioğlu Felsefe Sözlüğü'nde totem kavramını şöyle açıklamaktadır (1993),

“Bir insan ya da bir insan topluluğuyla bağlantılı dinsel-büyüsel ilişkisi olduğuna ve o insanı ya da topluluğu koruduğuna, kader birliği kurduğuna inanılan hayvan, bitki, cansız nesne, doğasal olay. Algonkin’lerin dilinde Oteteman (Benim klanım) ya da Totem (Klan) anlamına gelen bir kökten türemiştir. Bu sözcüğe ilkin gezgin J. Long’un 1791 yılında Londra’da yayımlanan kitabında rastlanmıştır. Voyage and travels of an indian interpreter adını taşıyan bu kitaptan sonra ilkin, Amerika Kızılderilileri dışında, Avustralya ilkellerinde totem bulunduğunu Grey 1841 yılında yayımladığı Journal of two Expeditions in North and Western Australia (II, s.228) adlı yapıtında bildirmiştir. Bununla beraber totemciliğe ilkin bilimsel açıdan bakan ve onu insanlık tarihine bağlayan Fortnightly Review, The Worship of Animals and Plants, Totems and Totemism (1869, 1870) adlı yapıtıyla İngiliz bilgini Mac Lennan olmuştur. İlk Amerika kıtasında yapılan totemcilik incelemeleri daha sonra bütün dünyaya yayılmış, önemli gerçekler ortaya çıkarılmıştır. Yüzlerce bilginin üstünde çalıştığı bu inançtan bilimsel sonuçlar

çıkarmaya çalışan ilk bilgin de Kinship and Marriage in Early Arabia (Cambridge, 1885) adlı yapıtıyla Robert Smith'dir. Totemciliğin gerçek ve en eski din olduğunu ortaya koyan The Native Tribes of Central Australia (1899) ve The Northern Tribes of Central Australia (1904) adlı yapıtlarıyla Baldwin Spencer ve F. J. Gillen'dir. Totemciliğin asıl yurdunun Avustralya olduğu ve böylelikle meydana çıkmıştır. Bununla beraber totem sözcüğü Avustralya'da kullanılmaz. Bu sözcüğün karşılığı olarak Kobong deyimini kullanılır. Avustralya ilkellerinden Dieri'ler Murdu, Narrinyeri'ler Mgaitler, Warramunga'lar Murgai ya da Murgali derler. Totem genellikle hayvan ya da bitkidir. Avustralya'da %8 oranında bulut, yağmur, ay, güneş, rüzgâr, ateş, su, deniz vb. gibi şeylerin de totem sayıldığı saptanmıştır. Kimi yerlerde de bir şeyin sadece parçasının, örneğin kanguru kuyruğunun totem sayıldığı görülmüştür (Kimi araştırmacılar bunu klanın parçalanmış olması ve her parçanın bütün olan totemin bir parçasına sahip çıktığı nedenine bağlıyorlar). Totem genellikle, deniz ve ay gibi tekliklerin dışında, bir birey değil, bir türdür. Daha açık bir deyişle, totem olan örneğin belli bir kanguru değil, kanguru türüdür. Buna karşı klanın totemi, genellikle bireyin de totemidir. Bununla beraber sadece bir bireye özgü totemler de vardır. Meksika yerlileri bireysel toteme Nagual, Huron'lar Okki, Algonkin'ler Manitu derler. Dilimizde ongun deyimiyile özdeşleştirilmiştir" (Hançerlioğlu, 1993, s. 415).

Totem, bir klan ya da topluluk ile onların koruyucu olarak kabul ettiği bir hayvan ya da bitki türü arasında kurulan kutsal bağıdır. Bu bağ, sadece manevi değil, aynı zamanda topluluğun sosyal yapısında da önemli bir yer tutar. Bunlar totemlerin antropolojik anlamını vurgulamak, toplulukların sosyal yapıları, ritüelleri ve kültürel kimliklerini analiz ederken kullanılmaktadır. Ayrıca bireylerin ya da grupların kimliklerini belirlemek ve manevi aidiyet hissetmek için kullandıkları sembollerden biridir. Totem, bireyin iç dünyasında bilinçdışı bir anlam taşıyabilir ve toplulukla olan bağı kuvvetlendiren bir etkiye sahiptir.

Totemizmin dayandığı inançlar arasında en önemlileri doğal olarak totemle ilgili olanlardır. Totem, bireyin iç dünyasında bilinçdışı bir anlam taşıyabilir ve toplulukla olan bağı kuvvetlendirir. Çoğu kez bir ritüelin merkezi objesi olarak kullanılır. Totemlerle

yapılan ritüeller, topluluğun ruhsal kimliğini pekiştirmek, doğa güçleri ile barışmak ya da atalarla bağ kurmak ve içselleştirmek için gerçekleştirilir. Sanat tarihi bağlamında totemin önemi belirli bir kültür ya da topluluk tarafından estetik, dini ve sosyal amaçlarla yaratılan sembolik bir sanat eseri olmasıdır. İnsan topluluklarında merkezi oluşturan totemler belirli bir mitolojik anlatı ya da hikâyede önemli bir figürdür ve genellikle topluluğun atalarını ya da koruyucu ruhlarını temsil etmektedir. Totemle ilişkili mitolojik anlatılar, topluluğun dünya görüşünü şekillendirir. Bu eserler genellikle topluluğun manevi dünyasını, inançlarını ve doğayla olan ilişkisini yansıtır. Totem imgeler formu, stili ve yapılış amacı nedeniyle her dönemde sanatın ilgisini çekmektedir.

Totemlerin mitolojik anlamları üzerinde durularak ilk toplumların inanç sistemlerini ve bu sistemlerin modern toplumda nasıl evirildiğini incelemek için önemli bir hareket noktası kabul edilebilir. İnsan topluluklarının evrimsel süreçte sosyal ve kültürel bağlar kurmasına yardımcı olan sembolik bir yapı olan totemler, sosyal yapının ve grup içi iş birliğinin gelişmesine katkıda bulunurlar. Toplumların evrimsel süreçlerinin anlaşılmasında da önemli bir yere sahiptirler. Çünkü totem imgeler bir grubun kimliği ve aidiyetini temsil etmektedirler. Bu bağlamda totemler ilk insandan modern dünyadaki dönüşüme ve sembolizmin güncel yansımalarını incelemek için çıkış noktası sunmaktadırlar.

Totemizm ise, insanların belirli bir hayvan, bitki ya da doğa unsuruyla (totem) manevi bir bağ kurdukları, bu bağın toplumsal ve dinsel düzeni etkilediği bir inanç sistemidir. Totemizm, genellikle ilkel toplumların dini ve sosyal yapısının temelini oluşturmaktadır. Totemler sadece bir sembol değil, aynı zamanda toplumsal yapı ve dini inançların bir parçası olarak biçim dışında her şeydir. Bir nesnedir ancak toplumsal unsurdur, psikolojik unsurdur ve ritüel unsurudur.

Totemizmin en ünlü kuramcılarının biri olan William Halse Rivers 1914 yılında totemizmi üç unsurun birlikteliği olarak tanımlamaktadır (Rivers, 2018, s. 19). Rivers totemizmle ilgili olarak üç önemli noktaya işaret etmektedir: 1) Toplumsal unsur: Bir hayvan veya bitki türünün yahut cansız bir nesne veya belki bir cansız nesneler sınıfının, toplum tarafından belirlenmiş bir grupta, tipik olarak da bir egzogamik grup veya klanla ilişkilendirilmesi, 2) Psikolojik unsur: Grup üyeleriyle hayvan, bitki veya nesne arasındaki, genellikle söz konusu insan grubunun kendisinden türediği düşüncesinde

ifadesini bulan bir akrabalık ilişkisine duyulan inanç, 3) Ritüel unsuru: Hayvan, bitki ve nesneye gösterilen, tipik olarak hayvanı veya bitkiyi yemenin ya da belli koşullar haricinde nesnenin kullanılmasının yasaklanmasıyla görünür olan saygı, söz konusudur(Rivers, 2018, s. 19). Totemizmde toplumsal ve dini niteliklerin bir aradalığı söz konusudur. Çünkü insanın var oluş mücadelesinin bir imgesi ve yaşamını ideme ettirebilmesi için gereken seksüel, yerel, bireysel kollara, kısımlara ve alt kısımlara, klana (babasoylu veya anne soylu), sürüye dayanmaktadır. Bu totemik sistemlerin tek ortak noktası, toplumun bölündüğü parçaları, her bir parçaya doğal türler veya doğanın bir kısmı ile birleştirmek sureti ile karakterize edilmesi ya da temsil edilmesidir (Levi-Strauss, 2018, s. 81).

“Totemciliğe ilkin bilimsel açıdan bakan ve onu insanlık tarihine bağlayan Fortnightly Review, The Worship of Animals and Plants, Totems and Totemism (1869, 1870) adlı yapıtıyla İngiliz bilgini Mac Lennan olmuştur. İlk Amerika kıtasında yapılan totemcilik incelemeleri daha sonra bütün dünyaya yayılmış, önemli gerçekler ortaya çıkarılmıştır. Yüzlerce bilginin üstünde çalıştığı bu inançtan bilimsel sonuçlar çıkarmaya çalışan ilk bilgin de Kinship and Marriage in Early Arabia (Cambridge, 1885) adlı yapıtıyla Robert Smith’dir. Totemciliğin gerçek ve en eski din olduğunu ortaya koyan The Native Tribes of Central Australia (1899) ve The Northern Tribes of Central Australia (1904) adlı yapıtlarıyla Baldwin Spencer ve F. J. Gillen’dir. Totemciliğin asıl yurdunun Avustralya olduğu ve böylelikle meydana çıkmıştır. Bununla beraber totem sözcüğü Avustralya’da kullanılmaz. Bu sözcüğün karşılığı olarak Kobong deyimini kullanılır. Avustralya ilkellerinden Dieri’ler Murdu, Narrinyeri’ler Mgaitler, Warramunga’lar Murgai ya da Murgali derler. Totem genellikle hayvan ya da bitkidir. Avustralya’da %8 oranında bulut, yağmur, ay, güneş, rüzgâr, ateş, su, deniz vb. gibi şeylerin de totem sayıldığı saptanmıştır. Kimi yerlerde de bir şeyin sadece parçasının, örneğin kanguru kuyruğunun totem sayıldığı görülmüştür (Kimi araştırmacılar bunu klanın parçalanmış olması ve her parçanın bütün olan totemin bir parçasına sahip çıktığı nedenine bağlıyorlar). Totem genellikle, deniz ve ay gibi tekliklerin dışında, bir birey değil, bir türdür. Daha açık bir deyişle,

totem olan örneğin belli bir kanguru değil, kanguru türüdür. Buna karşı klanın totemi, genellikle bireyin de totemidir. Bununla beraber sadece bir bireye özgü totemler de vardır. Meksika yerlileri bireysel toteme Nagual, Huron'lar Okki, Algonkin'ler Manitu derler. Dilimizde ongun deyiimiyle özdeşleştirilmiştir” (Hançerlioğlu, 1993, s. 415).

Schopenhauer, insanların yaşamında temel ihtiyaçların yer aldığını savunur Aile, toplumun temel yapı taşlarından biridir ve bu yapı, temel ihtiyaçlardan birini karşılamaktadır. Ancak, aile bireyleri arasındaki ilişkiler de bazı tabular tarafından yönetilmektedir. (Schopenhauer, 1893, s. 319). Schopenhauer, tabu kavramının insanların davranışlarını kontrol etmek için kullanıldığını ifade eder (Schopenhauer, 1851, s. 119). Bu kontrol, toplumun devamını sağlamak adına gereklidir. Totemizm ise bir grup insanın, kendilerini belirli bir hayvanla veya nesne ile özdeşleştirdikleri bir inanç sistemidir. Schopenhauer'e göre (Schopenhauer, 1851, s. 79). Totemizm, insanların temel ihtiyaçlarına cevap veren bir sistemdir. Totemler, insanların birbirleriyle olan etkileşimlerini düzenler ve hayvan topluluğundaki her bir bireyin kendine özgü bir rolü olduğunu hatırlatır (Schopenhauer, 1851, s. 85).

İnsanlığın ilk dini olarak totemizm kabul edilmektedir. Totemizm 'in insanlığın ilk dini olduğuna dair birçok bilgin aynı görüştedir. Bu din mana ve tabu inançlarıyla da ilişkilidir. Özellikle bunu savunan Fransız toplumbilimci Emil Durkheim'a göre, ilkelerin totemde taptıkları mana gücüdür. Durkheim şöyle açıklamaktadır (1993, s. 416), “Klan üyelerini taptığı şey ne hayvan ne bitki ne insan ne damga ne de armadır. Belki bunların hepsinde bulunan ama hiçbirine karışmayan adsız, kişisiz bir güçtür. Bu gücü kimse bütünüyle edinemez. Bu güç özel şeylerden bağımsızdır. Bireyden önce var olduğu gibi bireyden sonra da sürecektir. İşte, totem dininin taptığı tanrı bu güçtür [Durkheim, Les Formes Elementaires de la vie Religieuse, 1912, s. 268] (Akt. Hançerlioğlu, 1993, s. 416). Maryanski'ye göre “Bir klanın, bir insan grubunun ya da tek bir kişinin aynı atadan geldiğine inandığı bir hayvana, bir bitkiye, bir nesneye ya da bir doğa olayına (ebem kuşağı, fırtına, şimşek, vb.) mistik, majik ve akrabalık duygularıyla bağlanışı; bu bağlanışdan doğan görevler, yasaklar, ritüel ve törenler. Hayvan totemleri bitki, nesne ya da doğa olayları totemlerine göre, çok daha yaygındır” (Maryanski, 2018, s. 175). Totemizm'in insanlığın iptidai dini olduğu görüşünü iddia eden Durkheim'e birçok sosyolog itiraz etmiş olsa da günümüzdeki kabul görünümün bu şekilde olduğu bir gerçektir.

Totemizm, belirli bir toplumda hayvan, bitki veya diğer doğal unsurların kutsanması ve onlara saygı gösterme geleneğidir. Bu geleneği Avustralya yerlileri ve Kızılderililer de dahil olmak üzere birçok kültür uygulamıştır. Avustralya yerlilerinin totemleri, genellikle bölgesel olarak belirlenir ve çoğunlukla hayvanlarla ilişkilendirilir. Bu hayvanlar, toplum üyelerinin yaşamlarını, ailelerini ve kimliklerini temsil ederler. Yerli halk, totem hayvanlarına saygı duyarak, onların gücünden ve enerjisinden yararlanmayı amaçlarlar. Kızılderililerin totemleri ise, genellikle soyu belirlemek için kullanılır. Kızılderililerde, farklı totem simgeleri farklı aileler veya kabileler tarafından kullanılır. Ayrıca, bu totemler birçok Kızılderili geleneksel dansında da yer alır. Totemlerin kullanımı, her iki kültürde de birçok sembolik anlama sahiptir. Örneğin, Avustralya yerlileri totemlerinin sahip olduğu hayvanlardan yararlanmaya çalışarak, doğayı korumanın önemini ve insanların doğal dünyayla bir bütün olduğunu gösterir. Kızılderililerde ise totemler, belirli bir topluluğun kimliği ve mirasıyla bağlantılıdır.

Toplumların kullandığı totem simgeleri, birçok sanatçıya ilham vermiştir. Özellikle, Avustralya yerli totemlerinde, birçok modern sanat eserinde görülen benzersiz imgelerden bazıları yer alır. Kızılderililerde totemlerini giysi, tabak, kapak ve diğer nesneler de kullanarak günümüz modern sanatının da öncülü sayılabilir. Örneğin Kanada'nın Yukon ve Britanya Kolumbiyası bölgelerinin yanı sıra ABD'nin Alaska ve Washington eyaletlerinde de bulunmaktadır. Yerli halkların her birinin kendine özgü totem direği tasarlama yöntemleri vardır.

Emile Durkheim, Fransız sosyolog ve toplumbilimci olarak tanınmaktadır. Onun totem ve totemizm ile ilgili çalışmaları, sosyolojik düşünce tarihindeki en önemli ve özgün çalışmalardan biridir. Durkheim, totemleri (Durkheim, 1865, s.133) bir toplumun sembolik bir temsili olarak tanımlamaktadır. Totemler genellikle hayvanlar, bitkiler veya nesneler gibi belirli bir form alır. Ancak totemler sadece sembolik bir anlam taşımazlar, aynı zamanda bir topluluk içindeki bireylerin bağlılık hislerini de yansıtır. Totemizm ise bir toplumun totemlere olan bağlılığı ve saygısıdır. Bu kavram, Durkheim tarafından incelenmiştir. Totemizm, insanların birbirleriyle olan ilişkilerine ve toplumsal yapıya nasıl katkıda bulunduğunu gösteren ilginç bir fenomen olarak ele alınmaktadır. Durkheim'e göre (Durkheim, 1865, s.289) totemizm, bir toplumun din, felsefe, sosyal sınıflar ve hatta ekonomik yapılarına kadar bir dizi faktöre etki edebilir. Durkheim, totemizmin köklerinin insanlığın başlangıcına kadar uzandığına ve totemlerin,

başlangıçta insanların doğaya olan bağımlılığından kaynaklandığına inanmaktadır. Ancak totemlerin anlamı ve önemi zamanla değişti ve artık belirli bir topluluğun sembolik bir parçası haline geldi (Durkheim, 1865, s.583).

Ünlü antropolog Claude Levi-Strauss'e göre (Levi-Strauss, 2018, s.76), Totemizmden söz ederken, aslında iki meseleyi birbirine karıştırmamak gerekir. İlk mesele, beşerî varlıkların sık sık bitkiler veya hayvanlarla özdeşleştirilmesi olarak ortaya çıkar ve insan ile doğa arasındaki, toplum ve dini olduğu kadar sanat ve büyüü de ilgilendiren ilişkilere dair çok genel görüşlerle ilgilidir. İkinci mesele, akrabalık temelli grupların adlandırılması ki, hayvan ve bitki isimlerinden yardım alınarak yapılabileceği gibi, pek çok farklı yolla da gerçekleştirilebilir. Totemizm tabiri yalnızca, bu iki düzen arasında bir çakışmanın olduğu durumları kapsamaktadır (Levi-Strauss, 2018, s. 22).

BÖLÜM 2: YÖNTEM

2.1. Problem Durumu

Bu araştırmanın birkaç önemli boyutu vardır ve bunları 3 başlık altında değerlendirebiliriz. Totemler ve semboller, genetik iz sürüm ve modern yansımalar.

Totemler ve semboller ilk insanların yarattığı totemlerin hangi sembolik anlamlar taşıdığı ve bunların toplumsal, dini ya da kişisel boyutlardaki işlevlerini incelemek gerekmektedir. Bu bağlamda totemler genellikle bir grup insanın ortak bir ataya veya ruhsal varlığa bağlılığını simgelemektedir. İlk insanların bu heykelleri yaparken çeşitli temsil durumları yaratmasının hangi ihtiyaçtan doğduğu, totemi kendi bedeni ve bir nesneye yansıtmaya sevk eden sebeplere yaklaşabilmeyi, onların inanç sistemlerini ve dünya görüşlerini toplumsal bağlamda değerlendirebilmek, onları anlamamıza yardımcı olabilecektir.

2.2. Alt Problemler

DNA izleri ilkel insanların oluşturduğu totemlerdeki genetik kodların izlerini nasıl bulabileceğimiz sorusu oldukça metaforik olsa da insanın biyolojik mirasının kültürel formlarda yansıyabileceği bir düşünce sistemi sunmaktadır. Bu iz sürüm biyolojik evrimle kültürel evrimin kesişim noktalarını araştırmak açısından değerli olabileceği düşünülmektedir. Modern yansımalar dediğimizde ise günümüz toplumunda totem benzeri imgelerin, heykellerin veya simgelerin izlerini görmek mümkündür. Özellikle modern sanat, psikoloji ve sosyoloji bağlamında toplumsal ritüellerde eski sembollerin yeniden yorumlandığını görebiliriz. Bu bağlamda, ilk totemlerin günümüz insanındaki yansımalarını irdelemek, birey, toplum ve doğa arasındaki derin bağları anlayabilmemiz konusunda bize yardımcı olabileceklerdir.

2.3. Amaç

Bu çalışma, ilkel toplumların totem heykelleri aracılığıyla dışa vurdukları kültürel ve manevi değerlerin, günümüz modern toplumlardaki izlerini ve yansımalarını incelemeyi amaçlamaktadır. İlk insanların neden totem heykelleri yaptıkları, bu heykellerin bireysel ve toplumsal düzeydeki işlevleri ele alınarak, onların dünya görüşlerinin bir parçası olarak ortaya koyabilmektir. Ayrıca, totem heykelleri ile modern sanattaki yansımalar arasında paralellikler kurarak, bu kadim geleneğin günümüzde nasıl yaşatıldığı irdelenerek bugünkü heykel sanatını nasıl etkileyebildiği konusunda çıkarsamalar yapabilmeyi, sonuçların nedenlere nasıl bağlı olduğunu anlamamız konusunda bize yardımcı olabileceğini gösterebilmeyi amaçlamaktadır.

İnsanlık tarihi boyunca sanat, toplumların yaşamına anlam katmış, inanç sistemlerinin bir göstergesi olmuştur. İlk toplumlarda totemler, bireylerin ve toplulukların dünya ile olan ilişkilerini ifade eden en önemli sembolik araçlardan biri olarak kullanılmıştır. Totemler hem manevi koruyucu figürler hem de toplumsal kimliklerin ifadesi olarak işlev görmüştür. Günümüzde ise modern sanatçılar, geçmişin bu sembolik mirasından esinlenerek, insanın içsel dünyasıyla olan bağını ve toplumsal bilinçle olan ilişkisini sorgulamaya devam etmektedirler.

2.4. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmada, ilkel atalarımızın totem heykellerini yapma nedenlerini, bu heykellerin toplumlar üzerindeki işlevlerini inceleyerek, günümüz modern insandaki izlerini sürmeye çalışacaktır. Totemlerin toplumsal dayanışmayı nasıl sağladığını ve insanın doğa ile ilişkisini düzenleme gücünü anlamak, modern toplumun sanatında ve düşünce yapısında nasıl şekillendiğini incelemek açısından büyük önem taşımaktadır.

Günümüzde, insanlığın binlerce yıl boyunca biriktirdiği kültürel ve genetik miras, modern insanın düşünce yapısında ve sanatında hala yaşamaktadır. Epigenetik ve kültürel miras teorilerine göre, atalarımızın yaşam biçimleri ve inanç sistemleri, biyolojik yapımızda ve toplumsal alışkanlıklarımızda izler bırakmıştır. İlk insanların doğayla

kurdukları ilişkiyi sembolize eden totem heykelleri, bilinçaltımızda ve kolektif bilincimizde yaşamaya devam etmektedir. Bu bağlamda, modern insanın sanatında ve düşünce yapısında da totemik unsurların izlerini görmek mümkündür.

2.5. Evren ve Örneklem

Modern sanat bilinçaltı, kimlik, doğa ve insan arasındaki ilişkiyi sorgulayan eserlerle doludur. David Smith, Louise Bourgeois ve Antony Gormley gibi sanatçılar pratiklerinde bireysel mitolojileri ve dış dünya arasında bağlamlar kurarlar. David Smith yaşadığı dönemin endüstriyel dönüşümüne tepki olarak “Tanktotem”lerini gerçekleştirir. Louise Bourgeois kişisel mitolojiler ve temsiller aracılığıyla, bireyin içsel dünyası ile dış dünyası arasındaki bağlantıyı totemik sembolizmi çağrıştıran imgeler yaratarak kurma çabasını göstermektedir. Aynı şekilde Antony Gormley, insan bedenini doğayla ve mekanla ilişkilendirirken, bedenin evrendeki yerini kendi bedeni üzerinden sorgulayan eserler üretmektedir. Bu eserleri tıpkı ilk toplumların totemleri gibi, bireyin kimliği ve dünya ile olan ilişkisini temsil eden veya onu açan veya sorgulayan çağdaş totemler olarak düşünebiliriz. Bu eserler bireylerin ve toplulukların kimliğini, bilinçdışı süreçlerini ve doğayla olan ilişkilerini sorgularken, geçmişin sembollerinden ve ritüellerinden esinlenmeye devam etmektedir. Totem heykelleri, özellikle günümüz heykeltıraşları tarafından bireyin içsel yolculuğunu ve varoluşsal deneyimlerini imlemekte ve yeniden yorumlamaktadırlar. Totemler ilk anlamlarını korumalarına rağmen bugün sosyal yaşam içerisinde etkin değildirler. Ancak sanat içerisindeki varlığını korumakta ve bugünün sanatçılarının totemizmin temel yasa ve düşüncelerini kendi sanatının içine dahil ettiği görülebilmektedir. Totem alt yapısı bireysel bağlılık hislerini, ritüelleşmiş kolektif davranışları ve grubu temsil eden nesne ile sistematik bir durumu incelemektedir.

Örneğin, Louise Bourgeois’ın devasa örümcek heykelleri, kişisel ve kolektif bilinçdışı arasındaki bağlantıyı simgeleyen modern totemler olarak yorumlanabilir. Bu heykeller, sanatçının annesiyle olan ilişkisini sembolize ederken, aynı zamanda izleyiciyi koruma, korku ve bilinçdışı duygularla yüzleşmeye davet etmektedir. Antony Gormley ise insan bedenini doğanın bir parçası olarak görmekte ve bedenin evrendeki yerini sorgulayan heykeller gerçekleştirmektedir. Gormley’nin insan figürleri, birer modern

totem gibi, bireyin dünyadaki varoluşunu anlamlandırmaya çalışmaktadır. David Smith bugünün çağdaş toplumu dediğimiz olguları tanktotemleri ile sorgulamaktadır.

Bu araştırmada ilkel atalarımızın totem heykelleri aracılığıyla dünya ile kurdukları ilişkinin, günümüz modern insanında hala izlerini taşıdığını ve bu etkiyi sanat aracılığıyla ortaya çıkarabilmektedir. Totemizm, sadece geçmişte kalmış bir inanç sistemi değil, aynı zamanda modern insanın bilinçaltında ve kültürel mirasında yaşamaya devam eden bir olgudur. Modern sanatçılar, geçmişin bu sembolik mirasından ilham alarak, insanın kimliği ve dünya ile olan ilişkisini yeniden sorgulamakta ve güncel yorumlar sunmaktadırlar.

Günümüz sanatında totem heykellerin yansımaları, insanın hem bireysel hem de toplumsal kimliğini anlamaya yönelik bir arayışı simgelemektedir. İnsanın varoluşsal sürecine cevaplar aradığı, doğayla ve toplumla olan bağlarını yeniden biçimlendirdiği imgeler ve hikayeler olarak, modern dünyada yaşamaya devam etmektedir. Atalarımızın DNA'sında taşıdığı bu totemik bellek, bugünün sanatı ve düşünce yapısında derin izler bırakmaya devam etmektedir.

2.6. Verilerin Toplanması

Araştırmanın ilk aşamasında insan, toplum, din, sanat ve ahlak ilişkisinin totem imgeleriyle totemizme dönüşü araştırılacaktır. İkinci aşamasında ise totemizm kodlarının ilk insanda günümüz modernine heykel ve imgelerle aktarılmasını takip etmeyi amaçlamaktadır. Arkaik zamandan post modern zamana taşınan insan düşüncesi veya bugünün düşüncesini geçmişe dayandırma isteğini, mekân ve zamanın analiz amacıyla birbirinden ayıramayacağını göstermektedir. Totemik imgelerin zamansal sonuçlarını tartışmaya açabilmek, heykelin asıl gücünün bu muazzam ifade taşıyıcısı olma özelliğinden kaynaklıdır. Heykeli yaratan sanatçının farkındalığı da yeni temsil durumlarını açmaktadır.

Bu çabanın günümüz heykel sanatındaki yerine işaret ederek totem ve totemizm kavramlarının değerlendirilmesi ile çağdaş sanatçıların yapıtlarından örneklerle biçimsel

olanın kuramsal inşasındaki sosyolojik içeriğin ortaklaşa bilinçaltında oluşturduğu bağlamların sanat yolu ile çözümlenmesine odaklanmaktadır. İnsan davranışları ve kültürel örüntüleri maddi kalıntılar aracılığıyla yeniden inşa edilmekte, tanımlanmakta ve kurgulanmaktadır. Totem ve totemizm kavramları ilk anlamlarını yitirmeden bugünün sanatçıları tarafından değerlendirilmekte ve sanatı etkilemektedir.

Totem ve Totemizm kavram ve imgesini içeren araştırmalarla karşılaşmış fakat antropolojik ve sosyolojik bir içerik olan evlilik, aile, cinsiyet, kardeşlik ve akrabalık gibi alt kavramlar ile ayrıca hikâye anlatıcı özelliği ile insan kültürünü oluşturması bağlamında değer yargılarımızın belirleyicisi olma koşulunu içermesi ile ilgili bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Totem imgesi insan yaşamının şekillenmesinde plastik varlığı kadar, düzen koyucu olma özelliği ile de önceldir. Sosyal yaşamı düzenleyen totemizm düşüncesi aynı zamanda kural koyucu olarak tabuları form diline dönüştürerek heykel stratejisinin şekillenmesine neden olmaktadır. Bu ilk kurallar insan, toplum, din, felsefe ve sanat arasında köprü kuran bir yapıya dönüşmektedir. Totemizm yerini medeni kanunlara bıraksa da geçmişte olduğu gibi bugün de evlilik, aile, cinsiyet, kardeşlik ve akrabalık gibi olgular topluma düzen vermektedir. Ancak bugün totemizm yerine insanın kodlarına işleyen sosyal kurallar vardır ve bugün totem imgesi arkaik bir nesne değil, karmaşık duygu ve arzuların göğe doğru yükselişidir. Günümüz sanatçılarının bu kavramlara yaklaşım biçimleri ile öncelikle heykel sanatı açısından insan, toplum ve sanat arasında kurulan bağın, geçmişe ve bugüne dair düşünce katmanlarının izini sürerek, günümüz heykel sanatına farklı bir pencereden bakabilme fırsatı sunmaktadır.

Araştırmanın konusu oldukça geniş ve disiplinler arasıdır. Araştırma nitel araştırma stratejisi izlenerek gerçekleştirilmektedir. Yöntem adımlarımızda sırasıyla ilkel toplumların totem heykelleri, sembolleri ve ritüelleri ile ilgili mevcut literatürün kapsamlı bir taraması yapılarak antropoloji, arkeoloji, sanat tarihi, dinler tarihi ve genetik üzerine akademik kaynaklar incelenerek bir araya getirilecektir. Özellikle totemlerin sembolik anlamları, eski toplumların yaşam biçimleri ve bu toplumların biyolojik ve kültürel mirasları ile ilgili çalışmalara odaklanılmaktadır. Bu aşamada, geçmişteki totem kültürü ile ilgili teorik ve tarihsel bilgileri derleyerek bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu çerçeve, ilerleyen adımlar için temel teşkil etmektedir. İlkel toplumların totem heykelleri ile

günümüz modern toplumlarındaki benzer sembolik yapıları karşılaştırarak tarihsel ve kültürel karşılaştırma yapmayı hedeflemektedir. Arkeolojik buluntular ve eski toplumların sembolleri incelenecek ve daha sonra modern toplumlardaki semboller, heykeller ve hatta psikolojik, dini ya da kültürel ritüellerin araştırma sonuçları paylaşılacaktır. İlkel ve modern semboller arasındaki benzerlikler ve farklılıklar tespit edilerek, bu sembollerin nasıl evirildiği göz önüne sergilenenecektir.

Araştırma görsel ve sanatsal analiz ile totem heykellerin ve diğer sembolik yapıların sanatsal ve kültürel boyutlarının incelenmesini içermektedir. Heykellerin stilistik analizleri, zaman içindeki değişimleri ve bölgesel farkları göz önünde bulundurularak bunların kavramsal analizlerini içermektedir. Buradan elde edilen çıktılar görsel sembollerin yapısal analizi, genetik miras ile olan ilişkisini daha derin anlamaya yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca bu simgelerin hangi bağlamlarda kullanıldığı anlaşılabilecektir.

Totem heykelleri ve sembollerinin Modern Toplum Üzerindeki Etkilerin Analizi de sorgulanacaktır. Modern toplumda yer alan sanat eserleri, kültürel ritüeller, semboller ve kişisel anlam dünyaları üzerinde incelenmesini içermektedir. Totem sembollerin modern dünyada nasıl yeniden yorumlandığını anlamak için doğu ve batı kültüründeki sanat yapıtları araştırılacak ve bunlar analiz edilecektir. Bu bağlamda totem kavramı ve sembollerinin modern insanın düşünce dünyasına nasıl aktarıldığı konusunda bireysel ve toplumsal etkisi tartışılacaktır. Totemik sembollerin modern insanın düşünce dünyasına, psikolojisine ve sosyokültürel yaşamına etkileri belirlenerek ilksel insandan günümüze totem ve totemizmin yansımalarının izi sürülecektir.

Nitel Araştırma daha çok alan yazını çalışmalarını kapsamaktadır. Modern toplumdaki bireylerin ve toplulukların ilk totem sembollerine bakış açılarını anlamak, özellikle totemlerle ilgili ritüellerin veya sembollerin hala kullanıldığı alanlardan ve sanatçılardan örnekler verilecektir. Bu nitel veriler ışığında toplumların totemik sembollerle kurdukları duygusal ve kültürel bağları anlamamıza yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bu evrensel ve ulusal değerlerdeki kodlar insanı anlamamız konusunda kültürel belleğin şifrelerini vermektedir.

Tüm veri seti bir araya getirilerek, elde edilen bulguları disiplinler arası bir yaklaşımla analiz etmek hedeflemektedir. Biyolojik evrim, kültürel sembolizm ve modern toplum üzerine etkileri bir arada değerlendirilerek, araştırmanın genel sonuçları ile ilk insanların totem yaratım süreci ve modern insanın bu mirasa olan etkisi arasında bir bağ kuracağına şüphe yoktur. Bu yöntemle, çok yönlü ve disiplinler arası bir yaklaşım benimsenerek konunun derinlemesine anlaşılması sağlanacaktır.

Totem kural koyucunun düzeni sağlayan plastik bir öge olarak kamusal alanda yer alması, araştırmanın şekillenmesinde öncelikli bir durum yaratmıştır. Totem kavramının içerdiği anlamların bugün de devam ediyor olması insanın kodlarına işleyerek kolektif belleği oluşturması ile yerel ve günümüz sanatçılarının yapıtları üzerinden konunun değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Böylece araştırmada nitel araştırma modeli kullanılarak literatür taraması yapılarak elde edilen veriler doğrultusunda sanayi devrimi öncesinde yazısız toplumların organize edilmesinde totem ve totemizm kavram ve imgesinin önemine vurgu yapılmaktadır. İlksel toplum ile günümüz toplumlarının organize edilmesinde oynadığı rolün derin tarihsel bağlamları kurularak bireyin, toplumla ve doğa ile kurduğu yapının bütünselliğini anlamlandırma ve değerlendirme çabasını içermektedir. Bugünün toplumlarında da süregelen evlilik, aile, cinsiyet, kardeşlik, akrabalık, hikâye anlatıcılığı gibi kavramların oluşumunda belirleyici olan sosyolojik yapının bağlamları totemizm içerisinde yeşermiştir. Bu bağlamda totem ve totemizm kavram ve olgularının günümüz heykel sanatında hangi kavram ve imgeler ile sanatçıların çalışmalarında yer aldığı konusunda araştırma ve yapıt okuması önem arz etmektedir.

Bu tür geniş kapsamlı ve disiplinler arası bir araştırmanın, doğal olarak, bazı sınırlılıkları olacaktır. Bu durumu göz önünde bulundurmak, araştırmanın daha sağlam bir temele dayanmasına ve sonuçların daha dikkatli yorumlanmasına yardımcı olacaktır. Bu araştırmadaki ilk insanların yarattığı totem heykeller ile ilgili veriler sınırlı ve bölgesel niteliktedir. Heykellerin bulunduğu bölgeler doğal afetler ve insan etkisi ile zarar görmüş durumdadır. Bu bağlamda araştırmanın dayandığı maddi kalıntılar sınırlı ve eksiklik içerebilmektedir. Bu eksiklikler totemlerin ne zaman, nasıl ve hangi amaçlarla yapıldığına dair net bir tablo oluşturamamızı zorlaştırmaktadır. Bu nedenle bu eksiklikler bunların bazılarının kaybolmadan önce çekilmiş fotoğrafları ile bu boşluklar doldurulacaktır. Ayrıca, Avustralya ve Amerika gibi farklı coğrafyalardaki totemler inceleneceğinden

ortak bir değerde buluşturmak konusunda zorluk çekilebilecektir. Bu sebeple modern toplumun kavramsal çerçevesiyle geçmişini anlamlandırmak bazı yanlış yorumlara yol açabilir. Totemlerin anlamı, işlevi ve yapılış amacı konusunda yapılan modern yorumlar, ilksel toplumların asıl niyetleriyle örtüşmeyebilir. Bu da araştırmanın sonuçlarının daha spekülatif olmasına neden olabilir. Bu durumu aşmak için tüm dünyada görüşleri geçerli ve eserleri günümüzde değerini koruyan Sigmund Freud'un "Totem ve Tabu" adlı eseri ilk insanları anlamamıza ve onların bakış açısından değerlendirmeler yapmamıza katkıda bulunacaktır. Bu sayede geçmişe dair daha dengeli ve çok boyutlu bir bakış açısı geliştirilmeye çalışılacaktır. Ayrıca, yorumlama sırasında dikkatli bir eleştirel yaklaşım sergilenecektir.

Totemlerin modern topluma olan etkilerini incelemek, zaman içindeki dönüşümünü doğrudan gözlemlemek zordur. Sembollerin anlamları kültürel olarak farklı şekillerde yorumlanabilir ve değişime uğrayabilir. Araştırma, farklı coğrafyalardaki toplumların verilerini kapsayacağı için tüm verilere erişim sağlanması zor olacaktır. Özellikle bazı bölgelerdeki totem heykelleri ya da sembollerle ilgili yeterli araştırma veya bilgi olmayabilir.

Modern insanın totem sembolleri ile ilgili görüşleri veya ritüellerin yorumu, kişisel deneyimlere bağlı olduğundan yanlı olabilir. Bu durumda katılımcı çeşitliliği sağlanarak daha dengeli ve geniş bir perspektif elde edilecektir. Ayrıca Aborjin ve Kızılderililerin günümüz dünyasına kısmi de olsa dönüşümü kaçınılmazdır. Bu asimile sürecini de göz önünde bulundurmak gerekecektir.

İlk insanların yaşam biçimlerini, inanç sistemlerini ve sembolizmelerini bugünün bakış açısı ile yorumlarken yanılığa düşebiliriz. Totemlerin anlamı, işlevi ve yapılış amacı konusunda yapılan modern yorumlar, ilk toplumların asıl niyetleriyle örtüşmeyebilirler. Totemlerin modern toplum üzerindeki etkilerini incelemek ve bu imgelerin zaman içindeki dönüşümünü doğrudan gözlemlemek zordur. Bu bağlamda geçmişin totemik sembollerini günümüzde yorumlanırken kültürel olarak değişime ve dönüşüme uğrayabilirler. Sonuç olarak modern sanatta ritüeller ve semboller ilksel toplumlardaki içeriğinden farklı şekillerde yorumlanabilirler. Bu bağlamda totemlerin içerdiği ilk anlamlarının izini sürerken bunların nasıl evirildiği ya da değişime uğrayıp

uğramadıkları konusunda daha net verilere ulaşarak sanat, din ve psikoloji gibi farklı disiplinlerden elde edilen veriler bir arada getirilerek değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Araştırma farklı coğrafyalardaki toplumların verilerini kapsayacağı için tüm verilere erişimin sağlanması zorlayıcıdır. Totemin ilk anlamları ile bunların kodlarımıza işlemiş olan toplumsal düzenleyici yönü ve bugüne yansıyan anlamları farklı anlam ve pratikleri içermektedir. Bu bağlamda Doğu (Avustralya Aborjin) ve Batı (Amerika Kızılderili) kültüründen heykel örnekleri ile bunların günümüz heykel sanatına etkisinin David Smith, Louise Bourgeois ve Antony Gormley gibi çağdaş sanatçıların eserlerinde hangi anlam ve bağlamla yer aldığı konusunda değerlendirmeler yapılacaktır. Son olarak totem kavramı bağlamında kendi kültürümle ilişkilendirdiğim kişisel uygulamalar ve açıklamalarıyla, sonuç bölümü yer alacaktır.

Bu sınırlamaları bilmek, araştırmanın hem metodolojisini geliştirmek hem de bulguları daha sağlıklı bir şekilde değerlendirilmesine yardımcı olacaktır.

BÖLÜM 3: KÜLTÜREL KİMLİK BAĞLAMINDA TOTEM VE TOTEMİZM KAVRAMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1.Kültürel Kimlik, Totem ve Totemizm

Totem ve totemizm, tarih boyunca kültürel kimliğin oluşumunda önemli bir rol oynayan kavramlardır. İlkel toplumlar için, totemler hem bireylerin hem de grupların dünya ile olan ilişkilerini sembolize eden güçlü sembolik araçlar olarak kabul edilmiştir. Totemizm, bu semboller aracılığıyla bireylerin ait oldukları toplumsal gruplarla ve doğayla olan bağlarını kuvvetlendiren bir inanç ve yaşam biçimi olarak ortaya çıkmıştır.

İnsan toplumlarının kültürel kimliği, genellikle onların doğayla, diğer bireylerle ve manevi dünya ile kurdukları ilişkilerle şekillenir. Bu ilişkilerin sembolizasyonu, toplumların kendilerini anlamlandırmalarında önemli bir yer tutar. Totem ve totemizm kavramları, özellikle ilkel toplumlarda, bu anlamlandırma sürecinde merkezi bir rol oynamıştır. Totemler hem bireysel hem de toplumsal kimliğin ifadesi olarak, grupların veya kabillerin temelindeki kolektif hayat ve kimlik inşasında ağırlıklı bir yer tutan imgelerdir (Durkheim, 2019, s. 164). Totemizm hakkında Jean-Jacques Rousseau ise (2018), hayvan ve bitki dünyasının “belli” bir niteliğinin insan tarafından kavranışını ilk mantıklı işlemlerin ve dolayısıyla ancak kavramsallaştırılırsa sonsuza kadar ayakta kalabilecek toplumsal farklılaşmanın kaynağı olarak görmektedir. Ayrıca doğadan kültüre geçiş ile insanın kavrama yetisinin ve idrakinin farkına varılır. Hayvan ve bitki dünyasının topluma uygulanabilirliği ile söylemsel düşüncenin formu oluşturulur (2018, s.136-137).

Totem daha önce de belirttiğimiz gibi belirli bir insan grubu, aile ya da birey ile bir hayvan, bitki veya doğa unsuru arasında var olduğuna inanılan kutsal bir bağı ifade eden imgedir. Genellikle totemlerin topluluğu koruduğuna, onlara rehberlik ettiğine ya da manevi bir bağlantı kurduğuna inanılır. Totemler, topluluk üyelerinin kimliklerinin bir parçası haline gelir ve bu kimliği diğer topluluklardan ayıran bir imge olarak işlev görür. Totemizm ise bu totemlerin etrafında şekillenen inanç sistemidir. Totemizm, sadece bireysel ya da grup kimliklerini belirlemekle kalmaz, aynı zamanda sosyal yapıyı ve toplumlar arası ilişkileri de düzenler. Totemler, bireylerin ya da grupların kimliklerini ve aidiyetlerini doğrudan etkileyen unsurlar olarak kabul edilir. Totemizm, topluluğun

bireyleri arasında bir sosyal dayanışma mekanizması olarak işlev görmektedir. Aynı totemi paylaşan bireyler, kendilerini bir aile ya da grup olarak görürler ve bu bağ onları diğer gruplardan ayırır. Totemler, sadece bir koruyucu imge değil, aynı zamanda bir sosyal düzen aracı olarak da rol oynar. Bireylerin sosyal statüleri, rolleri ve sorumlulukları totemleri aracılığıyla belirlenebilir.

Kültürel kimlik ve totemizm bağlamında ise bireylerin ve toplulukların ait oldukları kültürel, etnik ve sosyal gruplarla kendilerini özdeşleştirme biçimidir. Bu kimlik, tarihsel, sosyal ve manevi unsurlarla şekillenir. Totemler, ilkel toplumlarda bireylerin ve grupların kimliklerinin temel taşı olarak görülmüştür. Totem aracılığıyla bireyler hem doğa ile hem de diğer toplumsal üyelerle olan bağlarını güçlendirirler. Totemizm, kimlik inşasında kültürel aidiyet ve kolektif bilinç oluşturma sürecinin bir parçasıdır. Bu süreç, bireylerin kendi totemleri aracılığıyla toplumdaki yerlerini tanımlamaları ve diğer topluluk üyeleriyle olan bağlarını anlamlandırmaları ile gerçekleşir. Aynı totemi paylaşan bireyler, birbirleriyle kardeşlik ve koruyuculuk bağları kurarlar. Bu bağlar, topluluk içinde karşılıklı sorumluluk ve dayanışmayı gerektirmektedir.

3.2.Totemizm ve Sosyal Dayanışma

Fransız sosyolog Emile Durkheim, totemizmi toplumsal dayanışmanın bir aracı olarak görmektedir. Durkheim'a göre (2019), totemler sadece dini semboller değil, aynı zamanda topluluk üyelerini bir arada tutan sosyal bağlardır. Totem aracılığıyla insanlar, kendilerini daha büyük bir bütünün parçası olarak görürler ve bu aidiyet duygusu, toplumsal düzenin korunmasına yardımcı olur. Totemler, aynı zamanda tabular aracılığıyla toplumsal normları ve davranışları düzenlemektedir. Totemizmde, her toteme karşı duyulan saygı ve kutsallık duygusu, bireylerin sosyal davranışlarını ve kolektif bilinci şekillendirir. Bir toteme karşı saygısızlık, toplum içinde önemli bir suç olarak görülür ve bu durum sosyal uyumu güçlendirir. Bir dinsel ilke yaşamın kaynağı olarak görülür; buradan yaşamı rahatsız eden ve tahrip eden tüm olayların aynı türden bir ilkeye bağlanması da son derece mantıksal bir sonuçtur (Durkheim, 2019, s. 371).

3.3. Modern Dünyada Totemizm ve Kültürel Kimlik

Modern toplumlarda totemizm kavramı, ilkel toplumlarda olduğu gibi doğrudan bir inanç sistemi olarak görülme de semboller ve kimlik inşasında hala etkili bir araç olarak işlev görmektedir. Özellikle uluslararası spor takımları, milliyetçi semboller ve marka kültürü gibi alanlarda totem benzeri semboller kullanılarak topluluklar arasında aidiyet duygusu yaratılır. Örneğin, bir futbol takımının amblemi ya da bir markanın logosu, bir topluluk ya da grup için totem benzeri bir işlev görebilir ve bu semboller etrafında sosyal bağlar güçlenir.

Totemler bir sanat eseri oldukları için geçmişe ve bugüne ait sanatta sanatçının duygu ve düşüncelerini yansıtabileceği önemli bir etkidir. Modern sanatçılar da totem kavramını kullanarak bireyin kimliği ve toplumla olan ilişkisini sorgulamaktadır. Örneğin Constantin Brancusi, David Smith, Isamu Noguchi, Louise Bourgeois ve Antony Gormley gibi heykeltıraşlar, insanın iç dünyası ile dış dünyası arasındaki bağlantıyı sembolize eden totemik imgelere atıfta bulunan eserler üretmişlerdir. Bu eserler, bireylerin modern dünyada kimlik arayışlarını ve varoluşsal sorularını ele alan modern totemler olarak düşünülebilir. Sonuç olarak totem ve totemizm kavramları, kültürel kimliğin inşasında ve toplumsal dayanışmanın sağlanmasında önemli bir yere sahiptirler. Bireylerin doğa ile olan ilişkilerini anlamlandırmalarına ve toplumsal aidiyetlerini pekiştirmelerine yardımcı olmaktadır. İlk topluluklarda totemler, bireylerin ve grupların kimliklerini şekillendiren temel imgeler olarak işlev görürken, bugün bu işlevsellikten söz etmek mümkün olmamakla birlikte sanatın içinde yer almaktadırlar.

Günümüzde de totemik imgeler, modern kimlik inşasında ve toplumsal bağların güçlendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Modern sanatta imgeler ya da nesneler aracılığıyla, geçmişten gelen bu sembolik miras, bireylerin kimlik arayışları ve sosyal aidiyet duygularını ifade etme aracı olarak yaşamaya devam etmektedir. Totemizm, sadece geçmişe ait bir inanç sistemi değil, kültürel kimlik inşasının evrensel ve zaman ötesi bir parçası olarak modern dünyada varlığını sürdürmektedir.

3.4. Kuzey Amerika Kızılderili Kültüründe Totem ve Totemizm

Totem direklerine çoğunlukla günümüz Alaska'sında rastlanmaktadır.

“Alaska'nın totem geleneğini Kanada'nın British Columbia eyaletinden ve Washington eyaletinin kuzeyinden gelen ve batı Pasifik kıyı şeridi boyunca kuş uçuşu yaklaşık 900 mil uzanan birkaç kabile de paylaşmaktadır. Aynı ekolojik bölgeyi sıcak yağmur ormanlarını işgal eden bu yerli kabileler birlikte totem halkını oluştururlar (Kramer, 2004, s.17).

Kuzey Pasifik'in kıyı şeridinde. Genellikle sedir ağacından oyulmuş anıtlar olan totemler, uzun zaman önce yapılmışlardır. Birçoğu günümüze ulaşamamış olmasına rağmen burada devam ettirilen gelenekler sayesinde yenileri yapılarak güncel tutulmaya çalışılmaktadır. Bunlara işlenen kuzgun figürleri eski hikayelere konu edilir. Yaratıcı, düzenbaz ve dönüşüm uzmanı olarak Kuzgunu totem direklerinde tasvir etmişlerdir. Kuzgun, halkın bugünkü anavatanlarına göç hikayesini anlatır. Ayrıca kabile üyeleri toteme bakarak ailenin soyunu, statüsünü ve belki de tasvir edilmişse bazı önemli başarılarını belirleyebilir. Ayrıca sedir ağacından oyulan totem direklerine sanılanın aksine tapılmıyordu.

Görsel 1. Ksan Historical Village and Museum, Ahşap,6 metre

Kaynak:https://www.tripadvisor.com/Attraction_Review-g1913581-d4871149-Reviews-Ksan_Historical_Village_and_Museum-New_Hazelton_Kitimat_Stikine_District_British.html
erişim tarihi: 29.04.2025

Her aile üyesinin bağıllık yemini ettiğı toplanma noktalarına dikilen totemlerde tasvir edilen arma figürleri arasında Kuzgun, Kurt, Kartal, Ayı, Balina, Kurbağanın yanı sıra çeşitli kahramanlar ve doğaüstü yaratıklar yer alır.

Totem direkleri (Görsel 1), anma veya cenaze direkleri, hanedan direkleri, ev önü direkleri ve alay veya utanç direkleri dahil olmak üzere çeşitli amaçlarla yapılırdı. Cenaze direğı bazen tepesinde bir tabut barındırır ya da ölen kişinin külleri için küçük bir bölme olurdu. Hanedan direkleri ise ev sahibi ailenin kahramanlık hikayelerini anlatmak için evin dış cephesine bir ev önü direğı yerleştirilir ve evin girişı bazen direğın tabanına oyulurdu. Alay direkleri, birisinin ödenmemiş bir borcu olduğunu belirtmek için kullanılırdı ve birkaç ilginç örnek bugün hala mevcuttur.

Görsel 2. Haida replica totem pole (UBC Museum), ahşap, 5 metre

Kaynak: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Haida_replica_totem_pole_%28UBC_Museum%29.jpg erişim tarihi: 24.05.2025

Totem direkleri (Görsel 2) sedir ağacından oyulur. Alaska sarı sediri yumuşak bir tür olduğundan kolay işlenebilir. Sedirin içindeki yağ farklı bir aroma yayar, sedir ağacını böcekler, güveler ve diğer haşereler için cazip olmaktan çıkarır ve çürümeye karşı dirençli hale getirir. Sedir ağacının eşsiz fiziksel özellikleri onu çok kullanışlı yapmıştır bu sayede süslü bir şekilde oyulmuş ev içi direkleri, ayrıntılı tören dansları için maskeler, çingiraklar, davul kütükleri, buharla bükülmüş balık kancaları, mızraklar, depolama için bükülmüş ahşap kutular, ev tipi yiyecek kapları, beşikler, cenaze kutularının yanı sıra totem direkleri de dahil olmak birçok kullanım alanı bulmuştur. (Kramer, 2004, S.25)

3.5. Avustralya Aborjin Kültüründe Totem ve Totemizm

Çoğu durumda, totem hizmeti gören nesneler hayvan ya da bitki dünyasına aittirler. Canlı olmayan şeyler daha nadir durumlarda kullanılmaktadır. Howitt'in kuzey-doğu Avustralya kabileleri arasında topladığı 500'den fazla totemik isimden ancak kırkının isimleri bitki veya hayvan isimleri değildir. Bunlar arasında bulut, yağmur, dolu, ayaz, ay, güneş, rüzgâr, sonbahar, yaz, kış, belirli yıldızlar, gök gürültüsü, ateş, duman, su ve deniz gelmektedir. Buradan da anlaşıldığı gibi insanların kendisine yakın bulduğu hayvan ya da bitkilere totem olarak daha çok yer verdiği oysa göksel varlıklara veya kozmik olgulara daha az önem vermiştir. Ancak bu olgular daha sonra özellikle dinin gelişimi ile büyük değer kazanmışlardır (Durkheim, 2019, s. 166).

Avustralyalılarda din ve sosyal kurumun yerini Totemizm sistemi almıştır.

Avustralyalı kabileler, daha küçük sülalelere ya da ailelere bölünmekte, bunların her biri kendi toteminin adını almaktadır. Peki totem nedir? Genelde bir hayvandır. Yenilebilir, zararsız ya da tehlikeli, korkutucu bir hayvandır. Nadiren bir bitki ya da bir doğa olayıdır (yağmur, su). Bu totem, bütün sülaleyle özel bir ilişki içindedir. Totem öncelikle sülalenin atasıdır. Ama ayrıca da koruyucu ruhu ve yardımcısıdır. Onlara kehanetler gönderir. Başka zaman tehlikeli olsa bile, çocuklarını tanır ve onlara zarar vermez. Bunun karşılığında totemin bağlıları, kendi totemlerini öldürmemeye (yok etmemeye) ve etinden (ya da normalde sahip olduğu lezzetten) faydalanmamaya yönelik, kutsal bir yükümlülük altındadır ki, bu yükümlülük insanın kendisini cezalandırmasını da içerir. Totem özelliği, bir tek hayvan ya da bir tek varlığa bağlı olmayıp, türün bütün bireylerine atfedilir. Kimi zaman törenler yapılır ve totemin bağları bu törenlerde,

seremoni nitelikli danslar vasıtasıyla, kendi totemlerinin hareket ya da özelliklerini gösterirler ya da taklit ederler. Totem anneden ya da babadan miras kalır. Birinci olasılık, herhalde her yerde en eski olan olasılıktır ve ikinci olasılığa yer vermesi, ancak daha sonra olmuştur. Toteme olan bağlılık, Avustralyalının bütün sosyal yükümlülüklerinin temelidir. Bu bağlılık bir taraftan kabile mensupluğunu aşar, bir taraftan da kan akrabalığını bir kenara iter. "Totem, yer ve mekâna bağlı değildir. Totem bağları birbirlerinden ayrı ve diğer totemlerin taraftarlarıyla barış içinde yaşar" (Freud,1913, s.57).

Aborijin kabilelerinde törenler hem mitlerde ve dini inançlarda yer alan,Yüce Yaratıcı için hem de diğer tanrılar için yapılır. Ayrıca, törenler mitlerdeki ve dinsel inançlardaki, totem atalar gibi, tanrısal birtakım varlıklar için de düzenlenir. (Yadsıman, 2011, s.75).

Aborjin kültüründe birçok mite rastlanır. Mitlerin birisinde Dejeareabalbal ismindeki bir kadın atadan bahsedilir. Dejeareabalbal'ın, yiyecek toplamak yerine, uzun süre saçlarını bağlamak için uğraşması ve zamanını bu şekilde boş yere harcaması gökyüzünde erkekler tarafından kovalanmasına neden olur. Wiridjageu kabilesinin bir mitinde de anlatıldığına göre, Karadjeri ismindeki kadın ata, sorumluluklarını bir yana bırakarak, çocuklarını terk eder, bu yüzden daha sonra çocukları tarafından öldürülür. (Piddington,1932, s.316).

BÖLÜM 4: BULGULAR

4.1. Totem ve Totemizm Kuramları

Totem ve totemizm kuramları birçok düşünür tarafından ele alınmış ve değerlendirilmiştir. Özellikle Emile Durkheim, Sigmund Freud ve James G. Frazer gibi düşünürler konuyu psikolojik ve sosyolojik bağlamda inceleyerek kuramlar üretmişlerdir. Örneğin Emile Durkheim sosyolojik boyutu ile, Sigmund Freud cinsel kimler üzerinden, James G. Frazer ise antropoloji bağlamında değerlendirmiştir.

4.2. Emile Durkheim Dini Hayatın İlk Biçimleri Kuramı

Emile Durkheim, “Dini Hayatın İlkel Biçimleri: Totemizm” (*Les Formes Élémentaires de la Vie Religieuse*, 1912) adlı eseri, din sosyolojisi alanında en önemli eserlerden biri olarak kabul edilmektedir. Durkheim bu çalışmasında dinin sosyal hayatın temellerinden biri olduğunu savunmakta ve özellikle ilkel toplumlar arasında yaygın olan totemizmi inceleyerek dinin kökenlerini araştırmaktadır. Bu kitap, Durkheim’in sosyolojiye bakışını şekillendiren önemli bir yapıttır ve dini toplumsal bir olgu olarak ele alır. Durkheim, dinin insan toplulukları üzerindeki işlevini anlamaya yönelik kapsamlı bir teorik çerçeve sunmaktadır. Böylece Durkheim’in amacı dinin en temel şekillerini inceleyerek, bu kurumun nasıl evrildiğini ve toplumsal yapıların üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu anlamaya yöneliktir. Ona göre (1912, s. 49), din sadece doğaüstü inançlar ve ritüellerden ibaret değildir; aynı zamanda insanların bir arada yaşamalarını sağlayan, onları bir arada tutan ve toplumsal bağları güçlendiren bir mekanizmadır.

Durkheim, dinin doğrudan doğruya toplumsal bir gerçek olduğunu öne sürmektedir. Ona göre (1912, s. 56) din, bireylerin kişisel inançlarının bir ürünü değil, toplumsal yapıların bir ifadesidir. Din, kutsal olanın etrafında şekillenir ve insanlar için kutsal olan, toplumsal düzenin korunması ve sürdürülmesiyle ilgilidir. Durkheim, dinin en önemli özelliğinin, kutsal ile profan (gündelik, sıradan) arasında yaptığı ayrım olduğunu savunur. Kutsal olan, topluluk tarafından özel bir saygı ile çevrelenen ve dokunulmaz kabul edilen şeydir. Din, bu iki alanı birbirinden ayırarak toplumsal yapının düzenlenmesine katkıda bulunur. Durkheim, dinin toplumsal birliği sağlamadaki rolünü vurgular. Dini ritüeller ve inançlar, bireyleri bir araya getirir ve toplumsal dayanışmayı güçlendirir. Dini inançlar ve pratikler, topluluğun üyeleri arasında ortak bir kimlik ve

anlam dünyası yaratır. Durkheim, (1912, s.82) özellikle totemizm üzerinde durmaktadır. Totemizm, ilkel toplumlarda yaygın olan bir inanç sistemidir ve bir kabile veya klanın kendisini belirli bir hayvan, bitki ya da doğa gücü ile özdeşleştirmesini ifade eder. Totem, kabile için kutsal bir simgedir ve bu simge etrafında toplumsal yapılar şekillenir. Durkheim, Avustralya'nın ilkel kabilelerini inceleyerek totemizmi ve dinin kökenlerini anlamaya çalışır. Ona göre (1912, s. 133) totemizm dini inançların en basit ve temel biçimidir. Bu toplumlarda totem, sadece dini bir sembol değil, aynı zamanda topluluğun kendisini temsil eden bir figürdür. Topluluk, totem aracılığıyla bir araya gelir ve bir kimlik kazanır. Totem, topluluğun üyeleri arasında ortak bir bağ oluşturur. Her birey, totemle aynı soydan geldiğine inanır ve bu sayede bir dayanışma duygusu geliştirir. Durkheim'a göre (1912, s. 23) totemizm toplumsal düzenin sağlanmasında merkezi bir rol oynamaktadır. Durkheim, dini ritüellerin toplumsal yapı üzerindeki etkisini vurgular. Ritüeller, topluluğun bir araya geldiği ve ortak inançlarını pekiştirdiği etkinliklerdir. Dini ritüeller sayesinde bireyler, topluluğun bir parçası olduklarını hisseder ve kolektif bir kimlik oluştururlar. Ritüellerin en önemli işlevi, toplumsal uyumu sağlamaktır. Dini törenler, topluluğun kolektif bilincini güçlendirir ve bireylerin toplumsal düzeni içselleştirmesine yardımcı olur. Durkheim'a göre (1912, s. 239-241), bireylerin dini ritüeller aracılığıyla hissettikleri coşku ve heyecan, toplumsal bağları güçlendirir. Dini semboller, topluluğun kolektif bilincini temsil eder. Bu semboller aracılığıyla insanlar toplumsal normları ve değerleri içselleştirir. Totem, bu sembollerin en güçlü örneğidir. Bir klan, totem aracılığıyla kendisini temsil eder ve bu sembol, klanın ortak kimliğinin bir yansımasıdır.

Durkheim'a göre (1912, s. 508), din, toplulukların kolektif bilincinin bir yansımasıdır. Bireyler, dini inanç ve ritüeller aracılığıyla topluluğun değerlerini ve normlarını öğrenir ve bunlara uygun davranışlar geliştirir. Din, bireylerin kişisel deneyimlerinin ötesine geçerek, toplumsal birliği sağlayan bir mekanizma haline gelir. Durkheim, dinin ahlaki düzenin temelini oluşturduğunu savunur. Ona göre (1912, s.534) dinin en önemli işlevlerinden biri, topluluğun üyelerine ahlaki bir çerçeve sunmaktır. Din, toplumsal normların ve kuralların meşruiyetini sağlar ve bireylerin bu normlara uymasını teşvik eder.

Din, toplumsal düzenin korunmasına katkıda bulunur. Dini inançlar ve ritüeller, topluluğun üyeleri arasında bir düzen duygusu yaratır ve bireylerin toplumsal normlara uymasını sağlar. Durkheim'a göre (1912, s.583), din toplumsal kontrolün en önemli araçlarından biridir. Durkheim, (1912, s.584) dini toplumsal bir olgu olarak ele alır ve dinin toplumsal yapıların şekillenmesinde ve korunmasında merkezi bir rol oynadığını savunur. Sosyal olgulara vurgu yaparak, dinin bireylerin bilinçli tercihlerinden ziyade toplumsal yapıların bir ürünü olduğunu ileri sürer. Durkheim'ın yaklaşımlarının temel noktaları şunlardır: Durkheim'a göre (1912, s.487) din toplumsal yaşamın bir ürünüdür ve toplumsal yapılar üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Dinin doğası, toplumun örgütlenme biçimine dayanır. Din, kutsal olanı tanımlayarak toplumsal düzenin sınırlarını çizer. Bu ayrım, bireylerin toplumsal normlara uyumunu sağlar ve toplumsal birlikteliği pekiştirir. Din, topluluğun kolektif bilincinin bir ifadesidir. Bireyler, dini ritüeller aracılığıyla topluluğun değerlerini ve normlarını öğrenir ve bu normlara göre davranışlar geliştirir. Durkheim'ın toplumsal yapılarla din arasındaki ilişkiyi incelediği ve dinin işlevini sosyolojik bir perspektiften ele aldığı önemli bir eserdir. Durkheim'ın din sosyolojisi alanındaki katkılarını temsil eder ve dinin toplumsal yapılar üzerindeki etkisini anlamaya yönelik teorik bir çerçeve sunmaktadır. Durkheim, dinin toplumsal yapılar üzerindeki etkisini analiz ederken, dini bir toplumsal olgu olarak ele almaktadır. Bu yaklaşım, modern sosyoloji ve antropolojide önemli bir yer tutar. Böylece dinin toplumsal dayanışmayı nasıl sağladığını ve bireyleri topluma nasıl entegre ettiğini gösterir. Dinin ritüelistik ve sembolik işlevlerinin toplumsal düzenin korunmasındaki rolünü ortaya koymaktadır. Sonuç olarak Totemizm üzerinden dinin temel yapısını analiz eden Durkheim, dinin toplumsal dayanışmayı sağlamadaki merkezi rolünü vurgulamaktadır. Totem alt yapısı bireysel bağlılık hislerini, ritüelleşmiş kolektif davranışları ve grubu temsil eden nesne ile sistematik bir durumu incelemektedir. Bu sitemlerde genelde her bir klanın bir esas totemi ve azalan öneme göre sıralanan mebzul miktarda ikinci hatta üçüncü derecede totemleri bulunur. Bütün varlıklar, şeyler ve doğal fenomenler aynı sistemin içinde yer alır. Evrenin yapısı toplumunkini yeniden yaratırken, toplumun yapısı da evrenin yapısına karşılık gelir (Levi-Strauss, 2018, 60).

Claude Levi-Strauss'ın açıklamasına göre (2018), totemin tek başına kutsallığından ziyade insan ile totemi arasındaki ritüel ilişkiden söz etmektedir. Bu ritüel ilişki ile tutumlar ve zorunlu davranış kurallarının toplamına karşılık gelmektedir. Sonuç

olarak, kutsal kavramı bir açıklama sunmaz ve yalnızca meseleyi daha genel ritüel ilişkiler problemine hasreder (Levi-Strauss, 2018, s. 81).

4.3.Sigmund Freud'un Totem ve Tabu Kuramı

İlkel uygulamaları psikanaliz tarafında inceleyen ve modern ilişkilerin yapısına bağlayan bir metin olan Sigmund Freud'un "Totem ve Tabu" adlı eserinde ilk kültürler için totemizmin, ensesti feshetmek için belirli bir kabile veya klan üyelerinin birbirleriyle evlenmeyecekleri veya birlikte yaşamayacakları, ancak kendi kabile aileleri dışında birini bulmaya zorlandıkları bir sistem olarak etkili olduğunu belirtmektedir (Krauss, 2021, s. 189). Bu eser psikanalitik kuramın antropolojiyle buluştuğu önemli bir çalışmadır. Freud ilkel toplumların totemizm ve tabu uygulamalarını inceleyerek, bu olguların modern bireylerin bilinçdışı süreçleri ve psikolojik yapılarıyla bağlantılarını kurmaktadır. Freud, psikolojik çözümlemeyi antropoloji ve din ile birleştirerek, insan doğasının evrimini ve ruhsal yapısının kökenlerine inmektedir.

Sigmund Freud'un "Totem ve Tabu" kuramı, insanlık tarihinin erken dönemlerindeki toplumsal yapıların kaynağına ve gelişimine dair önemli ip uçları sunmaktadır. Freud, toplumun erken dönemlerinde içinde bulunan grupların totem adı verilen sembolik nesnelere duyduğu saygıya dayandığını düşünmektedir. Freud şöyle açıklamaktadır (2021, s. 63), Bir totem sembolü genellikle bir hayvan veya bitki şeklindedir ve bir kabile veya topluluk tarafından korunur. Totem sembolü, bir kabile için kutsal bir simge olabilir ve bu sembolün korunması, topluluğun bir parçası olarak hissedilmenin dışavurumudur. Ayrıca, Freud totem sembollerinin kabileler arasındaki akrabalık ilişkilerini de yansıttığını öne sürmektedir. Totem sembolleri, bir kabilenin tarihinde önemli bir yere sahip olan ataları temsil etmekte ve bu nedenle totem sembollerine saygı göstererek, atalara, aileye ve topluluğa olan bağlılığının bir yolu haline gelmektedir (Freud, 2021, s. 63).

Freud'un totem ve tabu ile kurduğu bağlamlar insanların toplumsal yapıları ve ilişkileri üzerindeki düşüncelerini etkilemiştir. Aile, topluluk ve totem sembolü arasındaki bağlantılar, insanların toplumda birbirleriyle nasıl etkileşime girdiğini ve sosyal düzenin nasıl oluştuğunu anlamak için önemli bir anahtar sunmaktadır. Örneğin, bir totem boyunun üyeleri kardeş ve kız kardeşlerdir, birbirlerine yardım etmek ve

birbirlerini korumak zorundadırlar; klanın bir üyesi bir yabancı tarafından öldürülürse, öldürenin boyunun tüm üyeleri bu cinayetin hesabını vermek zorundadır ve ölenin boyu tam bir dayanışmayla akıtılan kanın temizlenmesini ister. Totem bağları bizim bugünkü aile bağları üzerine düşüncelerimizden daha güçlüdür; ilkeller aile bağlarıyla bağlı değildiler, çünkü totem kural olarak anadan kalıtım olarak geçer, başlangıçta baba kalıtımının hemen hemen hiç önemi yoktur. Totem hayvan, ata hayvan sayılır. Öyleyse totem hem bir topluluk adı hem de bir soy adıdır ve soy adı olmak açısından bu adın aynı zamanda mitolojik bir anlamı da vardır. Bu bağlamda totemizmin kökeni sorunu şu biçimde de anlatılabilir: İlkel insanlar, kendileri ve boyları için hayvan, bitki ve cansız eşya adlarını nasıl seçmişlerdir? Toplulukların soylarını neden bu hayvanlara dayandırdıkları sorusunu Gracilaso de la Vega totem olaylarını, boyların birbirlerini adlarla ayırmaları gereksiniminden doğduğu biçiminde yorumlamaktadır. Böylece totemizm dinsel bir gereksinimden değil, insanların sıradan ve günlük gereksinimlerinden doğmuştur diyebiliriz. Totemizmin temeli olan adların verilmesi ilkel yazı tekniğinin de bir sonucudur. Totem kolayca gösterilebilen bir yazı simgesi niteliğini taşır. Fakat vahşiler önceleri bir hayvan adını taşıırken, akrabalık düşüncesini bu hayvandan çıkarmışlardır. Freud totem hayvanı ile baba korkusunu ilişkilendirecek ve baba korkusunun nedeni olarak Oidipus karmaşasının nasıl işlediğini açıklayacaktır. Baba korkusunu ve bu korkunun bir biçimi olan hayvan korkusunu anlamak için Freud'un fücür hakkındaki şu söylediklerine bakalım: “İnsana yemeyi ve içmeyi buyuran ya da ellerini ateşe koymasını yasaklayan bir yasa yoktur. Yasa, insanların ancak içgüdülerinin kışkırttığı şeyleri yapmalarını yasaklar; Öyleyse hemen kabul edebiliriz ki, yasanın yasakladığı cinayetler, birçok kimsenin doğal bir eğilim duyduğu cinayetlerdir. Eğer böyle bir eğilim olmasaydı, böyle cinayetler olmaz ve bu cinayetler de işlenmemiş olsaydı, onları yasaklamaya gerek kalmazdı. Öyleyse, fücra karşı gösterilen doğal nefretin yasa tarafından yasaklandığı için doğmuş olduğunu kabul etmek yerine, ondan yana çalışan doğal bir içgüdü olduğunu kabul etmek gerekir; yasa bunu yasaklıyorsa, uygarlaşmış insanlar bu doğal içgüdülerin doyumunun toplumun genel çıkarlarına zararlı olduğunu anladığı için yasaklıyor” (Freud, 2021, s. 47).

Freud çocuklarda görülen hayvan korkusunun nedenini baba korkusu ile açıklamaktadır. Bütün olaylarda incelenen çocuklar oğlan olduğu zaman, korkunun dibinde baba korkusunun olduğu ve yalnızca bunun hayvan üzerine kaydırıldığı

görülmüştür. Bu gibi (at, köpek kedi, tavuk, vb. evcil hayvan) fobiler, kanımca, çocukluktaki pavor nocturnus kadar sıklıkla görülür ve genellikle çözümlemede kendilerini ana babadan birine karşı olan korkunun hayvanlar üzerine kaydırılmasıyla gösterirler.

Freud'un açıklamasına göre (2021) "...Totem hayvanına karşı aldığı tavır tümüyle çift bir duyguydu, yani tavuğa karşı aşırı bir nefret ve sevgi gösteriyordu. Tavuk kesme oyunu oynamaya bayılırdı. "Tavuk kesildiği zaman, onun için eksiksiz bir şölen olurdu. Hayvanın ölüsünün çevresinde saatlerce dans eder ve bu sırada şiddetli bir coşma durumu gösterirdi". Fakat ondan sonra, kesilen hayvanı öper, elleriyle okşar, kötü kullandığı oyuncak tavuklarını temizler ve okşardı. Bu garip davranışların anlamını Arpád'ın kendisi aydınlattı. Zaman zaman isteklerini totemik anlatım yöntemi yerine günlük yaşamın anlatım yöntemiyle dile getiriyordu. Bir gün şöyle bir şey söyledi: "Babam horozdur; ben küçüğüm, ben pilicim. Büyüdüğüm zaman tavuk olacağım. Daha çok büyüyünce horoz olacağım." Bir gün ansızın (tavuk kızartmasına benzeterek) "Anne kızartması" yemek istediğini söyledi..." (Freud, 2021, s.247).

Nietzsche, totem ve tabunun kökenlerini insanın doğadaki egemenliği ve güç arzusuyla açıklamaktadır. Totem, bir grup insanın ortaklaşa sahip olduğu sembolik bir nesne veya varlığı ifade ederken, tabu ise o totemin dokunulmaz, kutsal ve yasaklanmış olduğu anlamını taşır. Toplamlar totemlerine saygı duyarlar ve onları koruma altına alırlar. Tabu da totemin korunmasına yardımcı olur. Çünkü yasaklama, totemlerin çiğnenmesini engeller. Bu sayede toplamlar, ortak bir kültürü ve değer sistemi oluştururlar. Nietzsche, bu totem ve tabu kavramlarına dayalı olan değer sistemi ve kültürün insanların özgürlüğünü kısıtladığını ve bireyselliği zedelediğini savunur. Aslında Nietzsche, totem ve tabunun insanlık tarihi boyunca yaşanan kölelik düzeninin temelinde yattığına işaret eder" (Nietzsche, 2018, s. 28). Bu nedenle, Nietzsche'nin totem ve tabu kavramlarına ilişkin eleştirisi, insan kültürü ve değerleri hakkında düşündürücü bir perspektif sunmaktadır.

Nathalie Heinich' e göre (2017), "Bugün 'toplum' dışında belirlenmiş bir sanatı - ya da herhangi bir insan deneyimi-düşünmek olası değil (Birbirinden keyfi biçimde ayrı tutulmuş bu iki sözcüğü; sanat ve toplumu bir araya getirmenin yol açtığı sıkıntılara rağmen), bunu toplumun içinden ayrı düşünmek de öyle, çünkü sanat ve toplum birlikte oluşurlar. Sanat diğerleri gibi bir sosyal aktivite formudur ve kendi özelliklerini taşır" (Heinich, 2017, s. 55-56).

Freud, ilkel toplumların sosyal yapısını incelerken, bu yapıların modern insan psikolojisi üzerindeki etkilerini ve kökenlerini açıklamaya çalışır. Freud'un en önemli katkılarından biri, ilkel toplumların davranış ve inanç sistemlerinin, modern bireylerin ruhsal dünyasıyla olan bağlantısını kurmuş olmasıdır. Bugüne ait birçok düşünceyi insan geçmiş ile ilişkilendirmekte ve bu da kültürel belleğin oluşmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda Freud ilk toplumlardaki totemizm ve tabu ilişkisinde modern insanın bilinçdışı dünyasıyla bağlantılı bir şekilde açıklamaya çalışmaktadır. Sonuç olarak Freud, kültürel ritüeller ve insan psikolojisinin derin yapıları arasındaki bağlam kurarak bunların anlaşılmasını sağlamaktadır.

4.4. James G. Frazer'in Totemizm ve Exogamy Kuramı

Frazer "Totemism and Exogamy" kuramında, ilkel toplumların sosyal yapısını, özellikle totemizm ve egzogami (dıştan evlenme) uygulamaları üzerinden açıklamaktadır. Frazer totemizmi ilkel toplumlarda yaygın bir inanç sistemi olarak tanımlamaktadır. (Freud, 1913, s. 214). Totemizme göre, bir kabile veya klan, kendini belirli bir hayvan, bitki veya doğa gücüyle manevi bir bağ içerisinde görmektedir. Bu bağ, kabile üyeleri için hem koruyucu hem de rehberlik edici niteliktedir. Sembolik ilişkiler olarak Totem, genellikle klanın atası olarak kabul edilir ve bu nedenle kutsal sayılır. Frazer, totemizmdeki bu kutsallık kavramının hem dini hem de sosyal etkilerini detaylı bir şekilde inceler. Totemizmin evrimi sürecini totemizmin ilkel toplumların sosyal düzeninin kurulmasında ve insan-doğa ilişkilerinde önemli bir rol oynadığını öne sürmektedir. Ayrıca, bu inanç sisteminin nasıl evirildiği ve farklı kültürlerde nasıl farklı biçimlerde ortaya çıktığını tartışmaktadır. Frazer egzogami (Exogamy) kavramını totemizm ile ilişkilendirir. Bu kavram bir bireyin kendi klan veya sosyal grubunun dışından biriyle evlenmesini zorunlu kılan bir uygulamadır. Bu kural genellikle totemik

toplumlarda gör÷lmektedir. Frazer'a göre (Freud, 1913, s. 219). Egzogami toplumsal düzenin korunmasına ve kabile içi çatışmaların önlenmesine yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda klanlar arası bağları güçlendirir ve daha geniş sosyal ağlar kurmayı sağlar. Totemizmin, egzogami kurallarını şekillendirdiği ve bu kuralların toplumsal ve kültürel işlevlerinin olduğunu vurgulamaktadır. Frazer, totemik toplumlarda egzogamik evlilik kurallarının etkili olduğunu bununla birlikte evlilik, akrabalık gibi sistemlerin totemizmle ilişkili olduğunu vurgulamaktadır. Akrabalık bağlarının toplumsal düzeni sağlamada nasıl etkili olduğunu ve evlilik sisteminin totemizmle ilişki içinde olduğunu savunmaktadır.

BÖLÜM 5: GÜNÜMÜZ HEYKEL SANATINDA TOTEM VE TOTEMİZM KAVRAMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

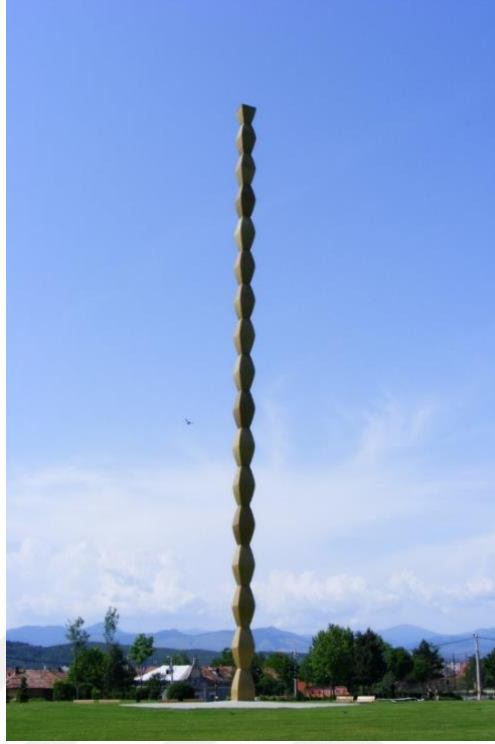
4.2.Günümüz Heykel Sanatında Totem ve Totemizm Kavramları

Totem ve Totemizm kavram ve olguları taşıdığı anlamlar ve bağlamların yanı sıra günümüz heykel sanatında da etkin bir şekilde yer almaktadır. Özellikle kolektif bilinç, hafıza ya da bellek gibi insanlığın ortaklaşa duygu ve düşüncelerinin kültürel kodlarını içermektedir. Bu kodlar insanları biçimlendirmekte, sistematize etmekte ve kimliklerini belirlemektedir. Toplumların değer yargıları ve inanç sistemleri “totem” dediğimiz imge ile biçim bulmuştur. Çünkü insanın kendisi ve doğa arasında bir köprü görevi üstlenen düşünce sistemleri bir sanat nesnesi olarak kabul edilen totem imgesini yaratmıştır. Totem, en küçük sosyal kurum olan evlilik, aile, kardeşler ve akrabalık ilişkilerini içermekte ve düzenleme etkisine sahip olguları kapsamaktadır. Bu kavram bugün de ilk anlamlarını koruyarak görünüşte değişik de olsa varlığını sürdürmektedir. Totemler evlilik, aile, ebeveyn, kardeşler ve akrabalar gibi evrensel değer yargılarımızın arketipleridir. Bireysel olan ile kolektif olanın arasındaki bağlamları ya da tam tersine kopmaları içermektedir. Ben ve ötekini belirlemekte ve kuşatmaktadır. Çokluğu ve biricikliği kapsayarak sentetik bir ilkeye gönderme yapan moralist yaklaşımın sonucunu getirmektedir.

Günümüz sanatçıları da geçmişin verilerini bugünün bakış açısı ile değerlendirmekte ve totem kavramını kendi görüş ve düşüncelerinde yeniden biçimlendirmektedirler. Örneğin David Smith, Constantin Brancusi, Louise Bourgeois, Isamu Noguchi, Antony Gormley, Koray Ariş ve Nisa Talazoğlu gibi sanatçılar, totemizmin temel yasasını yakalayıp kendi yapıtlarına dahil ederler.

4.3.Constantin Brancusi’nin Heykellerinde Totemik İmgeler

Brancusi “Sonsuz Sütun” (Görsel 2) adlı eseri Romanya’nın Tirgu-Jiu kentini Birinci Dünya Savaşı’nda 1916 yılında ölen askerlerin anısına yapmıştır. Sanatçı askerlerin anısına totemik bir anıt yaparak onlara ithaf etmektedir.

Görsel 3. Constantin Brancusi, “Sonsuz Sütun”, 1938, 29 m, dökme demir ve meşe Romanya.

Kaynak:https://en.wikipedia.org/wiki/Sculptural_Ensemble_of_Constantin_Br%C3%A2ncu%C8%99i_at_T%C3%A2rgu_Jiu#/media/File:Parcul_coloanei_infinitului.jpg erişim tarihi:10.05.2025

Sanatçının yapıtlarındaki bu üst üste gelen biçimlerin varlığını insana, mezar taşlarına, eski uygarlıklara dayandırabiliriz. “Sonsuz Sütun” bir anlamda yaşam yolculuğunu sembolize etmektedir. Romen kültüründe sıklıkla rastlanan ve özellikle genç yaşlarında trajik şekilde ölenlerin, sembolik ikizlerini temsilen mezar başlarına dikilen direklerden esinlendiği düşünülen yapıt aynı zamanda bedensel alemi aşarak, göğe yükselme fikrini görselleştiren “Axis Mundi” kavramına da gönderme yapmaktadır. Yapısal olarak, birbiri üzerine bindirilen eşkenar dörtgen formunda modüllerin tekrarına dayanmaktadır. Uçlarda yer alan dar kenarlar, ortalarındaki eksenin genişliği ve eşkenar dörtgenlerin yüksekliği için, Brancusi’nin titizlikle belirlediği 1:2:4 oranı ile oluşan formülün sadeliği ve tasarımın kusursuzluğu, sanatçının evrensel uyum yasalarına yönelik sezgi gücünü ortaya koymaktadır. Zemine sağlam bir kaide ile sabitlenen bronz bir mil üzerine, on beş bütün ve her iki uça yer alan birer yarım dökme demir modülün üst üste gelmesiyle 29,33 m uzunluğa ulaşan sütun, yerleştirildikten sonra üzerine ince bir kat eritilmiş pirinç püskürtülerek çarpıcı bir etki yaratılır (Eranus, 2019, 19 Şubat).

4.4.David Smith'in Heykellerinde Totemik İmgeler

Amerikalı heykeltıraş David Smith 1950 yıllarında çalışmalarında simgesel unsurlara yer vermiş bir sanatçıdır. Smith “Totem” adını verdiği bir dizi yapıt gerçekleştirerek bu konudaki eleştirel yaklaşımını yapıtlarına yansıtmaktadır. Sanatçının heykelleri insan figürü ile soyut simge arasında garip bir sınırdadır. (2021, s.182). Örneğin “Tanktotem I” (Görsel. 4) adlı çalışmasında, dikeyde insan figürünü çağrıştıran daha yakından incelediğinizde sıradan endüstriyel nesnelerin iki parça halinde bir araya getirildiğini görmekteyiz. Neredeyse düşeceklermiş izlenimini veren iki boyutluluğu ile dikkat çekici olan eserde sanatçı alışlagelmiş heykelin küteselliğini kırarak adeta ona kâğıt bir parçası izlenimini vermektedir. Smith Tanktotem I ile yaşadığı dönemin endüstriyel değişimine karşı duruş sergilemektedir. Totem sadece kutsal veya hürmet edilen bir nesne değil aynı zamanda fiziksel olarak tahsis edilebilecek, deneyimlenebilecek bir sanat yapıtına dönüşecektir.

Görsel 4. David Smith, Tanktotem 1, çelik, 228x99x42 cm (89 3/4x39x16 1/2 inç), The Art Institute of Chicago, 1952.

Kaynak: <https://www.artic.edu/artworks/79379/tanktotem-i> erişim tarihi: 27.03.2025

II. Dünya Savaşı şiddetleniyordu ve Smith, savaşın getirdiği katliamları totemizmi ilgili kılan seksüel ve kanibalistik açıdan tanımladı. Bundan sonra Smith'in sanatında totemizm tabularının form diline çevirmek için bir heykel stratejisinin formülleştirilmesi yer almaya başladı. Bu biçimsel çabanın amacı, izleyici ve heykelsi nesne arasında kurulan o zamana kadarki etkileşimi tersine çevirmekteydi. Henry Moore'un yapıtlarındaki duygulara hitap eden yönü ile konstrüktivizmdeki entelektüel sahiplenme sistemine dönüştü (Krauss, 2021, 189).

4.5.Louise Bourgeois'nın Heykellerinde Totemik İmgeler

Louise Bourgeois (1911-2010), modern sanatın en etkili heykeltıraşlarından biri olarak tanınmaktadır. Sanatı, özellikle psikanalitik temaları, travmayı ve aile ilişkilerini sorgulayan yanı ile dikkat çekmektedir. Bourgeois'in eserleri, bilinçaltı, bellek, cinsellik ve kimlik gibi temalar etrafında şekillenir ve bu konuların çoğu, totemik sembolizm ve ritüellerle ilişkilendirilebilir. Çünkü totemizm ilk toplumlar da insanların doğa ile olan mistik ilişkilerini ve kendilerini belirli bir hayvan ya da bitki ile özleştirmelerini ifade eden bir inanç sistemidir. Totemler, toplulukların kimliklerini ve kolektif bilinçlerini şekillendirmektedir. Louise Bourgeois'in sanatı da bir nevi kişisel ve kolektif bilinçaltının heykelsi bir dışavurumudur. Bu nedenle, Louise Bourgeois'in yapıtlarında totemizm açısından değerlendirmek, onun yaratıcı sürecinin derinliklerine inmek için önemli bir yaklaşım sunmaktadır. Totem kavramını kendi görüş, düşünce ve yönelimleri doğrultusunda yorumlayan sanatçı, kendi kamusal alanını moralist bakış açısı ile sunmaktadır. Yapıtlarında sıklıkla görülen hayvan figürleri, organik formlar ve feminen temsil durumlarına dönüştürerek totemik bir dil sunmaktadır. Örneğin, "Maman" (Görsel 5), bir örümcek heykelidir sanatçının annesiyle olan ilişkisini simgelemektedir. Örümceğin ağ örme yeteneği ile annesinin dikişçi olması arasında bağ kuran sanatçı annesini bir örümcek ile temsil etmektedir. Anne koruyucu ve güçlü bir figür olarak karşımıza çıkmaktadır. Örümcek tıpkı bir totem gibi sanatçının annesine yönelik bilinçdışı duygularını temsil eden bir biçimde somutlaştırır. Örümcek imgesi sanatçının annesini bir "dokuma ustası" olarak görmesiyle ilgilidir. Örümcek, Bourgeois'in kişisel mitolojisinde bir totem haline gelerek hem korkutucu hem de koruyucu bir figürdür. Bu yönüyle örümcek figürü, totem hayvanlarının toplumlar için taşıdığı duygusal ve sembolik rollerin bir yansımasıdır.

Görsel 5. Louise Bourgeois, “Maman”, bronz, paslanmaz çelik ve mermer, 927x891x1024 cm, Long Müzesi, 1999.

Kaynak: <https://publicdelivery.org/louise-bourgeois-spider-maman/> erişim tarihi: 30.04.2025

Totemizmde, totem hayvanı veya bitkisi hem kutsal hem de korkutucu olabilir. Aynı şekilde Bourgeois’in eserleri de hem çekici hem de ürkütücü unsurlar içermektedir. Örneğin, Cell serisi (Görsel 6), hem bireysel izolasyonu hem de koruma arzusunu imgeler. Bu yapılar bir tür totemik "barınak" işlevi görür. İçeride saklı olan ve dışarıya kapalı kalan bir alan yaratmak, Bourgeois’in hem korkularını hem de içsel dünyasını dışavurum şeklidir. Bu yapılar, bireylerin kendilerini korumak için oluşturdukları sembolik kalkanlar gibidir ve bu anlamda totemik bir barınma ve kutsallık teması taşımaktadır.

Görsel 6. Louise Bourgeois, “Cell” (Coisy), mermer, metal ve cam, 170,2x 241,3 cm, 1990-1993.

Kaynak: <https://www.artsy.net/artwork/louise-bourgeois-cell-choisy> erişim tarihi: 30.04.2025

Bourgeois'nın yıllar içindeki değişimini en güzel özetleyen cümle belki de Nietzsche'nin ifadesidir, “Size ruhun değişimini anlatacağım. Ruhun deve, devenin aslan ve sonunda aslanın çocuk oluşunu!” (Nietzsche, 2018, s. 28). Çünkü Bourgeois'nın ilk eserlerinde kendini arayışı ve çocukluk travmalarından beslenişi sanatını yapılandırmakta ve daha sonraki döneminde yarattığı eserlerinde babası ile olan bitmeyen kavgasını, 70’li yaşlarda annesine yönelişini ve tam olarak sanatla iyileşerek tekrar çocukluğuna ulaşmasının karşılığını yansıtmaktadır. Sanatını ebeveynleri ile sorunlarına ya da herhangi bir insanın da yaşayabileceği ailevi problemlere dikkat çeken sanatçı, bunları paylaşma ve iyileşme alanı olarak değerlendirmektedir. Sanatçı kişisel ve kolektif bilinçdışı arasında köprü kurmakta ve onun psikolojik geçmişinin sembolik dışavurumlarına dayanan temsil biçimlerine dönüştürmektedir. Sanatı sıklıkla bilinçdışı korkularını, travmalarını ve içsel çatışmalarını işlediği kişisel bir dil yaratmaktadır. Bourgeois, bireysel hafızadan yola çıkarak toplumsal hafızanın izini sürmektedir.

Totemizm, ilkel toplumlarda insanların doğa ile olan mistik ilişkilerini ve kendilerini belirli hayvan ya da bitkilerle özdeşleştirmelerini ifade eden bir inanç

sistemidir. Totemler, toplulukların kimliklerini ve kolektif bilinçlerini şekillendirir. Louise Bourgeois'in sanatı, bu totemik düşüncenin izlerini taşır. Yapıtlarında kişisel ve kolektif bilinçdışı arasında bir köprü kuran sanatçı psikolojik geçmişinin sembolik imgelerini dışa vurmaktadır. Örneğin “Maman” (1999) adlı devasa örümcek heykeli, modern dünyanın en tanınmış heykellerinden biridir ve Bourgeois için bir anne figürünü temsil etmektedir. Örümceğin ağ örme yeteneği, Bourgeois'in annesinin dikişi olmasına yapılan bir göndermedir ve aynı zamanda annesinin onu koruyucu ve güçlü bir figür olarak gördüğü anlamına gelir. Örümcek, tıpkı bir totem gibi, Bourgeois'in annesine yönelik bilinçdışı duygularını simgesel bir biçimde somutlaştırmaktadır. Sonuç olarak totemizmde de insan kendisini güçlü ya da kutsal bir hayvanla özdeşleştirmektedir. Bu bağlamda, Bourgeois'in örümcek figürü kişisel ve sembolik bir totem işlevi görmektedir.

Bourgeois'in sanatı, insan vücudunu ve cinselliği simgeleyen heykellerle doludur. Örneğin, Fillette (1968) adlı heykeli hem bir erkek cinsel organını hem de bir çocuk figürünü andırır. Bu eser, bireyin içsel arzularını ve cinselliğin karmaşık doğasını sembolize etmektedir. Totemizmde olduğu gibi, bu figürler insanın içsel dünyasıyla bağlantılı derin anlamlar taşımaktadır ve aynı zamanda toplumsal ve biyolojik kimliğin dışavurumlarıdır. Bourgeois'in bedensel imgeleri, bireyin cinselliğini ve kimliğini bir tür "totem" gibi ele almaktadır. Onu korur ve güçlendirir.

Louise Bourgeois'nın sanatında, belirli imgeler sürekli olarak tekrar etmektedir. Örneğin, örümcek, iğneler, dokuma, spiral formlar gibi sembolle eserlerinde sıkça görülür. Bu semboller, totemik inançlardaki gibi, sürekli olarak yeniden ortaya çıkar ve her bir sembol belirli bir anlam ve güç taşımaktadır. Totemik düşüncede de belirli semboller, topluluklar için sürekli tekrarlanan ve bir araya getiren güçlü imgeler olur. Bourgeois'in eserlerindeki bu tekrarlayan semboller, onun kişisel mitolojisinin bir parçası haline gelmektedir. Bourgeois'nın sanatını bir tür modern totemizme dönüştürmektedir. Çalışmaları bireysel belleği ve kolektif bilinçdışını birleştiren bir yapıya sahiptir. Sanatçının çocukluğundaki travmalar ve kişisel deneyimleri, eserlerine derin bir duygusal içerik katmaktadır. Aynı zamanda bu deneyimler, modern insanın ortak bilinçdışına hitap eder. Totemizmde olduğu gibi, Bourgeois'in heykelleri de toplumsal ve bireysel kimliğin bir dışavurumudur; sanat, kolektif bilincin bir parçası haline gelmektedir. Totemik sembolizm ve bireysel mitolojiler aracılığıyla kişisel ve toplumsal bilinçdışını araştıran

bir tür modern totemizmdir. Onun eserleri hem kişisel hem de toplumsal düzeyde anlam taşıyan, kutsal ve korkutucu unsurları birleştirir. Bourgeois, bireylerin iç dünyalarındaki karmaşık duyguları ve deneyimleri dışa vururken, aynı zamanda modern dünyanın toplumsal yapılarına ve bireysel kimliğe dair derin sorular sormaya devam etmektedir. Totemizm perspektifinden bakıldığında heykelleri, bireysel ve toplumsal bilinçdışının sembollerle dışavurumu olarak okunabilir. Modern insanın kendini ve çevresini anlamlandırma çabalarının sanatsal bir temsili olarak değerlendirilebilir.

4.6. Antony Gormley'in Heykellerinde Totemik İmgeler

Günümüz modern heykeltıraşları arasında en tanınan isimlerden biridir. Eserlerinde insan bedeni üzerinden kimlik, varoluş, mekân ve içsel deneyim konularını derinlemesine inceler. Heykelleri, sıklıkla bireyin içsel dünyası ile dış çevresi arasındaki ilişkiyi araştıran, izleyiciyi düşünsel ve duygusal bir yolculuğa çıkaran çalışmalar olarak kabul edilir. Gormley'nin eserleri, totemizm açısından incelendiğinde, bireyin kendisiyle, diğerleriyle ve doğayla olan ilişkisini derinlemesine sorgulayan sembolik bir yapıya bürünür.

Antony Gormley, 1950'de İngiltere'nin Londra şehrinde doğdu. Cambridge Üniversitesi'nde sanat ve arkeoloji eğitimi aldıktan sonra, Central Saint Martins ve Slade School of Fine Art'ta heykel eğitimi gördü. Kariyerinde zamanla uluslararası çapta tanınmış bir sanatçı haline geldi ve eserleri birçok önemli müzede sergilendi. Gormley'in eserlerinde sıklıkla insan bedeni temel alınır ve bu beden hem bireysel hem de evrensel bir sembol olarak kullanılır.

Totemizm, belirli hayvanların, bitkilerin veya doğa güçlerinin topluluklar için manevi anlam taşıdığı bir inanç sistemidir. Bu totemler hem bireylerin hem de toplulukların kimliğini şekillendirir. Gormley'nin eserlerinde insan bedeni, bireysel ve toplumsal kimliğin bir sembolü olarak işlev görür ve bu anlamda onun sanatının birçok yönü totemik sembolizme dayanır. Gormley'nin eserleri, bireyin mekânsal ve varoluşsal deneyimlerini derinlemesine keşfederken, bir yandan da kolektif bilinç ve topluluk kimliği üzerine yoğunlaşır.

Gormley, eserlerinde insan bedenini, bir totem gibi, hem bireysel hem de toplumsal bir sembol olarak kullanır. Örneğin, en bilinen eserlerinden biri olan “Angel of the North” (1998) (Görsel 7.), devasa bir insan figürünü kanatlı bir şekilde tasvir eder. Bu eser, bir tür modern totem olarak görülebilir. Çünkü yerel topluluk için manevi ve kültürel bir sembol haline gelmiştir. Heykel, sadece bireysel bir ifade değil, aynı zamanda yerel topluluğun kimliğini ve hafızasını taşıyan bir totemdir. Tıpkı totemlerin toplumlar için bir güç ve kimlik kaynağı olması gibi, “Angel of the North” da yerel halk için önemli bir simge haline gelir.

Görsel 7. Antony Gormley, “ Angel of the North” (Kuzeyin Meleği), metal, 20x54 m.

Kaynak: <https://bendshepherd.wordpress.com/public-art/> erişim tarihi: 24.05.2025

Gormley'nin figüratif heykelleri, bireyin evrendeki yerini sorgularken, totemik bir varlık gibi, bireyin kimliği ve varoluşu hakkında derin anlamlar içerir. Bu heykeller, bir nevi insanın "totemik" temsili olarak okunabilir; bedenın ötesinde, insanın içsel ve dışsal dünyadaki yerini anlamlandıran semboller olarak işlev görürler.

Antony Gormley'nin eserlerinin bir diğer özelliği, izleyiciyi sanatın içine dahil etmesidir. Gormley'nin “Field” serisi (1991), toplu bir şekilde izleyiciyi karşılayan ve binlerce küçük topraktan yapılmış insan figürlerinden oluşan bir eserdir. Bu figürler, sanki bireysel kimlikleri ortadan kaldıran bir topluluk bilincini simgeler. Totemizmin topluluk yapısını nasıl şekillendirdiğini göz önünde bulundurursak, bu eser de benzer bir

işlev görür; bireylerin kolektif bir bilinçte birleşmesini, onların birer totem gibi bir araya gelip toplumsal bir bütün oluşturmalarını ifade eder. Her bir küçük figür, bir totem gibi bireysel bir anlam taşırken, aynı zamanda topluluğun bir parçası olarak kolektif bir simgeye dönüşür.

Görsel 8. Antony Gormley, Field For The British Isles, kil, 1993.

Kaynak: <https://www.galleriacontinua.com/news-detail/antony-gormley-field-for-the-british-isles-471> erişim tarihi: 24.05.2025

“Field” gibi eserler, (Görsel 8.) bireyin toplum içindeki yerini sorgularken, aynı zamanda insanların birbirleriyle olan ilişkilerini de ele alır. Gormley'nin bu eseri, tıpkı totemlerin bir kabile ya da topluluk için kimlik ve aidiyet duygusu yaratması gibi, izleyicilere ait olma, birlikte var olma ve kolektif bir bilinç yaratma deneyimini sunar.

Gormley'nin eserlerinde, insan bedeni genellikle mekân içinde konumlandırılarak hem fiziksel hem de manevi bir alanla ilişki kurar. Totemizmde, insanlar totemleri aracılığıyla kendilerini doğayla ve evrenle özdeşleştirirler. Gormley'nin “Another Place” (1997) adlı eseri, deniz kıyısına yerleştirilmiş, birbirine bakan 100 demir insan figüründen oluşur. Bu figürler, okyanusa bakarak sanki evrene ve bilinmeyene doğru bir çağrı yapar. Bu anlamda, Gormley'nin figürleri, insanın evrenle olan ilişkisini totemik bir sembolizmle ele alır; insan, totem gibi evrenle bir bütün olarak var olur.

Görsel 9. Antony Gormley, Another Place, metal, 1997.

Kaynak: [https://en.wikipedia.org/wiki/Another_Place_\(sculpture\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Another_Place_(sculpture)) erişim tarihi:19.05.2025

“Another Place”, bireylerin kendilerini aşan büyük bir gücün ya da varlığın bir parçası olduklarını hissetmelerine olanak tanır. Totemizmde olduğu gibi, bu figürler de insanın daha büyük bir varoluşsal gerçeklikle bağlantısını simgeler ve bu bağlantı, bireysel varoluşu aşan bir anlam taşır.

Gormley’nin eserleri, bireyin içsel yolculuğunu ve varoluşsal deneyimlerini de simgeler. Özellikle “Inside Australia” (2003) adlı eseri, batı Avustralya’daki bir tuz gölüne yerleştirilen figürlerle bireyin içsel dünyası ile dış dünya arasındaki bağlantıyı araştırır. Bu figürler hem çevreyle hem de izleyiciyle ilişkiye geçer, tıpkı bir totemin bir kabile için kolektif kimlik ve koruma sembolü olması gibi. Her bir figür hem bireysel hem de toplumsal bir deneyimi ifade eder ve bu bağlamda totemik bir yapıya sahiptir.

Görsel 10. Antony Gormley, Inside Australia, metal, 2003.

Kaynak: [https://en.wikipedia.org/wiki/Another_Place_\(sculpture\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Another_Place_(sculpture)) erişim tarihi:19.05.2025

Bu eser, Gormley'nin doğa ile insan arasındaki ilişkiyi sorguladığı eserlerinden biridir ve totemizmin insan-doğa ilişkisini derinlemesine incelemesiyle paralellik gösterir. Gormley, bu figürlerle bireyin evrendeki yerini, kimliğini ve doğayla olan bağlantısını sembolik bir dille ele alır. Sonuç olarak; Antony Gormley'nin sanatı, insan bedeni üzerinden bireysel ve toplumsal varoluşu sorgularken, totemik sembolizmle güçlü paralellikler taşır. Onun eserleri, tıpkı bir totem gibi bireyin evrenle ve toplulukla olan ilişkisini sembolize eder. Gormley'nin insan figürleri, sadece bireysel varlıklar değil, aynı zamanda toplumsal bir kimliğin ve varoluşsal bir deneyimin sembolleridir. Totemizmde olduğu gibi, Gormley'nin heykelleri de kolektif bilinci, bireysel kimliği ve insanın doğayla olan ilişkisini derinlemesine ele alır. İnsan bedeni, Gormley'nin sanatında bir totem gibi var olur; birey, bu beden aracılığıyla kendisini anlamlandırır ve hem içsel dünyasıyla hem de çevresindeki dünyayla bağ kurar.

5.6. Charles Edenshaw Heykellerinde Totemik İmgeler

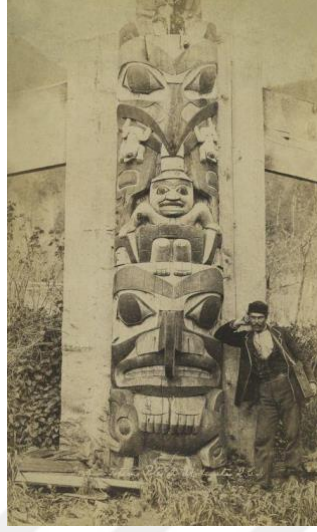
Britanya Kolombiyası'ndaki Haida Gwaii'den bir Haida sanatçısıdır. Mücevherleri ve resimleriyle tanınır. 1902'de Edenshaw yaşayan en iyi ahşap ve taş oymacısı olarak ünlendi. Babası Raven annesi ise Kartal klanlarına üye olan Edenshaw anaerkil düzene göre Kartal klanındandır. 40 lı yaşlarda artık geçimini oymacılıktan sağlayan Edenshaw arka bahçesindeki bir klübede çalışmalarını yaptı. Amerikan Doğa Müzesi de dahil birçok sipariş üzerine işler yaptı.

Görsel 11. Edenshaw ve oymaları, yaklaşık, Ahşap, 1839.

Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Edenshaw#/media/File:Charles_Edenshaw.jpg

erişim tarihi: 21.05.2024

Görsel 12. Charles Edenshaw, (Fotograf Charles Edenshaw prov. Müzesinde), 1863.

Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Edenshaw#/media/File:Charles_Edenshaw.jpg

erişim tarihi: 21.05.2024

Görsel 13 .Charles Edenshaw First Nation, Haida, Totem Direği Modeli, 66,7 x 11,7 cm, 1885.

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/319222> erişim tarihi: 21.05.2024

(Görsel 12) Skidegate, Haida Gwaii, BC'de ön ev direğine yaslanmış Charles Edenshaw'ın fotoğrafıdır. Resimde "Skidegate QCI'da Kızılderili Totem Direkleri" yazısı yer almaktadır. Resmin altındaki el yazısıyla yazılmış yazıda "R. Maynard, Sanatçı"

yazmaktadır. Arka yüzündeki el yazısıyla yazılmış yazıda "Prov. Müzesinde Charles Edenshaw" yazmaktadır (<https://atom.moa.ubc.ca/index.php/charles-edenshaw-in-prov-museum> Erişim Tarihi: 05.05.2025).

Model totem direkleri, (Görsel 13) tam boyutlu totem direkleri artık işlenmediğinde, 1860'ların ortalarında Pasifik Kuzeybatısında oyulmaya başlandı. Model oymaları için hem ahşap hem de siyah bir şist olan arjilit kullanıldı (<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/319222> Erişim Tarihi: 05.05.2025).

5.7. James Hart Heykellerinde Totemik İmgeler

Kanadalı Haida sanatçısı ve haida ulusunun şefidir. Hart, bronz altın ve gümüş kullanarak eserler yapan bir sanatçı olmasının yanında ahşap oyma sanatına daha 14 yaşındayken başlamış çıraklık dönemi bittikten sonra ölümsüz eserler bırakmıştır. Eserlerinin birçoğu şu an sanat müzeleri ve koleksiyonerlerde bulunan sanatçı, klasik totemler yapmayı tercih etmiş ve atalarından öğrendiği bilgi ve birikimleri günümüze aktarmıştır.

Görsel 14. James Hart, “Üç Bekçi”, bronz, 2021.

Kaynak: <https://www.uapcompany.com/projects/three-watchmen> erişim tarihi:

21.08.2024

Görsel 15. James Hart, “Kunduz”, Kanada Tarih Müzesi.

Kaynak:https://it.wikipedia.org/wiki/Jim_Hart_%28sculture%29#/media/File:Beaver_Manda_by_Jim_Hart,_Canadian_Museum_of_History.jpg erişim tarihi: 21.04.2025

Kasım 2021'de Hart'ın kamusal sanat eseri Üç Bekçi (Görsel 14.), Whistler'daki Audain Sanat Müzesi'nde tanıtıldı. Altı metrelik inanılmaz heykeli, tehlikeyi gözetleyen ve insanları güvende tutan nöbetçi Üç Bekçi'yi tasvir ediyor. Üç Bekçi'yi gerçekleştirmek için usta oymacı Hart, 7 fitlik oyulmuş ahşap bir maket yarattı, bu maket 3D tarandı ve UAP'nin New York, Rock Tavern'daki Kuzey Amerika stüdyosu ve dökümhanesinde dijital olarak büyütüldü. Hart ile çalışan UAP'nin zanaatkarları, büyütülmüş desenleri yarattı ve geliştirdi ve kayıp mum döküm sürecini kullanarak son eseri bronzdan döktü (<https://www.uapcompany.com/projects/three-watchmen> Erişim Tarihi: 05.05.2025).

5.8. Robert Davidson Eserlerinde Totemik İmgeler

Haida kültürünün ve sanatının önde gelen isimlerinden birisidir. Kendisine Guud San Glans (Şafak Kartalı) denmektedir. Hem Haida hem de Batı sanat tarihiyle ilgilenmiş ve kendi klasik döneminin Rönesans'ını yaratmıştır. “Çağdaş-geleneksel” olarak eserler yaratmıştır ve "topluluk temelli ve dışarıdan gelenlere yönelik" sanatsal projelerin örtüşmesini yansıtmaktadır. (<https://www.robertdavidson.ca/biography> Erişim Tarihi: 05.05.2025).

Görsel 16. Robert Davidson, T-Silli-AA-Lis, Raven Finned Killer Whale, kağıt üzerine serigrafi baskı, 1983.

Kaynak: <https://www.vanartgallery.bc.ca/exhibitions/robert-davidson> erişim tarihi: 01.05.2025

Eğilen Ama Kırılmayan Bir Çizgi, Davidson'ın Haida sanatına ilişkin derin bilgisinden yola çıkarak eserlerinde yenilikler getirdiğini ve atalarından taşıdığı kültürü rahatça soyutlayabildiğini göstermektedir. Onun birkaç cümlesi sanata karşı bakışını da özetlemektedir. Robert Davidson şöyle ifade etmektedir, “Dünyaya bir daire biçiminde bakarsak, dairenin içinde olanlara deneyim, kültür ve bilgi olarak bakalım: Buna geçmiş olarak bakalım. Dairenin dışında olan henüz deneyimlenmemiştir. Ancak daireyi genişletmek için dairenin içinde olanı bilmeliyiz” ([https://en.wikipedia.org/wiki/Robert_Davidson_\(artist\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Robert_Davidson_(artist)) Erişim Tarihi: 05.05.2025).

5.9.William "Bill" Ronald Reid Heykellerinde Totemik İmgeler

Elli yıllık kariyeri boyunca binin üzerinde eser üreten Reid, kuzeybatı kıyısının en önemli sanatçılarından birisidir. Kuzgun anasoyundan gelen sanatçı aynı zamanda çevreci bir aktivisttir. Geleneksel formlar ve modern medya (genellikle altın, gümüş ve arjilit) ile çalışan Reid, mücevher yaparak başladı. Yavaş yavaş bronz, kırmızı sedir ve Nootka Selvisi'nden (sarı sedir) daha büyük heykelleri gerçekleştiren sanatçı, genellikle Haida mitolojisinden figürler, hayvanlar ve sahneleri çalışmalarında işlemektedir. Bu çalışmaları ile sanatçının Atalarının görsel geleneklerini çağdaş bir forma dönüştürmeyi amaçladığını görebiliriz.

Reid'in en popüler eserleri üç büyük bronz heykeldir. İkisi insan ve hayvan figürleriyle dolu bir kanoyu tasvir eder: biri siyah, Haida Gwaii'nin Ruhu, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Washington, DC'deki Kanada Büyükelçiliği'ndedir. Diğeri yeşil, *Yeşim* Kanosu, Britanya Kolombiyası'ndaki Vancouver Uluslararası Havaalanı'ndadır.

Görsel 17. “Haida Gwaii'nin Ruhü: Siyah Kano”, bronz 3,89 m × 3,48 m × 6,05 m Kanada Tarih Müzesi, 1986.

Kaynak: <https://www.flickr.com/photos/amargueriteh/554710043/> erişim tarihi: 24.05.2025

Görsel 18. Haida Gwaii'nin Ruhu: Beyaz Kano, alçı 3,89 m × 3,48 m × 6,05 m Kanada Tarih Müzesi, 1986.

Kaynak: <https://academics.iusb.edu/images/international-programs/canada/ottawa-bill-reid-sculpture.jpg> erişim tarihi: 24.05.2025

Haida Gwaii Ruhu, eskiden Kraliçe Charlotte Adaları olarak adlandırılan Haida Gwaii'nin Aborijin mirasını temsil etmeyi amaçlamaktadır. Vancouver versiyonunda yeşil renkli bronz, Washington versiyonunda ise siyah renkli olarak, toplam uzunluğu altı metre olan geleneksel bir Haida sedir oyma kanosunu göstermektedir. Kano şu yolcuları taşımaktadır: Haida mitolojisinin geleneksel düzenbazı Raven, dümeni tutan; Fare Kadın, Raven'ın kuyruğunun altında çömelmiş; Boz Ayı, pruvada oturmuş ve Raven'a doğru bakıyor; Ayı Anne, Boz Ayı'nın insan karısı; yavruları, İyi Ayı (kulakları öne doğru) ve Kötü Ayı (kulakları arkaya doğru); Kunduz, Raven'ın amcası; Köpekbalığı Kadın; Kartal; Kurbağa; Kurt, Kunduz'un sırtına gömülü pençeler ve Kartal'ın kanadında dişler; Antik İsteksiz Asker olarak bilinen Haida kıyafetli küçük bir insan kürekçi ve heykelin odak noktasında, Haida pelerini ve dokunmuş ladin kökünden şapka giyen ve üzerinde Deniz Ayısı, Kuzgun ve Katil Balina resimlerinin oyulmuş olduğu uzun bir asa tutan insan Şaman (veya Haida dilinde *Kilstlaai*) yer almaktadır. Haida geleneğine uygun olarak, yolcuların önemi oldukça semboliktir. Kanodakilerin çeşitliliği ve birbirine bağımlılığı, antik Haida'nın hayatta kalmak için

güvendiği doğal ortamı temsil etmektedir. Yolcular çeşitlidir ve her zaman uyum içinde değildir, ancak yaşamak için birbirlerine güvenmek zorundadırlar. Kurnaz düzenbaz Raven'ın dümeni tutması, muhtemelen doğanın öngörülemezliğinin sembolüdür. Heykel 6 metre uzunluğundadır, Şaman'ın asasının tabanından tepesine kadar tam 4 metre yüksekliğindedir ve yaklaşık 5.000 kilogram ağırlığındadır.

5.10. Ryan Schneider Heykellerinde Totemik İmgeler

Amerikalı sanatçı Ryan Schneider, ham maddelere olan takdirini yansıtan ve Doğa Ana'yı kutlayan çeşitli sanat formlarıyla deneyler gerçekleştirir. Genellikle hem heykelleri hem de tuvalleri yağlı boya çubuklarıyla boyayan Joshua Tree'nin pastoral ekosistemi, Schneider'in çevresine olan sevgisini vurgular. Ağaç ruhu mitolojisinden ve Alman dışavurumculuğundan ilham alan Schneider'in heykelleri köşeli ve keskindir; ahşap unsurlar ve baştan çıkarıcı renk paleti ile vahşi doğanın yumuşaklığına ve ilkel insan içgüdülerine işaret etmektedir. Schneider'in sanatındaki yerli hayranlık, çeşitli Hristiyanlık öncesi geleneklere gönderme yapmaktadır. Şinto, Polinezya Tiki ve Yerli Amerikan unsurları eserlerinde belirgin unsurlar içermektedir. Totemik ve meditatif bir incelik ortaya koyar.

Görsel 19. Ryan Schneider, “Duygusal Veriler”, ahşap üzerine yağlıboya pigment, 188 x 41 x 20 cm, 2022.

Kaynak: <https://www.the-pit.la/marfa-invitational> erişim tarihi: 20.03.2025

Görsel 20. Ryan Schneider, “Duygusal Veriler”, ahşap üzerine yağlıboya pigment, 188 x 41 x 20 cm,

Kaynak: <https://www.the-pit.la/marfa-invitational> erişim tarihi: 20.03.2025

5.11. Guy Haddon Grant Heykellerinde Totemik İmgeler

Haddon Grant’ın tek renkli heykelleri ve çizimleri ile soyutlama ve figürasyon arasındaki sınırda yer almaktadır. Londra’da doğan Haddon Grand 1986 Rönesans ustalarına ve tekniklerini incelemiş bir sanatçıdır. Kömür, mum is, balmumu, alçı, çelik ve ahşapla çalışan sanatçı birbirini bilgilendiren bir anlatıya sahip gizemli eserler yaratmaktadır. Çalışmalarındaki duman imgesi ve kullandığı doğal malzemeler ile insanın var oluş ve yok oluş meselesine yakın durmakta ve izleyici ile duygusal bir bağ kurmaktadır. Heykellerindeki totemik yapı ile sanatçı duman imgesini bir araya getirerek belirsizliği öne çıkarmakta, insanı ve yaşamı içermesiyle karşıtlıkları barındırmaktadır.

Görsel 21. Guy Haddon Grant,” Black Totem No 4” Painted bronze and Portland stone,50 x 10 x 10 cm, 2017.

Kaynak: <https://www.dellasposa.com/artists/27-guy-haddon-grant/works/157-guy-haddon-grant-black-totem-no.-4-2017-2018/> erişim tarihi: 24.05.2025

5.12. William Leggett Heykellerinde Totemik İmgeler

William Leggett, Batı Avustralyalı bir görsel sanatçı ve sanatçı kolektifi Studio Payoka'nın yöneticisidir. William Leggett'in çalışmaları kültür, doğa ve teknolojinin kolektif hafızalarını ve geleceklerini araştırmaktadır. Dijital tasarım süreçlerini beton yapı teknolojileriyle birleştiren sanatçı hem kadim hem de var olmayan, aynı anda hem tarihte hem de tarihte olmayan yapıları totemik imgeler olarak çalışmalarında yer vermektedir. Geçmişe ve bugünkü yaşama dair eleştirel bir dil kullanan sanatçı ortamları çağrıştıran modüler mimari formları ile imgeler yaratmaktadır. Heykellerindeki tekrarlardan oluşan yapısı ile karmaşık görsel bir dil yaratır.

Leggett'in disiplinler arası uygulaması, sanatçıyı hem bir mimar hem de bir arkeolog olarak kapsamaktadır. Spekülatif bilimkurgu, mimari ve ekoloji unsurlarını inşa edip ortaya çıkararak uzak ve bir o kadar da tanıdık dünyalar inşa etmektedir. Çalışmalarında

parça ve bütün ilişkisi ile yıkma, parçalama ve yeniden inşa etme olgularını işleyerek insan ve doğa arasındaki mücadelenin süre giden varlığını sorun etmektedir.

Görsel 22. William Leggett, The Gods, Talking., 2023, concrete, copper 152 x 62 x 60cm

Kaynak: (<https://www.instagram.com/p/C0d1-tovcab/> Erişim Tarihi: 16.04.2025)

Görsel 23. William Leggett, The Gods, Talking., 2023, concrete, copper 152 x 62 x 60cm (Farklı Açıdan)

Kaynak: (<https://www.instagram.com/p/C0d1-tovcab/> Erişim Tarihi: 16.04.2025)

5.13. Annie Morris Heykellerinde Totemik İmgeler

Annie Morris'in heykelleri, genellikle insan figürü ile doğum, yaşam döngüsü gibi temaları içeren, renkli ve organik formlara sahip eserlerdir. Bronz, alçı veya seramik gibi farklı malzemeler kullanır ve eserlerinde genellikle küre ve yumurta şekilleri ön plana çıkmaktadır. Çalışmaları hem soyut hem de figüratif öğeleri birleştirerek izleyiciye duygusal bir deneyim sunmaktadır. Dış dünya ile ilgili herhangi bir imge görmeyiz ancak organik ve canlı renkleri içeren formları ile totemik imgeleri çağrıştırarak göğe doğru uzanan sonsuz bir yapıyı sunmaktadır. Her renk farklı bir duygu ve anlamı içererek insana ve yaşama dair sorular sormamıza neden olmaktadır. Bu çalışmalardaki plastik etkide her birinde var olan kırılabilirlik ile birbirinden ayrılıp düşeceklermiş ya da tekrar bir araya geleceklermiş izlenimi yaratarak farklı düşünce ve duygular yaratmamıza aracılık etmektedirler. Annie Morris'in heykellerinde soyut figürleri ile doğum, yaşam ve ölüm döngüsünü işlenmektedir. "The Weight of a Soul," adlı eseri Morris'in estetik anlayışını ve duygusal derinliğini yansıtmaktadır.

Görsel 24. Annie Morris, "Stack 9, Viridian Green", 212cm, 2017.

Kaynak: <https://www.artsy.net/artwork/annie-morris-stack-9-viridian-green-1> Erişim tarihi:

24.05.2025

Görsel 25. Annie Morris, Stack sergisi, 2017.

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/357543657937537438/> erişim tarihi: 24.05.2025

İnsan figürlerini, özellikle de hamile kadınları veya çocukları stilize eden ve heykelleri genellikle toplumsal cinsiyet, kimlik ve bedensel deneyim temalarını keşfeden eserlerdir. Çalışmaları bronz, seramik ve boyalı alçı dahil olmak üzere çeşitli malzemeler kullanır. Morris'in heykelleri hem iç hem de dış mekanlarda sergilenmiş olup, formları ve yüzeyleri aracılığıyla duygu ve anlatımı ifade eder.

5.14. Karen Hawkins Heykellerinde Totemik İmgeler

Karen Hawkins Teksas'ta yaşayan çağdaş bir heykel sanatçısıdır. Sanat eserleri aracılığıyla eski kitaplara, kaynak materyallerine ve kâğıt eşyalarına yeni bir hayat vermektedir. Dijital çağ kitaplarla etkileşimimizi dönüştürdükçe, e-okuyucular yüzyıllardır var olan bu biçimi giderek daha da modası geçmiş hale getirmektedir. Hawkins'ın "Kitaplar" adlı çalışması (Görsel 26) kitapları daha da nesnelleştirerek bu değişime meydan okumakta, teknoloji odaklı bir dünyada hala anlam ve amaç taşıyıp taşıyamayacaklarını sorgulamaktadır.

Totemik kâğıt heykelleri her izleyicide kitaplarla ilgili kendi deneyimlerinden şekillenen, son derece kişisel bir şekilde yankılanan bir nostalji duygusu uyandırmaktadır. Totemik yapıyı kitap ile ilişkilendirerek, kitaba bir yapı olarak sembolik bir saygı geliştirmektedir. Tıpkı geçmiş dönemde totemlere duyulan saygı gibi. Hawkins her bir kitaptan farklı formlar yarattıkça, onları farklı geometrik şekillerde katlayarak, sayfalarındaki yazı tipiyle yeni bir görsel dil ortaya çıkarır. Metin ve resimler orijinal formlarından farklı görünerek onları yeni bir yapıya ve anlama dönüştürmektedir (<https://www.karenhawkinsstudio.com/>, Erişim Tarihi: 05.05.2025).

Görsel 26. Karen Hawkins, “Kitaplar”, yaklaşık 220cm

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/732609064419998705/> erişim tarihi: 24.05.2025

5.15. Evan Holloway Heykellerinde Totemik İmgeler

1990'ların sonlarından bu yana, özellikle Los Angeles'ta etkili bir sanatçıdır. Yirmi yıl önce ortaya attığı manifesto benzeri bir terim olan "Analog Karşı Devrimi" ile bir sanat eserinde anlam alanı olarak nesnenin gerçek uzaydaki fiziksel deneyiminde ısrar eder. Öncelikle bir heykeltıraş olan Holloway, nesne yapımının zorluklarını ve sınırlamalarını kompozisyonel ve kavramsal titizliği, fiziksel etkileşimi ve sezgiyi

sentezleme fırsatı olarak ele alır. Sanat eserleri, çeşitli estetik ve ezoterik tarihlerden gelen formlar ve kavramlarla deneyler yaparken bile demokratik bir açıklık ve erişilebilirliği korur. Bu tür ilgilerle yönlendirilen ve ortaya çıkan eser, eserin "stili" kesinlikle görsel olanın ötesine uzanan faktörler tarafından belirlendiğinden, belirgin şekilde farklı biçimler alabilir. Erken dönem performatif projelerinin çoğunu tanımlayan sanat eserlerinin gerçek yaşamdaki deneyiminin geçici anlarına olan duyarlılık, daha yakın tarihli nesnelerde bir yuva bulmaya devam etmektedir. Sanatçının duvar kabartmaları, çizimler ve anıtsal açık hava heykelleri gerçekleştirmiştir. Holloway, bu tür diyalektikleri ve metaforik sonuçlarını hem yakın sanatın biçimsel dillerinde (ki bu da çalışmalarını modernizmin soyut ethos'una bağlar) hem de çağdaş dünyada gözlemlediği nesnelerde, imgelerde ve fikirlerde bulmaktadır (<https://www.davidkordanskygallery.com>, Erişim Tarihi: 05.05.2025).

Görsel 27. Evan Holloway, Head Stack serisinden “Işıklı Kafalar”

Kaynak: <https://www.xavierhufkens.com/exhibitions/trees-heads-molds> erişim tarihi: 24.05.2025)

5.16. Jonathan McCree Heykellerinde Totemik İmgeler

Hareket ve duygunun mekandaki kaydı olarak film, enstalasyon, resim ve heykel ile çalışan McCree normalde mimari olarak algılanabilenin sınırlarını zorlamaktadır. Deneysel uygulamaları ile mekânsal fikirleri ve nitelikleri keşfetmek için yeni stratejilerin ortaya çıkarılmasına nasıl yardımcı olabileceğini göstermektedir. Maddilik ve yapı,

günlük olarak gezindiğimiz mekanların daha derin bir şekilde anlaşılmasına yol açan temel hususlardır. İnsanın zaman ve mekân ile kurduğu ilişkisel yapının daha derin olduğuna değinen sanatçı beden, mekân ve zihin arasındaki bağın tarihsel ve gündelik içeriğini öne çıkarmaktadır. Geleneksel mimari kavramlarıyla ilgilendiği gibi aynı zamanda beden ve zihin mimarisiyle de ilgilenmektedir. Tarihsel, biyografik ve gündelik olana referanslarla McCree'nin çalışmaları bir dizi anı, potansiyel kavramını, her şeyin olabileceği bir alanı yansıtmaktadır. Beden, boya ve resimdeki yaşanmış deneyimi keşfetmek, yalnızca görsel bir ortam olarak değil, aynı zamanda performatif bir ortam yaratarak uzam ve zaman boyunca fiziksel olanın bir çalışması olarak hizmet etmektedir. Zamanın ve mekânın birbirinden ayrılamayacağı anların biriktirdiği durumları totemik heykelleri ve renklerin insan üzerinde yarattığı ya da yaratabileceği duygu ve arzuların durumlarını ya da anılarını araştırmaktadır. Sanatçı bunların insan üzerindeki etkisini çalışmalarında işlemektedir. Jonathan McCree şöyle ifade etmektedir, “Sanırım anılarım renkler ve onların ilişkileriyle oynuyor. İçgüdüsel olarak, belirli bir turuncu tonunun yanında kahverengi olması gerektiğinin farkındayım, ki bu belki de tam olarak belirleyemediğim bir anıdan geliyor. Bu anıların soyut olup olmadığını, belki de belirli anlatılardan çok duygular ve arzularla ilgili olup olmadığını merak ediyorum” (<https://jonathanmccree.com/about/> Erişim Tarihi: 05.05.2025). Heykellerindeki yapılandırılabilirlik ile renklerin insan ve yaşam üzerindeki etkisini fiziksel ve zihinsel olarak deneyimleyebilmeyi açmaktadır.

Görsel 28. Jonathan McCree “Yüksek Delilik”, Londra, 2021.

Kaynak: <https://jonathanmccree.com/exhibition/high-folly/> erişim tarihi: 24.05.2025

5.17. Choi Jeong-Hwa Heykellerinde Totemik İmgeler

Kamusal alanlarda büyük ölçekli enstalasyonlar ve günlük nesnelerden oluşan heykelleriyle tanınan bir Güney Koreli sanatçıdır. Sanatı, tüketim toplumunu ve nesnelerin kültürel önemi konusundaki sorgulayıcı bakış açısı ile değerlendirmektedir. Choi çalışmalarında genellikle parlak renkler, tekrarlı desenler ve beklenmedik malzeme kombinasyonlarına yer vermektedir. Sanatçının çalışmaları totemik bir yapı içermektedir. Yaşam-ölüm, güzellik-çirkinlik arasındaki ikiliği vurgular niteliktedir. Sanatçı izleyiciyi çevrelerindeki dünyayı yeniden değerlendirme ve deneyimleme konusunda teşvik eder niteliktedir. Choi Jeong Hwa'nın sanat eserleri, bolluğun kutlanması olarak günlük, seri üretilen plastik malzemeleri inceler ve bu kitsch malzemeleri tüketiciliğimizin bir yansıması ve bu nesnelere yönelik kültürel tutumları çöpe atma olarak kullanır. Kore Pop sanatının önde gelen üyelerinden biri olarak kabul edilen Choi Jeong Hwa, bu nesneleri büyümlü bir merak duygusunu teşvik eden parlak renklerle dolu büyük kurulum alanlarında tekrar tekrar kullanmaktadır.

Sanatçının amacı çevresel bir mesaj göndermekten çok gündelik nesnelerin ve malzemelerin tüketimini keşfetmek ve sanatın ne olduğı ve ne olabileceğinin sınırlarını zorlamaktır. Choi Jeong Hwa, giderek kentleşen toplumlarımızda ve kaybolan doğal ve organik çevremizdeki yüzeysel nesneyi bir sanat formu olarak kutlanmanın basit ve etkili yollarıyla ilgilenmektedir. İzleyici ile diyalog kuran bu eserlere dokunulabilir, etrafında dolaşılabilir ya da hareket ettirilebilir niteliktedirler. Sıradan malzemeleri totemik imgeler olarak yeniden yaratan sanatçı sanat eseri ve izleyici arasındaki sınırları kaldırarak yaşamsal bir mekâna dönüştürmektedir (<https://hscvisualartresources.wordpress.com/2012/07/01/choi-jeong-hwa/> Erişim Tarihi: 05.05.2025).

Görsel 29. Choi Jeong Hwa Korean Art Museum Association (Seoul, South Korea) plastik, 2009.

Kaynak: <https://kerynrobinson.com/2012/11/30/choi-jeong-hwa/> erişim tarihi: 24.05.2025

Towada Sanat Merkezi'nin kalıcı koleksiyonunda eserleri sergilenen Choi Jeong Hwa, Seul Olimpiyat Stadyumu gibi yerlerdeki başarılı büyük ölçekli enstalasyonlarıyla gerçekleştirir. Kore'nin en dinamik ve yetenekli çağdaş sanatçılarından birisi olarak Choi, sanat ve kültürün yalnızca seçkin bir azınlık için değil, herkese açık olduğu mesajını tutarlı bir şekilde iletmektedir. Towada Sanat Merkezi'nin birinci yıl dönümünün kutlandığı "OK!" (Görsel 29) adlı etkinlikte sanat eserleri müzenin dört duvarının ötesine, şehrin dört bir yanındaki on altı yere yayılmaktadır. Ona göre sanat günlük hayatın içinde geçmişte olduğu gibi içinde olmalı ve sanatın yaşamı temsil etme gücünü ortaya koymaktadır. Bu eserdeki plastik kaplar ya da sıradan plastik nesneler belli bir düzen içinde toteme dönüşerek doğadan bir parçayı ya da ormanı çağrıştırmaktadır.

5.18. Isamu Noguchi Heykellerinde Totemik İmgeler

Isamu Noguchi'nin "Kouros" (Görsel 30) adlı eseri 1940'ların ortalarında anıtsal ölçekte işlenmiş organik yapıdaki bir heykeldir. Bu eserde sanatçı II. Dünya Savaşı'nın getirdiği güvensizlik, parçalanmışlık, ölüm, yıkım, sessizlik ve boşluk gibi kavramları işlemektedir. Eser mükemmel ağırlık dengesi ve stratejik olarak yerleştirilmiş iki pimle

sabitlenmiş birbirine geçen sekiz adet pembe Gürcistan mermer parçasından oluşmaktadır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra dünyanın durumu hakkındaki belirsizliğini çağrıştırır ve bunu "yaklaşan boşluk" olarak nitelendirir. Parçalanmışlık ve bu parçaların çok sağlam gibi görünmeyen birleşim noktaları savaşın getirdiği acılara ve büyük boşluğa totemik bir imge olarak bağlanır. Genellikle uzaya doğru ilerleyen tek başına duran erkek figürlerini gösteren bir tür antik Yunan heykeline atıfta bulunur(<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/488755> Erişim Tarihi: 05.05.2025).

Görsel 30. Isamu Noguchi, “Kouros” (32.11.1), Mermer, 1945, 297,2 × 107 × 86,7cm.

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/488755> erişim tarihi: 24.05.2025

5.19. Nisa Talazoğlu Heykellerinde Totemik İmgeler

İnsanlık tarihi boyunca totemler, doğa ile insan arasındaki bağı güçlendiren simgeler olarak yer almaktadır. Kimi zaman bir koruyucu, kimi zaman bir rehber olarak kabul edilen bu heykeller, yaşamın döngüsüne dair kadim bilgileri içinde barındırır.

Talazoğlu'nun eseri (Görsel 31) doğanın döngüsünü, ölüm ve doğumun birbirine bağlı akışını, dengenin sürekliliğini temsil etmektedir. İlkel toplumların ritüellerinde, doğanın kendisi gibi yaşayan, nefes alan totemler vardır. Sanatçı da tarihsel referanslarla, ancak kendi çağdaş anlayışıyla bu geleneği yorumlamaktadır. Totemdeki formlar, toprağın içinden yükselen bir yaşam gücünü yansıtmaktadır. Yüzeyindeki dokular ve malzeme seçimi ise doğanın kendini sürekli yenileyen yapısını ifade etmektedir. Çalışmadaki üst üste geçen katmanlar arasındaki geçişler yaşamın farklı evrelerini simgelemektedir. Formlar hem geçmişin bilgeliğini hem de geleceğe taşınan enerjiyi içinde barındırmaktadır.

Görsel 31. Nisa Talazoğlu, “İsimsiz”, seramik, yükseklik 200 cm,

Whatsapp ile alınmıştır, erişim tarihi: 20.03.2025

Bu totem, sadece bir sanat eseri değil; aynı zamanda yaşamın sonsuz devinimine bir saygı duruşu. Her şeyin bir başlangıcı ve sonu olduğu kadar, her sonun da yeni bir başlangıca açılan kapı olduğunu hatırlatan bir anıt.

5.20. Ivan Chermayeff Heykellerinde Totemik İmgeler

Ünlü tasarımcı aslında az çoktur mantığı ile yaptığı eserleriyle dünya genelinde söz sahibi olmuş ve yaptığı tasarımlarla şirketlerin kurumların ve şehirlerin simgelerini oluşturmaktadır. Yaptığı çalışmalarda totem olarak değerlendirilen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak eserlerinin bir kitle tarafından benimsenmesi tüm dünya tarafından kabul görmesi nedeniyle kayda değerdir ve totemsel özellikler taşımaktadır. Chermayeff'in Manhattan Batı 57'nci Cadde'de 9 numaralı binanın girişini süsleyen, çelikten devasa 9 rakamı şeklindeki kırmızı heykeli buna güzel bir örnektir. Hikâye anlatıcı yanıyla yaptığı heykeller de totemik unsurlar içermektedir.

Görsel 32. Ivan Chermayeff, 9 Rakamının Dev Kırmızı Heykeli.

Kaynakça: <https://nyclovesnyc.blogspot.com/2013/12/9-sculpture-on-sidewalk.html>, erişim tarihi: 05.05.2025

Bunun yanında yaptığı sade tasarımlarla birçok firmaya kimlik oluşturup, hikayelerini bu görsellerle anlatmıştır.

Chermayeff'in yapmış olduğu yüzlerce tasarımdan üç tanesi.

Görsel 33. Ivan Chermayeff Koç Grubu Kurumsal Logosu

Görsel 34. Ivan Chermayeff National Geographic Logosu

Görsel 35. Ivan Chermayeff Mobil Kurumsal Logosu

5.21. Ernest Swanson Eserlerinde Totemik İmgeler

Kendisi Yalthguulanaas Raven Klanındandır ve Haida sanatçısıdır. Ünlü Haida sanatçısı Charles Edenshaw'ın anaerkil soyundan gelmektedir. Ernest Swanson yaptığı eserleri ile genellikle geleneksel tarzda işlenmiş ahşap oymacılığı ve kuyumcu işlerinden oluşmaktadır. Atalarından taşıdığı mirası orijinaline sadık kalarak gelecek nesillere aktarmaya çalışan sanatçının özgün tasarımları ve hikayeleri olan eserleri bulunmaktadır.

Görsel 36. Ernest Swanson Serigrafi 30" x 18 1/2"

Kaynak: <https://nativeartprints.com/products/wolf-ghuuts-by-ernest-swanson?variant=8588384239668> erişim tarihi: 24.05.2025

Görsel 37. Ernest Swanson, “Köpekbalığı Evi”, rölyef, ahşap

Kaynak: <https://tr.pinterest.com/pin/instagram-photo-by-ernest-swanson-aug-3-2016-at-418am-utc--262194009535715833/> erişim tarihi: 24.05.2025

Ernest Swanson şöyle ifade etmektedir, "Benim fikrim, her zaman yeni bir şeyler öğrenmek için yer bırakmaktır" Sanatçı çalışmalarında ahşap, gümüş, altın ve arjilit gibi malzemeleri kullanarak bölgesel, ulusal ve uluslararası ölçeklerde eserlerini sergilemektedir. Ernest, metal mücevher, görsel sanat, arjilit, ahşap ve totem direği oymacılığı da gerçekleştirmektedir. Son zamanlarda, oyulmuş gümüş çerçeve ayarları ve abalon kakmalarıyla minyatür arjilit kolyeler yaratan sanatçı "Oymacılık, kaçabileceğim yer," diye sanata olan tutkusunu ifade etmektedir <https://steinbruecknativegallery.com/ernest-swanson/> Erişim Tarihi: 05.05.2025).

5.22.Ben Davidson Eserlerinde Totemik İmgeler

Ben Davidson, Haida sanatçılarının uzun bir soyundan doğdu ve günümüzde yaşayan en önde gelen Kuzeybatı Kıyısı sanatçısı olan Robert Davidson'ın oğluydu. Ben Davidson Britanya Kolombiya'sında eserler gerçekleştirmektedir. Geleneksel tarza bağlı

olan sanatçı kendi özgün yorumlarını da katarak çalışmalar üretmektedir. Davidson'ın bugün birçok eserine ulaşmak mümkündür. Öncelikle sanatçı oyulmuş mücevherler, sedir maskeleri ve panelleri, kâğıt ve forton kalıpları ve anıtsal totem direkleri dahil olmak üzere çeşitli medya ve ölçeklerde çalışmaktadır. Heykelleri yanında baskı tasarımları da bulunan sanatçı (Görsel 38) dünyaca ünlü İngiliz sanatçı Damien Hirst için de totem direği oymuştur (<https://douglasreynoldsgallery.com/collections/ben-davidson> Erişim Tarihi: 05.05.2025).

Uzak ya da çok uzak gibi görünen totem sanatını dünyaya yakınlaştıran Ben Davidson, genç sanatçılarla da çalışarak Haida sanatına olan bağlılığını göstererek çağdaş yorumlara imza atmaktadır.

Görsel 38. Ben Davitson, Serigrafi, 2019.

Kaynak: <https://moedhart.com/portfolio-items/tidewalker-ben-davidson-2-2/> erişim tarihi: 24.05.2025

Ayrıca sanatçının bir kutu üzerine çizerek ve geleneksel renklerde boyayarak yaptığı çalışması (Görsel 38) yer almaktadır.

Görsel 39. Ben Davitson, “The Man Who Became an Eagle”, ahşap, 2018, 170,2x 241,3 cm
1990-1993.

Kaynak: <https://moedhart.com/portfolio-items/tidewalker-ben-davidson-2-2/> erişim tarihi:
24.05.2025

David Davitson eserini (Görsel 39) şu şekilde yorumlamaktadır,

“The painting on this bentwood box illustrates a variation on the "lazy son-in-law" story Shamed by his mother-in-law, the young man retreats to the forest, where he finds an eagle's skin. Putting the skin on allows him to transform and fly about in eagle form He uses his new strength to gather food for his village, always under cover of night, keeping his transformative powers to himself. Every morning the villagers would find food laid out for them on the beach. Every night the young man would bring back increasing amounts of fish, seals, porpoises, even whales. He always returned before dawn, for if he would linger in his Eagle form, he would perish when the first Raven called at daybreak. When the people went looking for the young man to help prepare the food, he would be sleeping

The man is seen on the side of the box, in Eagle form, the Raven is shown on the opposite side. The food the man has gathered is represented as the killer whale on the pack of the box, with salmon figures incorporated in the ovoids. At the front of the box is a killer whale, facing the Eagle. The whale is said to have been a supernatural, and to have been the Eagle's final prey. After capturing it, he struggled to return it to his village

because of its massive size. Just as the Eagle's wing tips touched the shore, the Raven called, thus revealing his identity to the villagers who would never again think of him as lazy.”

“Bu bükme ağaç kutunun üzerindeki resim "tembel damat" hikayesinin bir varyasyonunu gösteriyor Kayınvalidesinden utanan genç adam ormana çekilir ve burada bir kartal derisi bulur. Deriyi takmak onun dönüşmesine ve kartal şeklinde uçuşmasına olanak tanır. Yeni gücünü köyü için yiyecek toplamak için kullanır, her zaman gece karanlığında ve dönüştürücü güçlerini kendine saklar. Köylüler her sabah kumsalda kendileri için hazırlanmış yiyecek bulurlardı. Her gece genç adam Her zaman şafaktan önce geri dönerdi, çünkü eğer Kartal formunda kalırsa, şafakta ilk Kuzgun çağırdığında ölürdü.

Kutunun yan tarafında adam, Kartal formunda, karşı tarafta ise Kuzgun gösterilmektedir. Adamın topladığı yiyecekler, kutunun paketinde katil balina olarak temsil ediliyor ve ovalerin içine somon figürleri ekleniyor. Kutunun önünde Kartal'a bakan bir katil balina var. Balinanın doğaüstü bir yaratık olduğu ve Kartal'ın son avı olduğu söyleniyor. Onu ele geçirdikten sonra devasa boyutundan dolayı köyüne geri götürmek için mücadele etti. Kartalın kanat uçları kıyıya değdiği anda Kuzgun seslendi ve onu bir daha asla tembel olarak düşünmeyecek olan köylülere kimliğini açıkladı” (<https://www.instagram.com/allaboutuartsLtd/>, Erişim Tarihi: 05.05.2025).

5.23. Koray Ariş Heykellerinde Totemik İmgeler

Koray Ariş (1944, Adana)’in heykellerindeki totemik imgeler Anadolu kültürü ile ilgilidir. Sanatçının göğe doğru uzanan heykelleri bize bu coğrafyada yaşamış olan geçmişteki uygarlıkların söz dizimsel ve çok katmanlı yapısını sunmaktadır. Çünkü bu coğrafya birçok kültürün ve uygarlığın üst üste gelerek yer altından yer üstüne taşınan ve göğe uzanan varlığını yansıtmaktadır. Anadolu coğrafyası birçok uygarlığı kapsayarak bu uygarlığın temelleri üzerine oturmuş zengin bir birikimi (Görsel 40) sunmaktadır. Yer altının katmanlarından yer üstüne taşınan ve yukarıya doğru uzanan bir totem gibi işlenmektedir. Ariş’in totemik heykelleri bu coğrafyanın yapısını üst üste

konumlandırmaktadır. Bu kadim kültürü çalışmalarında koruyuculuk ve doğurganlık kavramları ile ilişkilendirmekte ve kadın kimliği (Görsel 41) ahşap malzemenin sıcaklığı ve doğallığı ile çalışmalarında yer almaktadır. Heykeldeki kadın imgesi doluluk ve boşluklar yaratarak tüm evreni içermekte ve kucaklamaktadır. Heykeldeki baş bölümünün göz gibi şekillendirilmesi ile kadının tüm evreni izlediği ve koruduğu bir örgütlenmenin izdüşümünü yaratmaktadır. Ariş ahşap malzemeyi kullanarak hem insana hem de doğanın bütünselliğine vurgu yapmakta ve kadın kimliğini öne çıkarmaktadır. Böylece kadın ve doğa iç içe geçerek yaşamın kaynağını oluşturmaktadır.

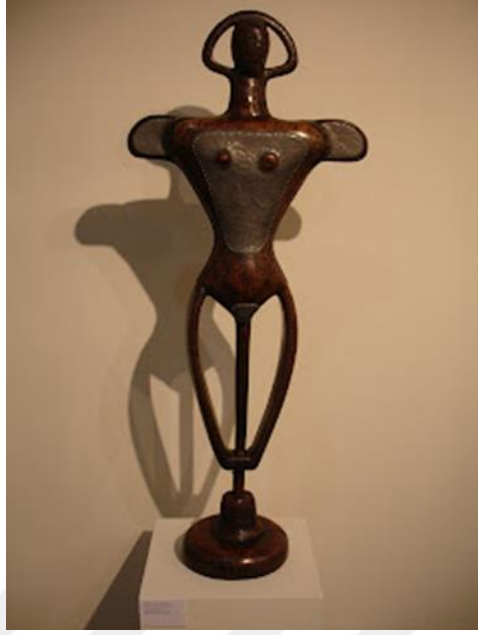
Koray Ariş'in çalışmalarında deri ve köseleyi tercih etmesi sanatçı için vazgeçilemez bir unsurlardır. Çünkü insanın derisi ile bağlam kurmakta ve insanın yaşama tutunmasındaki bütünselliğinin en önemli unsuru olan derinin bir giysi gibi saran yanını işlerine taşımaktadır. Doğa tüm devinimi ile gizemli bir dengenin üzerine oturmakta ve bu denge ile insan yaşamını sürdürebilmektedir.

Görsel 40. Koray Ariş, retrospektif sergisi, ahşap.

Kaynak: <https://aysegul.blogspot.com/2012/05/koray-aris-retrospektif-sergisi.html> erişim tarihi:

24.05.2025

Görsel 41. Koray Ariş, retrospektif sergisi, ahşap ve deri.

Kaynak: <https://aysegul.blogspot.com/2012/05/koray-aris-retrospektif-sergisi.html> erişim tarihi:
24.05.2025

BÖLÜM 6: TOTEM VE TOTEMİZM KURAMLARINDAN OLUŞTURULAN KİŞİSEL UYGULAMALAR VE ANALİZLERİ

6.1. Kişisel Uygulamalar ve Analizleri

Totem ve totemizm kavram ve imgelerinden yola çıkarak gerçekleştirilen heykellerde, totemin temel özelliklerinden yararlanılmaktadır. Öncelikle totem hayvanları üzerine bir dizi heykel oluşturulmuş ve günümüz heykel sanatındaki etkisine vurgu yapılmak istenmiştir. Çünkü totem dediğimiz olgu geçmişe ve bugüne dair aynı ya da farklı olan anlamları da içerebilmektedir. Totem heykellerin bir bölümü hikâye anlatırken diğer bölümünün koruyucu özelliklerine öykünülmüştür.

Kavram üzerinden yıllar geçmesine rağmen üzerinde çok büyük değişimler gözlenmemiştir. Totemler ilk yapıldıkları yıllarda bir klanı anlatırken günümüz totemleri de ortak bir belleği ya da birlikteliği paylaşan insanların kader birliği üzerine kurulmuştur. Örneğin aile kavramında olduğu gibi. Yapılan çalışmalarda geçmişin izleri takip edilerek ortak bir eser ortaya çıkarılmıştır. Bir gruba ait olma fikrini ortaya koymak genel amacı oluşturmaktadır. Koruma ve korunma üzerine yoğunlaşan duygular heykelde kendini yansıtmaktadır.

6.2. Karga

Karga (Görsel 42) eski kültürde yaramaz kurnaz ve bir o kadar da akıllı olmakla birlikte insanlara yol gösterici özelliği ile ortaya çıkmış bir totem hayvanıdır. İnsanlar onları korumuş ve kutsal saymışlardır.

Bu çalışma mermer üzerine işlenmiş saç örgülü bir kargayı temsil etmektedir. Gözleri yerine ahşap parçalar yerleştirilerek geçmişte yer alan karga totemlerine gönderme yapılmaktadır. Buradaki eserde totem hayvanının yıllarca korunup kollanması karşılığında günümüzde insanla olan bağının artarak aslında insanları anladığını ve onlarla birlik olduğu üzerine yoğunlaşmaktadır. Karganın kadına dönüşerek artık onların kaderlerini ve kederlerini anlaması üzerine imgesel bir durum yaratılmaya çalışılmıştır.

Görsel 42. Alpay Polat, “Karga”, 27x54x17 cm, taş ve ahşap, 2025.

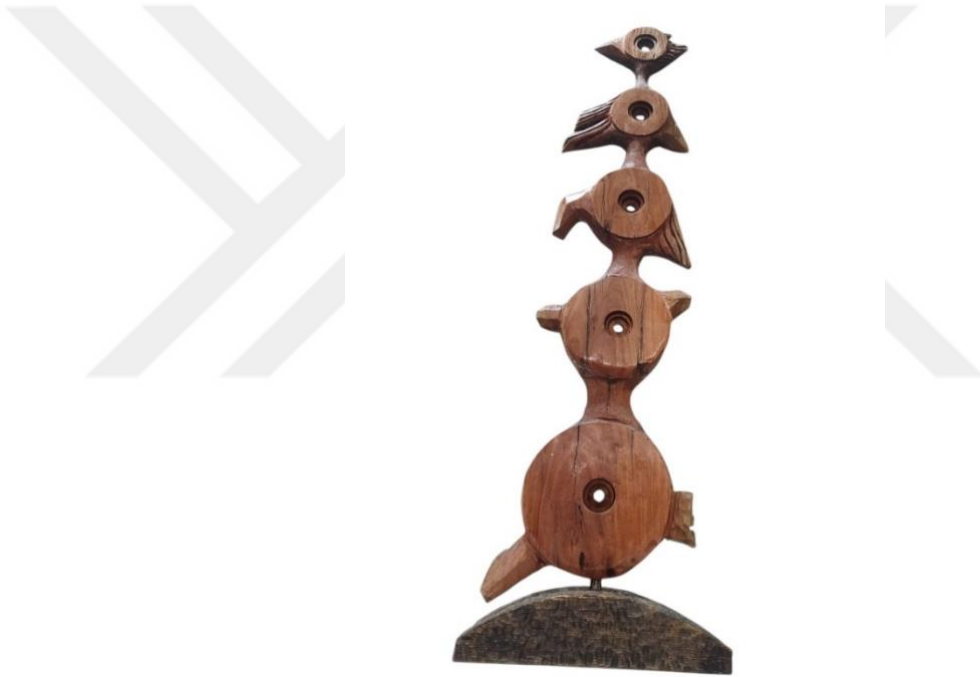
Görsel 43. Alpay Polat, “Karga”, 27x54x17, taş ve ahşap, farklı açıdan görünüm, 2025.

Karganın burada soyutlanarak kadına dönüşümü simgesel olarak tasvir edilmiştir. Günümüz kadınlara yol gösterirken akli ve uyanık olmayı öğütlemektedir. Günümüz kadınlarının sanayi toplumunun gelişmesiyle birlikte iş

gücüne katılması ve çalışma hayatında erkekler kadar yer almaları onları zorlarken, engelleri aşmak için karganın yön göstericilik yanına vurgu yapılarak topluma yön vermeleri gerektiği temsil edilmektedir.

6.3. Öykücü

Günümüz dünyasında hayatta kalan canlılardan düşünme yetisine sahip olmayan hayvanların iş birliği ve dayanışmayla güdüsüyle birbirlerini hayatta tutması gerektiği söz konusu edilmektedir. Hayvan her ne kadar içgüdüsel olarak vahşi de olsa giderek evcilleşen hayvanların günümüz dünyasında birbirini korudukları da görülmektedir.

Görsel 44. Alpay Polat, “Öykücü”, 133x40x17, ahşap, 2025.

Çalışmada (Görsel 44) hayvan canlıların yaşam döngüsü içerisinde birbirlerine ihtiyaç duydukları ve gerektiğinde aynı tür olmasalar bile birbirine arka çıktıklarını temsil etmektedir. En altta kalmış olan kaplumbağa, ayakları olmadığı için diğer bir eksik ayaklı kaplumbağa ona destek olmaktadır. Flamingo her ne kadar sucul bir hayvan olsa da diğer

kuşlarla iş birliği içindedirler ve kaplumbağaları taşımaktadırlar. Çalışma dostluk, arkadaşlık, birlik ve beraberlik gibi kavramları totemik bir yapıya dönüştürmektedir.

6.4. İsimsiz

İnsanoğlu geçmişten bugüne kadar şiddetin, savaşın ve yıkımın içinde yer almıştır. Birçok silah ve araç gereç insanı öldürmek ve yok etmek üzerine icat edilmiş ve kullanılmıştır. Günümüz insanları artık modern silahlar kullanmaktadırlar. Özellikle emperyalist savaş teknolojilerinin geliştirilmesi ve tüm dünya üzerinde yıkıcı etkisini hissettirmektedir. İnsanın insana yaptığı bu doğa dışı durum “İsimsiz” (Görsel 45) adlı çalışmada yer almaktadır. Bu çalışmada sapanın kabzası insanı simgelemektedir. Avcı tür olan insanın doğaya verdiği zararı en aza indirme temasını işleyen çalışma insanların silahlanma yarışını bitirmeleri gerektiğine vurgu yapmaktadır. Kaide olarak kullanılan yeryüzü insanın gölgesini oluşturmaktadır.

Görsel 45. Alpay Polat, “İsimsiz”, 30x12x30, ahşap, 2025.

Yeryüzünde yapılan savaşlar dünyaya zarar verirken artık silah olarak ancak ilkel aletler kullanılması öğütlenmiş ancak bu şartta dünyadaki oluşan yok olma süreci küçülen bir delik haline gelerek bu yok edici karadelik kapanacağı savunulmak istenmiştir.

6.5. İsimsiz

“İsimsiz” (Görsel 46) adlı çalışma kadın ve aile kavramları üzerine odaklanmaktadır. Totemlerin koruyucu yönü işlenerek koruyuculuğun her ne kadar kadının görevi gibi görülmesine rağmen onu toplumun her bireyinin el üstünde tutması ve aile kurumunu birlikte yüceltmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Doğurganlık ve soyun devamı kadın üzerinden gelişen bir olgudur. Kadının toplum içerisinde en üste tutularak korunması gerektiğine ve ancak bu şekilde soyun sürdürülebileceği temsil edilmektedir. Toplum içerisindeki tüm katmanları bu uğurda çalışmalı ve mücadelesini vermelidir. Bu çalışma özellikle bugün yaşadığımız toplum içerisinde kadın kadına yapılan şiddet üzerine eleştirisel bir bakış açısı ile değerlendirmekte ve kadının el üstünde tutulması gerektiği konusunu totemik bir imge ile sunmaktadır.

Görsel 46. Alpay Polat, “İsimsiz”, 221x53x6, ahşap, 2023.

Eserin üzerinde çocuklarını koruyup kollayan bir anne vurgulanırken altta tüm zorluklara rağmen onu da koruyup kollayan ailenin yetişkin bireyleri işlenmiştir. Aile toplumun temelidir. Öncelikle kendi içerisinde örgütlenmelidir.

6.6. Gen

“Gen” (Görsel 47) adlı çalışmada totemlerin geçmişten günümüze yansıyan yapısı konu edinilmiştir. Buradaki sarmal yapı insan DNA sına benzetilirken kıvrımlarla değişim, dönüşüm ve gelişim unsurlarına atıfta bulunmaktadır. Eser ahşaptan yapılarak totemik bir unsur haline getirilmek istenmiştir. Tekdüze değil farklı açıların kullanılması ile totemizmin günümüze kadar yansıyan yapısı işlenmektedir. Çünkü totemler ilk anlamlarını korumakta ve günümüzde birçok sanatçının çalışmasında yeniden şekillenerek sarmal bir yapıda yükselmektedir. Geçmişten günümüze yansıyan bu sarmal yapı insanı, doğayı ve yaşamı kısacası insan kültürünün yapısal iç dinamiklerini totemik bir imge olarak birleştirmekte ve mekân bütünlük kurarak bir araya getirmektedir.

Görsel 47. Alpay Polat, “Gen”, 10x35x21 cm, ahşap, 2025.

Kaidesinin üzerinden yükselirken tek düze bir ilerleme değil doksan derece dönüş ile zamana ayak uydurma ve gelişimi simgelemektedir.

6.7. Vatozlar-3

“Vatoz-3” (Görsel 48) adlı çalışmada Vatoz imgesini kullanarak bu imgenin totem ile ilgisini kurmamdan kaynaklanmaktadır. Vatozlar bir seri olarak

gerçekleştirilmektedir. Çalışma farklı sayılarda ahşap vatozlar birim tekrarları ile gerçekleştirilmektedir. Totemin koruyucu etkisi burada işlenerek koruyuculuk kavramı balık ile ilişkilendirilmiştir. Vatoz imgesi sonsuz derinliği ile denizi ya da dolaylı olarak yeryüzünü imlemektedir. Aynı zamanda vatozların bir kuş gibi gökyüzünü de çağrıştırması sonucunda hem yeryüzünü hem de gökyüzünü bir araya getirmektedir. Vatozların koruyuculuğu bir kanat gibi olan yapısı ile bağlam kurulmuş ve yeryüzüne düşen gölgesinin insanları koruduğuna, bir anne veya baba gibi sarıp sarmaladığı temsil edilmiştir.

Vatoz serisi birim tekrarlarını içermektedir. Farklı boyutları ve sayıları ile aile kavramına vurgu yapmaktadır. Sergileme biçimi olarak vatozlar mekân ile ilişkisellik kurmakta ve yeryüzü ile gökyüzünü bir totem direği gibi birbirine bağlamaktadır. Vatoz'un varlığı yaşlı ve bilge bir kadının ruhu ile birleştirilerek kadının koruyuculuğu ön plana çıkarılmış ve bu ruhun her yana yayıldığı düşünülmüştür.

Görsel 48. Alpay Polat, “Vatozlar-3”, 27x54x17, ahşap, metal ve talaş, 2025.

Görsel 49. Alpay Polat, “Vatozlar-3”, 27x54x17, ahşap, metal ve talaş, 2025, Detay.

Eserde vatozlar değişik açılarda yol almaktadır. Ancak burada da bir rehber onlara bilgelik noktasında yardım etmektedir. Gölgeleli karaya (Dünyaya) düşen vatozlar dünyanın koruyucu totemleri olarak yer almaktadırlar.

SONUÇ

Totemin toplumsal düzeni sağlayan bir gösteren olarak ilk yaratmalarda yer alması ve insanlarla ataları arasındaki ilişkinin hiç bitmeyen bir mücadelesini sunmaktadır. Birey, toplum ve doğa arasındaki düzeni sağlayarak çoğunlukla hayvan imgesine karşılık gelen bu sembolik anlatım biçimi aynı zamanda insanın kişisel yazgısını da belirlemektedir. Çünkü birey kendisini evcil ya da vahşi bir hayvan ile veya bitki ile ilişkisellik kurarak belli bir ata ile bağ kurmaktadır. Kendini ve ötekini ayırt etme kapasitesini belirleyerek insanın bilinç oluşturmada etkili bir durumu önceler. Farklı hayvan ya da bitkilerin varlığı farklı yasalar ile bunların farklı yönlerle karşılık gelmesine neden olmaktadır. Bu sembolik bakış açısı ile toplumsal ve ahlaki yasaların temel niteliğine bağlı atalar kültünü yaratmaktadır. Özellikle hayvanların tercih edilmesi ise insana daha yakın bir canlı olması olarak değerlendirilebilir. İnsan ve dış dünya arasındaki diyalogu sağlayan bu sembolik anlatım biçimi, insan davranışları ile hayvanlar arasında kurulan mistik nedenselliğin merkezindeki benzerlikler ya da yakınlıklar olarak değerlendirilebilir. Doğadan insanın zihnine yerleşen bu manevi kült, kavramsal sistematikle insanın düşünme, değer atfetme ve özerk bir düzen oluşturma durumunun imgesel tasarımını sunmaktadır. Bu tasarım geçmiş dönemde farklı düşünceleri imlerken bugünün sanatında da anlamlandırma, değer yükleme ve düzen kurgulama gibi unsurları içerdiği sonucuna varılmaktadır. İnsan ve doğa arasında kurulan bağlamlar ile modern bakış açısının ilk oluşumlarını vermektedir. İnsanın düşüncelerinin bir dil oluşturarak form kazanması ile sanat dediğimiz olgu içinde yeni söylem ve düşüncelere evrilmesine neden olmaktadır.

Toplumsal hareketlerin ya da bir grup insanın davranışsal olarak birlikteliğini de gösteren totem imgesinin varlığı hem kişisel bilinç altında etkili olmakta hem de bir grup insanın birlikte hareket etmesi bağlamında kolektif bilinci yaratmaktadır. İnsanların bir araya gelerek aynı davranışsal biçimi gösterebilmesi ve dini niteliklerin bir arada olma hali ile ortak davranışsal belleğin doğal sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Totemin geçmişten bugüne kadar yarattığı anlamları koruyabilmiş olması düşünömsel bilginin günümüze aktarılmasıdır. Aile ve toplum düzenini sağlayan bir akrabalık sistemleri ile evlilik kurallarının öteki kısımlar ve alt kısımlar şeklinde örgütlenmesinin basitleştirilmiş kodlarını vermektedir. Totemlerin hikayeleri taşıma ve aktarma gücü ile de yalnızca

doğayı tanıma ya da anlama değil daha üstün bir insan doğasını tasarımıayı elde etmemizi sağlamaktadır.

Totemlerin kültürel kodları kendi içinde farklı mesajlar verdiği düşünülse de aslında mesaj aynıdır. Yalnızca koşullar ve mesajı alanlar farklılık göstermektedir.

KAYNAKÇA

Bobaroğlu, M. (2014). *Simge kavramı ve simgesel düşünme*. İstanbul: Anadolu Aydınlanma Vakfı.

Eranus, Ö. K. (2019, 19 Şubat). Modern heykelin avangardı: Constantin Brancusi. 05.05.2025 tarihinde (<https://www.kitaptansanattan.com/modern-heykelin-avangardi-constantin-brancusi-ozlem-kalkan-erenus-yazdi/>) adresinden alındı.

Frazer, James George, Tabu

Freud, S. (2021). *Totem ve tabu* (Şipal, K. çev.). İstanbul: Say Yayınları.

Hançerlioğlu, O. (1993). *Felsefe sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Heinich, N. (2017). *Sanat sosyolojisi* (Arnas, T. çev.). İstanbul: Bağlam Yayınları.

Krauss, R. E. (2021). *Modern heykel dehlizleri* (Erduran, S. çev.). İstanbul: Everest Yayınları.

Maryanski, A. (2018). *Émile Durkheim and the Birth of the Gods*. Paris: Taylor&Francis.

Nietzsche, F. (2018). *Böyle buyurdu zerdüşt* (Şendoğan, K. çev.). İstanbul: Yakamoz Yayınları.

Nirun, N., Özönder, M.C. (1988). Türk sosyo-kültür yapısı içindeki normlar ve fonksiyonları. *DergiPark*, Cilt: 5, Sayı: 11, 339-354.

Rosenthal, M. (1997). *Felsefe sözlüğü* (Çalışlar, A. çev.). Sosyal Yayınlar: Ankara.

Saltuklu, Z. (2019). Türklerde töre. *DergiPark*. Sosyal Bilimler Dergisi, Aralık 2019, Cilt: 2, Sayı: 4, USDAD: Ankara.

Sözen, M., Tanyeli, U. (1986). *Sanat kavram ve terimleri sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Spinoza, B. (2016). *Törebilim* (Yardımlı, A. çev.). İstanbul: İdea Yayınevi.

Strauss, C.L. (2018). *Günümüzde Totemizm* (Akbaş, K. çev.). İstanbul: Nora Kitap.

Kramer, Pat. Alaskanın totem direkleri 2004 Alaska Kuzeybatı Kitapları® Portland, OR 97238-6118

Yasdıman, H. Ş. (2011). Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:XIII, Sayı: 23 (2011/1), s. 75-97.

R. Piddington, ,Totemic System of the Karadjeri Tribe', Oceania, 1932'a, 2, s. 395-398

Patrick Andrev, The Most Striking Of Objects, The Totem Poles of Sitka National Historical Park.

GÖRSEL KAYNAKÇA

Görsel 1. Ksan Historical Village and Museum, Ahşap, 6metre.

(https://www.tripadvisor.com/Attraction_Review-g1913581-d4871149-Reviews-Ksan_Historical_Village_and_Museum-New_Hazelton_Kitimat_Stikine_District_British.html, Erişim Tarihi: 29.04.2025)

Görsel 2. Haida replica totem pole (UBC Museum), Ahşap, 5metre

(https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Haida_replica_totem_pole_%28UBC_Museum%29.jpg Erişim Tarihi: 24.05.2025)

Görsel 3. Constantin Brancusi, Sonsuz Sütun, 1938, 29 metre, Dökme Demir-Meşe Romanya Erişim Tarihi: 24.05.2025

(https://en.wikipedia.org/wiki/Sculptural_Ensemble_of_Constantin_Br%C3%A2ncu%C8%99i_at_T%C3%A2rgu_Jiu#/media/File:Parcul_coloanei_infinitului.jpg)

Görsel 4. David Smith, Tanktotem 1, çelik, 228x99x42 cm (89 3/4x39x16 1/2 inç), The Art Institute of Chicago, 1952.

(<https://www.artic.edu/artworks/79379/tanktotem-i/>, Erişim Tarihi: 27.03.2025)

Görsel 5. Louise Bourgeois, “Maman”, bronz, paslanmaz çelik ve mermer, 927x891x1024 cm, Long Müzesi, 1999.

(<https://publicdelivery.org/louise-bourgeois-spider-maman/>, Erişim Tarihi: 30.04.2025)

Görsel 6. Louise Bourgeois, “Cell” (Coisy), mermer, metal ve cam, 170,2x 241,3 cm 1990-1993.

(<https://www.artsy.net/artwork/louise-bourgeois-cell-choisy>, Erişim Tarihi: 30.04.2025)

Görsel 7. Antony Gormley Angel of the North (kuzeyin Meleği) 20metrex54 metre Metal

(<https://bendshepherd.wordpress.com/public-art/> Erişim Tarihi: 24.05.2025)

Görsel 8. Antony Gormley, Field For The British Isles, 1993, Kıl Fotoğraf: Jayne Lloyd. Firstsite izniyle.

<https://www.galleriacontinua.com/news-detail/antony-gormley-field-for-the-british-isles-471> Erişim Tarihi: 24.05.2025

Görsel 9. Antony Gormley, Another Place, 1997, Metal

[https://en.wikipedia.org/wiki/Another_Place_\(sculpture\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Another_Place_(sculpture)) Erişim Tarihi: 19.05.2025

Görsel 10. Antony Gormley, Inside Australia, metal, 2003.

[https://en.wikipedia.org/wiki/Another_Place_\(sculpture\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Another_Place_(sculpture)) erişim tarihi: 19.05.2025

Görsel 11. Edenshaw ve Oymaları , 1839

https://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Edenshaw#/media/File:Charles_Edenshaw.jpg Erişim Tarihi: 21.05.2024

Görsel 12. Edenshaw ve Oymaları , 1839

https://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Edenshaw#/media/File:Charles_Edenshaw.jpg Erişim Tarihi: 21.05.2024

Görsel 13. Charles Edenshaw (First Nation, Haida, 1885, Totem Direği Modeli

<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/319222> Erişim Tarihi: 21.05.2024

Görsel 14. James Hart, Üç Bekçi, 2021, Bronz

<https://www.uapcompany.com/projects/three-watchmen> Erişim Tarihi: 21.08.2024

Görsel 15. James Hart ,Kunduz , Kanada Tarih Müzesi

https://it.wikipedia.org/wiki/Jim_Hart_%28sculture%29#/media/File:Beaver_Manda_by_Jim_Hart,_Canadian_Museum_of_History.jpg Erişim Tarihi: 21.04.2025

Görsel 16. Robert Davidson, *T-Silli-AA-Lis, Raven Finned Killer Whale* , 1983, kağıt üzerine serigrafi baskı

<https://www.vanartgallery.bc.ca/exhibitions/robert-davidson> Erişim Tarihi: 01.05.2025

Görsel 17. *Haida Gwaii'nin Ruhü: Siyah Kano 1986 Bronz 3,89 m × 3,48 m × 6,05 m*
Kanada Tarih Müzesi

<https://www.flickr.com/photos/amargueriteh/554710043/> Erişim Tarihi: 24.05.2025

Görsel 18. *Haida Gwaii'nin Ruhü: Beyaz Kano 1986 alçı 3,89 m × 3,48 m × 6,05 m*
Kanada Tarih Müzesi

<https://academics.ius.edu/images/international-programs/canada/ottawa-bill-reid-sculpture.jpg> Erişim Tarihi: 24.05.2025

Görsel 19. *Duygusal Veriler* , 2022,Ahşap üzerine yağlıboya pigment,188 x 41 x 20 cm

<https://www.the-pit.la/marfa-invitational> Erişim Tarihi: 20.03.2025

Görsel 20. *Duygusal Veriler* , 2022,Ahşap üzerine yağlıboya pigment,188 x 41 x 20 cm

<https://www.the-pit.la/marfa-invitational> Erişim Tarihi: 20.03.2025

Görsel 21.Black Totem No:4 2017 Painted Bronze and Portland Stone,50 x 10 x 10 cm

<https://www.dellasposa.com/artists/27-guy-haddon-grant/works/157-guy-haddon-grant-black-totem-no.-4-2017-2018/> Erişim Tarihi: 24.05.2025

Görsel 22. William Leggett, The Gods, Talking,, 2023, concrete, copper 152 x 62 x 60cm

<https://www.instagram.com/p/C0d1-tovcab/> Erişim Tarihi: 16.04.2025

Görsel 23. William Leggett, The Gods, Talking,, 2023, concrete, copper 152 x 62 x 60cm (Farklı Açıdan)

<https://www.instagram.com/p/C0d1-tovcab/> Erişim Tarihi: 16.04.2025

Görsel 24. Annie Morris *Stack 9, Viridian Green*, 2017, 212cm

<https://www.artsy.net/artwork/annie-morris-stack-9-viridian-green-1> Erişim Tarihi: 24.05.2025

Görsel 25. Annie Morris *Stack Sergisi*

<https://tr.pinterest.com/pin/357543657937537438/> Erişim Tarihi: 24.05.2025

Görsel 26. Karen Hawkins, Kitaplar Yaklaşık 220cm

<https://tr.pinterest.com/pin/732609064419998705/> Erişim Tarihi: 24.05.2025

Görsel 27. . Evan Holloway ,*Head Stack* serisinden Işıklı Kafalar

<https://www.xavierhufkens.com/exhibitions/trees-heads-molds> Erişim Tarihi: 24.05.2025

Görsel 28. . Jonathan McCree Yüksek Delilik, 2021 Londra ,

<https://jonathanmccree.com/exhibition/high-folly/> Erişim Tarihi: 24.05.2025

Görsel 29. Choi Jeonghwa Korean Art Museum Association (Seoul, South Korea) 2009
Plastik

<https://kerynrobinson.com/2012/11/30/choi-jeong-hwa/> Erişim Tarihi: 24.05.2025

Görsel 30. Isamu Noguchi The Met koleksiyonundaki (32.11.1)

<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/488755> Erişim Tarihi: 24.05.2025

Görsel 31. Nisa Talazoğlu, isimsiz, seramik, yükseklik 200cm

Whatsapp ile alınmıştır. Erişim Tarihi: 20.03.2025

Görsel 32. Ivan Chermayeff 9 Rakamının Dev Kırmızı Heykeli

<https://nyclovesnyc.blogspot.com/2013/12/9-sculpture-on-sidewalk.html>

Görsel 33. Ivan Chermayeff Koç Grubu Kurumsal Logosu

Görsel 34. Ivan Chermayeff National Geographic Logosu

Görsel 35. Ivan Chermayeff Mobil Kurumsal Logosu

Görsel 36. Ernest Swanson Serigrafi 30" x 18 1/2"

<https://nativeartprints.com/products/wolf-ghuuts-by-ernest-swanson?variant=8588384239668> Erişim Tarihi: 24.05.2025

Görsel 37. Ernest Swanson Totemik Rölyef “Köpekbalığı Evi”

<https://tr.pinterest.com/pin/instagram-photo-by-ernest-swanson-aug-3-2016-at-418am-utc--262194009535715833/> Erişim Tarihi: 24.05.2025

Görsel 38. Ben Davitson Serigrafi 2019.

<https://moedhart.com/portfolio-items/tidewalker-ben-davidson-2-2/> Erişim Tarihi: 24.05.2025

Görsel 39. Ben Davitson “The Man Who Became an Eagle” 2018 ahşap 170,2x 241,3 cm 1990-1993.

<https://moedhart.com/portfolio-items/tidewalker-ben-davidson-2-2/> Erişim Tarihi: 24.05.2025

Görsel 40. Koray Ariş, retrospektif sergisi, ahşap

<https://aysegul.blogspot.com/2012/05/koray-aris-retrospektif-sergisi.html> Erişim Tarihi: 24.05.2025

Görsel 41. Koray Ariş, retrospektif sergisi, ahşap deri

<https://aysegul.blogspot.com/2012/05/koray-aris-retrospektif-sergisi.html> Erişim Tarihi: 24.05.2025

Görsel 42. Alpay Polat, Karga, 27x54x17, Taş,Ahşap, 2024

Görsel 43. Alpay Polat, Karga, 27x54x17, Taş,Ahşap, 2024(Farklı Açı)

Görsel 44. Alpay Polat, Öykücü, 133x40x17, Ahşap, 2024

Görsel 45. Alpay Polat, İsimsiz, 30x12x30, Ahşap, 2025

Görsel 46. Alpay Polat, İsimsiz, 221x53x6, Ahşap, 2023

Görsel 47. Alpay Polat, Gen10x35x21, Ahşap, 2025

Görsel 48. Alpay Polat, Vatozlar-3, 27x54x17, Ahşap, 2025

Görsel 48. Alpay Polat, Vatozlar-3, 27x54x17, Ahşap, 2025(Farklı Açı)

EKLER

EK-1: ETİK BEYANI

Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırladığım bu Tezde

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- bu Tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir Tez çalışması olarak sunmadığımı,

beyan ederim.

26/06/2025

Alpay POLAT

EK-2: TEZ ORJİNALLİK RAPORU

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

Güzel Sanatlar Enstitüsü

Tez Başlığı: Totem Ve Totemizm Kavramlarının Kültürel Kodları İle Günümüz Heykel Sanatında Değerlendirilmesi

Yukarıda başlığı verilen Tezimin tamamı Turnitin adlı intihal programı aracılığı ile Tez Danışmanım tarafından kontrol edilmiştir. (Tez 106, Tez 206, Tez 010 Formları) Kontrol sonucunda (kaynakça hariç) aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Raporlama Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakte Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı (%)	Gönderim Numarası
28/05/2025	109	19183	29/05/2025	0	2686746409

Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. 29/05/2025

Alpay POLAT

Öğrenci No: 202253012002

Anasanat/Anabilim Dalı: Heykel

Program (İşaretleyiniz)

Yüksek Lisans	Sanatta Yeterlik	Doktora	Bütünleşik Doktora

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Dr. Öğr. Üyesi Hülya UYSAL

EK-3: Master's in Art
Thesis Art Work Report Originality Report
AKDENİZ UNIVERSITY
Institute of Fine Arts

Title: Evaluation Of The Concepts Of Totem And Totemism In Today's Sculpture Art

The whole thesis/art work report is checked by my supervisor, using Turnitin plagiarism detection software taking into consideration the below mentioned filtering options. (Tez 106, Tez 206, Tez 010 Forms) According to the originality report, obtained data are as follows. (Bibliography excluded)

Date Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defence	Similarity Index (%)	Submission ID
28/05/2025	109	19183	29/05/2025	0	2686746409

I declare that I have carefully read the Akdeniz University Institute of Fine Arts Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations, I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge. I respectfully submit this for approval.
29/05/2025

Alpay POLAT

Student No: 202253012002

Department: Sculpture

Program/Degree(please mark)

Master's	Proficiency in Art	PhD	Integrated Phd

SUPERVISOR APPROVAL

APPROVED.

Dr. Faculty Hülya UYSAL

EK-4: YAYIMLAMA VE FİKRÎ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Akdeniz Üniversitesi'ne verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversite'ye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikrî mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalara (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan, telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversite'ye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*** kapsamında tezim aşağıda belirtilen haricinde YÖK Ulusal Tez Merkezi Erişim Sisteminde erişime açılır.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. (1)

☐ Enstitü Yönetim Kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. (2)

☐ Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. (3)

...../...../.....

(İMZA)

Alpay POLAT

*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge

- (1) Madde 6.1. Lisansüstü tezle ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine Enstitü Yönetim Kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmasını ve internetten

paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve Enstitü Anabilim Dalının uygun görüşü üzerine Enstitü Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

- (3) Madde 7.1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan iş birliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile Enstitünün uygun görüşü üzerine Üniversite Yönetim Kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince Enstitü tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

Tez Danışmanının önerisi ve Enstitü Anabilim/Anasanat Dalının uygun görüşü üzerine Enstitü Yönetim Kurulu tarafından karar verilir.